

Tilinpäätös 2017

SISÄLLYSLUETTELO

sivu	
1 - 25	Toimintakertomus
26 - 28	Osuuspankin konsernin tuloslaskelma ja tase
29 - 30	Osuuspankin tuloslaskelma ja tase
31 - 34	Rahoituslaskelma
	Osuuspankin ja konsernin tuloslaskelman ja taseen liitteenä annettavat tiedot
35 - 48	Osuuspankin tilinpäätöksen merkittävimmät laatimisperiaatteet
49 - 83	Liitetiedot
84 - 92	Luettelo kirjanpitokirjoista, tositteiden lajeista sekä selvitys niiden säilytystavoista
93	Hallituksen allekirjoitus
93	Hallintoneuvoston lausunto
93	Tilintarkastajien merkintä suoritetusta tilintarkastuksesta

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS

Turun Seudun Osuuspankin liikevoitto parani selvästi tuottojen kasvaessa 11,4 prosenttia ja kulujen 4,1 prosenttia. Tilikaudella kirjattiin vertailukautta selvästi vähemmän arvonalentumistappioita luotoista ja muista sitoumuksista. Arvonalentumisten määrä suhteutettuna luotto- ja takauskantaan pysyi hyvin alhaisella tasolla. Rahoitustoiminta kasvoi 5,3 prosenttia ja talletuskannan kasvu oli 9,0 prosenttia. CET1 vakavaraisuussuhde oli edellisvuotta hieman parempi.

Avainlukuja

Avainlukuja	2017	2016	2015
Liikevoitto, 1000 euroa	37 571	30 541	53 424
Kulujen suhde tuottoihin, %	50,6	54,2	38,5
Oman pääoman tuotto (ROE), %	10,0	8,9	18,2
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	19,2	18,7	18,9
Henkilöstö keskimäärin	269	312	318
Omistaja-asiakkaat	87 520	83 479	78 747

OP Ryhmä

Pankki on jäsentensä omistama osuuskuntamuotoinen talletuspankki, joka harjoittaa toimialueellaan vähittäispankkitoimintaa. Kaikki jäsenet ovat omistaja-asiakkaita, joista jokaisella on yksi yhtäläiset oikeudet tuottava jäsenosuus.

Pankki kuuluu OP Ryhmään, joka on johtava suomalainen finanssiryhmä. Se koostuu itsenäisistä osuuspankeista ja niiden keskusyhteisöstä OP Osuuskunnasta tytäryhtiöineen. OP Ryhmän ja sen jäsenpankkien keskitettyjen palveluiden kehittämisestä ja tuottamisesta vastaavat OP Osuuskunta sekä sen tytäryhtiöt OP-Palvelut Oy ja OP Asiakaspalvelut Oy. OP Osuuskunta toimii koko OP Ryhmän strategisena omistusyhteisönä ja ryhmäohjauksesta ja valvonnasta vastaavana keskusyhteisönä.

Pankki on OP Osuuskunnan jäsenluottolaitos. OP Osuuskunta ja sen jäsenluottolaitokset yhdessä niiden konsolidointiryhmiin kuuluvien yhteisöjen kanssa muodostavat yhteenliittymän, josta säädetään laissa talletuspankkien yhteenliittymästä. Lakien mukaan keskusyhteisö ja sen jäsenluottolaitokset vastaavat toistensa veloista ja sitoumuksista ja niiden vakavaraisuutta, maksuvalmiutta ja asiakasriskejä valvotaan yhteenliittymän tasolla. OP Ryhmän vakuutusyhtiöt eivät kuulu keskinäisen vastuun piiriin.

Toimintaympäristö

Suhdannekehitys vahvistui selvästi vuonna 2017. Luottamus talouteen koheni edelleen vuoden loppua kohti. Maailmantalous kasvoi ennakkotietojen mukaan nopeinta vauhtia yli viiteen vuoteen. Euroalueen talouskasvu ylsi vuonna 2017 parhaaseen vauhtiin kuluvalle vuosikymmenellä.

Inflaatio säilyi maltillisena suotuisasta talouskehityksestä huolimatta. Euroopan keskuspankki jatkoi elvyttävää politiikkaansa. Arvopaperiostoja jatkettiin koko vuoden ajan 60 miljardilla eurolla kuukaudessa, ja ohjauskorot säilyivät ennallaan. Euribor-korot säilyivät negatiivisina. Pidemmät korot nousivat hieman vuoden 2017 aikana.

Suomessa talous kasvoi vahvasti laajalla rintamalla. Yritykset lisäsivät investointejaan voimakkaasti, ja vankka kuluttajien luottamus siivitti kulutuksen hyvään kasvuun. Rakentaminen oli runsasta, asuntokauppa vilkastui, ja asuntojen hinnat nousivat keskimäärin hieman.

Kotitalousluottojen kannan kasvu jatkui vuonna 2017 noin kolmen prosentin vauhdilla. Uusien nostettujen asuntolainojen keskiporkko laski loppuvuonna alle prosenttiin. Uusien asuntolainasopimusten keskiporkko on Suomessa euromaiden matalin. Asuntoyhteisö- ja yrityslainakannan kasvu hidastui loppuvuonna. Kotitalouksien ja yritysten luotonkysynnän odotetaan olevan vuoden 2018 ensimmäisellä neljänneksellä vuodentakaisista vilkkaampaa.

Pankin toimialueella on käynnissä positiivinen teollisuuden rakennemuutos meri- ja autoteollisuuden tuotannon kasvaessa voimakkaasti. Alueella tarvitaan arviolta jopa 15 000 – 30 000 uutta työntekijää lähivuosien aikana.

Vastuullisuus

Yhteiskuntavastuu on tiivis osa OP Ryhmän ja osuuspankkien liiketoimintaa ja strategiaa. Vastuullisuuden perusta rakentuu perustehtäväämme, yhteisiin arvoihimme, vahvalle vakavaraisuudelle ja osaavalle riskienhallinnalle, joita asiakasomisteinen liiketoimintamallimme tukee. Yhteiskuntavastuun näkökulmista huomioimme taloudellisen ja sosiaalisen vastuun sekä ympäristövastuun. Tavoitteemme yhteiskuntavastuussa on olla toimialan edelläkävijä Suomessa. OP Ryhmä raportoi vastuullisuuden tunnusluvut GRI G4 -viitekehyksen mukaisesti. Vastuullisuusraportti on luettavissa sivustolta op-year2017.fi

OP Turun Seutu julkaisee vuosittain oman vastuullisuusraporttinsa, joka käsittelee pankin toimialueellaan harjoittamia yhteiskuntavastuullisia toimenpiteitä täydentäen tältä osin OP Ryhmän vastuullisuusraporttia. OP Turun Seudulla on yhtenä Suomen suurimmista osuuspankeista merkittäviä välittömiä ja välillisiä vaikutuksia paikallisen ja alueellisen talouden elinvoimaisuuteen. Perustehtäväämme mukaisesti ohjaamme liiketoiminnastamme saatua taloudellista hyötyä omistaja-asiakkaidemme ohella toimialueemme yleishyödyllisille yhteisöille toimintatuen, lahjoitusten ja sponsoroinnin kautta. Vastuullisuusraportin tiivistelmä on luettavissa OP Turun Seudun verkkosivuilta op.fi/turunseutu

Olennaiset tapahtumat tilikaudella

Verottaja on palauttanut KHO:n 27.2.2017 tekemän päätöksen mukaisesti pankin OP-bonuksista maksamat arvonnäköverot vuosilta 2010-2016 yhteensä 898 tuhatta euroa. ALV-palautukset on kirjattu liiketoiminnan muihin tuottoihin.

Osana OP Ryhmän strategian käyttöönottoa pankki on arvioinut uudelleen kiinteistöjensä arvoja. Kiinteistöjen arvot on saatettu vastamaan tilojen arvoa strategian mukaiselle liiketoiminnalle.

Pankin hallituksen 15.12.2016 tekemän päätöksen mukaisesti keskitettiin pankkitoiminnan taustatehtävät OP Ryhmän keskusyhteisössä hoidettavaksi. Siirto tapahtui liikkeenluovutuksena 1.3.2017. Liikkeenluovutuksessa siirtyi 32 henkeä keskusyhteisön palvelukseen.

Konsernirakenne ja siinä tapahtuneet muutokset tilikauden aikana

Pankin konserniin kuuluivat pankin lisäksi tytäryrityksenä Turun Seudun OP-Kiinteistökeskus Oy sekä osakkuusyrityksinä Turun Asemaseudun Kiinteistö Oy ja Turun TeknologiaKiinteistöt Oy.

Pankki on laatinut konsernitilinpäätöksen, johon on yhdistelty emopankin tilinpäätöksen lisäksi tytäryhtiön ja osakkuusyritysten tilinpäätökset Finanssivalvonnan Määräykset ja ohjeet 2/2016 Rahoitussektorin kirjanpito, tilinpäätös ja toimintakertomus edellyttämässä laajuudessa. Koska konsernitilinpäätöksen luvut eivät poikkea olennaisesti emopankin tilinpäätöksestä, tässä toimintakertomuksessa käsitellään pankin ja sen konsernin toimintaa emopankin tilinpäätöksen lukujen perusteella. Merkittävimmät konsernin erät on kerrottu jäljempänä kappaleessa Pankin konserni.

Pankin tulos

Liikevoittoon vaikuttaneiden keskeisimpien tuotto- ja kuluerien kehitys kolmelta viimeiseltä vuodelta sekä vuoden 2017 muutos on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Tulosanalyysi				
1000 euroa	2017	2016	Muutos, %	2015
Tuotot				
Korkokate	31 317	29 083	7,7	30 215
Muut tuotot				
Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista	15 225	15 382	-1,0	23 213
Palkkiotuotot, netto	25 985	22 036	17,9	22 703
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	200	249	-19,5	430
Myytavissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot	619	50	1 148,9	13 516
Suojauslaskennan nettotulos	-	-		-
Sijoituskiinteistöjen nettotuotot	252	636	-60,3	137
Liiketoiminnan muut tuotot	3 163	1 474	114,6	1 212
Yhteensä	45 446	39 826	14,1	61 211
Tuotot yhteensä	76 763	68 909	11,4	91 426
Kulut				
Henkilöstökulut	14 410	16 608	-13,2	16 999
Muut hallintokulut	16 937	13 706	23,6	11 683
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	2 416	2 119	14,0	1 662
Liiketoiminnan muut kulut	5 101	4 903	4,0	4 858
Kulut yhteensä	38 865	37 336	4,1	35 202
Arvonalentumiset luotoista ja muista sitoumuksista	327	1 032	-68,3	2 800
Muiden rahoitusvarojen arvonalentumistappiot	-	-		-
Liikevoitto (-tappio)	37 571	30 541	23,0	53 424

Korkokate kasvoi alhaisesta korkotasosta huolimatta luottokannan kasvun sekä varainhankinnan kustannusten laskun ansiosta. Liiketoiminnan muita tuottoja kasvattivat bonusten alv-palautus sekä LCR-vaatimuksen tuotto yhteensä noin 1,5 miljoonaa euroa. Henkilöstökulut supistuivat johtuen toiminnan tehostamisesta. Muut hallintokulut sen sijaan kasvoivat johtuen panostuksista ICT-järjestelmien kehittämiseen. Arvonalentumiset saamisista laskivat vertailukaudesta ja suhteutettuna luotto- ja takauskantaan pysyivät erittäin matalalla tasolla.

Pankin palkkiotuotot kasvoivat vertailuvuodesta. Palkkiot maksuliikkeestä, arvopaperivälityksestä ja omaisuudenhoidosta kasvoivat. Sen sijaan palkkiot vakuutusten välittämisestä pienenevät hieman edellisvuodesta. Muissa palkkiotuotoissa kasvoivat erityisesti luottojen korkosuojiin palkkiot. Palkkiotuottoihin sisältyy vähennyksenä omistaja-asiakkaille myönnetty OP-bonukset.

Palkkiotuottoja kertyi seuraavasti:

Palkkiotuotot			
1000 euroa	2017	2016	Muutos, %
Talletuksista	218	249	-12,2
Luotonannosta	7 466	7 166	4,2
Maksuliikkeestä	9 111	8 999	1,2
Arvopapereiden välityksestä ja liikkeeseen laskusta	2 565	1 896	35,3
Omaisuudenhoidosta ja lainopillisista tehtävistä	4 719	3 922	20,3

Takauksista	518	470	10,1
Vakuutusten välityksestä	5 119	5 414	-5,5
Muut	6 738	4 441	51,7
Yhteensä	36 454	32 557	12,0
OP-bonukset	-7 563	-7 299	3,6
Palkkiotuotot yhteensä	28 891	25 258	14,4
Palkkiokulut	2 906	3 222	-9,8
Palkkiotuotot, netto	25 985	22 036	17,9

Luottojen nettomääräiset arvonalentumistappiot supistuivat edellisvuodesta. Luotoista ja takausaamisista kirjattiin arvonalentumistappioita seuraavasti:

Luottojen ja takausaamisten arvonalentumistappiot			
1000 euroa	2017	2016	Muutos, %
Arvonalentumisten bruttomäärä	3 092	3 077	0,5
Vähennykset	-2 765	-2 045	35,2
Arvonalentumisten nettomäärä	327	1 032	-68,3
Arvonalentumiset luotto- ja takauskannasta %	0,01	0,04	-0,03

Tase ja taseen ulkopuoliset sitoumukset

Keskeisiä tase- ja sitoumuseriä

Keskeisimpien tase- ja sitoumuserien kehitys kolmelta vuodelta ja vuoden 2017 muutos on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Keskeisiä tase- ja sitoumuseriä				
1000 euroa	31.12.2017	31.12.2016	Muutos, %	31.12.2015
Tase	3 223 805	2 984 737	8,0	2 851 104
Luotot	2 617 263	2 468 546	6,0	2 336 367
Saamistodistukset	1 222	1 561	-21,7	3 328
Osakkeet ja osuudet	328 399	329 264	-0,3	330 000
Talletukset	2 384 680	2 186 853	9,0	1 921 050
Oma pääoma	310 164	286 427	8,3	272 552
Taseen ulkopuoliset sitoumukset	369 087	301 569	22,4	209 449

Antolainauksen kehitys

Uusia luottoja myönnettiin vuoden aikana 824 miljoonaa euroa eli 90 miljoonaa euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Luottokanta välitetyt luotot mukaan luettuna kasvoi vuoden aikana yhteensä 5,3 prosenttia 3 228 miljoonaan euroon (3 066 M€¹). Henkilöasiakkaiden asuntoluotot kasvoivat 3,2 prosenttia 1 677 miljoonaan euroon (1 626 M€). Yritys- ja asuntoyhteisöluotot kasvoivat 8,8 prosenttia 1 168 miljoonaan euroon (1 074 M€). OP Ryhmän strategian mukaisesti Pankki siirsi myöntämiään asuntoluottoja OP-Asuntoluottopankki Oyj:lle tilikauden aikana 120 miljoonaa euroa.

Ongelmasaamiset ja lainanhoitojoustosaamiset kehittyivät tilikauden aikana seuraavasti:

Ongelmasaamiset ja lainanhoitojoustot			
1000 euroa	31.12.2017	31.12.2016	Muutos, %

¹ Suluissa vertailuluku 31.12.2016.

Järjestämättömät saamiset	49 098	40 991	19,8
Yli 90 päivää erääntyneet saamiset	19 902	19 126	4,1
Järjestämättömät lainanhoitojoustosaamiset	12 339	6 951	77,5
Todennäköisesti maksamatta jäävät saamiset	16 858	14 914	13,0
Terveet lainanhoitojoustosaamiset	50 713	40 922	23,9
Ongelmasaamiset yhteensä	99 812	81 913	21,9

Taulukon luvuissa on huomioitu tehdyt arvonalentumiset. Yli 90 pv erääntyneenä saamisena esitetään jäljellä oleva pääoma sellaisesta saamisesta, jonka korko tai pääoma on ollut erääntyneenä ja maksamatta yli kolme kuukautta. Lainanhoitojoustosaamisena esitetään saamiset, joiden sopimusten ehtoja on neuvoteltu uudelleen asiakkaan heikentyneestä maksukyvyistä johtuen. Todennäköisesti maksamatta jäävinä saamisina esitetään heikompiin luottoluokkiin kuuluvat saamiset.

Kiinteistöomistukset

Pankin kiinteistöomistukset muodostuvat omassa käytössä olevista kiinteistöistä ja sijoituskiinteistöistä.

Kiinteistöomistukset		
1000 euroa	31.12.2017	31.12.2016
Omassa käytössä olevat kiinteistöt		
Sitoutunut pääoma	38 832	40 207
Prosenttia taseesta	1,2	1,3
Sijoituskiinteistöt		
Sitoutunut pääoma	16 581	19 501
Prosenttia taseesta	0,5	0,7
Käypä arvo	17 223	19 715
Nettotuotto, %	8,0	7,2
Kiinteistöihin sitoutunut pääoma yhteensä	55 413	59 708
Prosenttia taseesta	1,7	2,0

Kiinteistöyhteisöjen sitoutunut pääoma muodostuu osakehuoneiston kirjanpitoarvosta ja osakehuoneistoon kohdistuvasta lainaosuudesta.

Lisäksi pankilla on sijoituksia kiinteistösijoitusyhtiöissä, joihin sitoutunut pääoma on 18,7 miljoonaa euroa (19,2 M€). Kaikkien kiinteistösijoitusten osuus on 2,3 prosenttia taseesta (2,7 %).

Omassa käytössä olevat kiinteistöt

Omassa käytössä olevia kiinteistöjä on taseessa 38,1 miljoonaa euroa, josta kirjattiin arvonalennuksia tilikauden aikana 0,3 miljoonaa euroa. Arvonkorotuksia oli tilikauden lopussa 1,7 miljoonaa euroa eli sama määrä kuin vuotta aikaisemmin.

Tilikauden aikana myytiin omassa käytössä olevia kiinteistöjä kirjanpitoarvoltaan 1,1 miljoonaa euroa.

Sijoituskiinteistöt

Pankki on sijoittanut kiinteistösijoitusyhtiöiden osakkeisiin 3,5 miljoonaa euroa. Näille yhtiöille pankki on myöntänyt luottoja 15,2 miljoonaa euroa.

Sijoituskiinteistöistä kirjattiin arvonalennusten peruutuksia tilikauden aikana 2,9 miljoonaa euroa. Sijoituskiinteistöihin ei sisältynyt tilikauden päättyessä arvonkorotuksia.

Tilikauden aikana myytiin sijoituskiinteistöjä kirjanpitoarvoltaan 2,1 miljoonaa euroa.

Muun sijoitustoiminnan kehitys

Saamiset luottolaitoksilta, joista valtaosan muodostavat saamiset OP Yrityspankki Oyj:ltä, olivat 206 miljoonaa euroa (108 M€).

Tilikauden lopussa Pankilla oli sijoituksia keskusyhteisön osuuspääomaan yhteensä 322 miljoonaa euroa (322 M€).

Velat yleisölle ja julkisyhteisöille

Yleisön talletusten ja muiden velkojen kehitys on kuvattu alla olevassa taulukossa. Muut velat muodostuvat markkinarahaveloista ja valtion varoista välitetyistä lainoista.

Velat yleisölle ja julkisyhteisöille			
1000 euroa	31.12.2017	31.12.2016	Muutos, %
Talletukset			
Maksuliiketil	1 440 417	1 224 456	17,6
Säästämistilit	233 886	227 050	3
Sijoittamistilit	702 169	728 387	-3,6
Valuuttatalletukset	8 228	6 964	18,1
Yhteensä	2 384 680	2 186 853	9
Muut velat	1 233	1 728	-28,6
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille yhteensä	2 385 913	2 188 582	9

Muun vieraan pääoman ja sitoumusten kehitys

Velat luottolaitoksille, jotka muodostuvat veloista OP Yrityspankki Oyj:lle ja ns. väliluotosta OP-Asuntoluottopankki Oyj:lle, kasvoivat 456 miljoonaan euroon (438 M€).

Pankilla ei ole liikkeeseen laskettuja joukkovelkakirjalainoja. Muut vieraan pääoman erät muodostuvat lähinnä lyhytaikaisista maksujenvälityseristä sekä tuottojen ja kulujen jaksotuksiin liittyvistä tilinpäätösvaiheen siirtävistä eristä.

Oma pääoma ja varaukset

Pankin koko oman pääoman määrä kasvoi 8,3 prosenttia 310 miljoonaan euroon (286 M€).

Osuuspääoma

Osuuspääoma kasvoi 2,5 prosenttia 161,7 miljoonaan euroon (157,8 M€). Omistaja-asiakkailla oli vuoden lopussa sijoituksia jäsenosuuksiin 9,0 miljoona euroa (8,6 M€) ja Tuotto-osuuksiin 152,7 miljoonaa euroa (149,2 M€). Irtisanottuja tuotto-osuuksia oli tilikauden lopussa 12,9 miljoonaa euroa (14,3 M€) ja irtisanottuja jäsenosuuksia 0,3 miljoonaa euroa (0,3 M€).

Pankki maksoi Tuotto-osuuksille vuodelta 2016 korkoa 3,25 prosenttia eli yhteensä 4,7 miljoonaa euroa. Jäsenosuuspääomalle ei maksettu korkoa.

Pankilla voi osuuskuntalain ja Pankin sääntöjensä mukaan olla jäsenen oikeudet tuottavia jäsenosuuksia ja vapaaehtoisina osuuksina Tuotto-osuuksia. Pankin osuuspääomassa on jäsenosuuksia 90 194 kpl. Jokaisella jäsenellä on velvollisuus ottaa yksi Pankin jäsenosuuksia ja maksaa siitä merkintähintana 100 euron suuruinen jäsenosuusmaksu. Tuotto-osuuksia on Pankin osuuspääomassa 1 527 093 kpl. Tuotto-osuuksia voivat merkitä vain pankin jäsenet ja niiden

antamisesta päättää pankin hallitus. Tuotto-osuuden nimellisarvo ja siitä pankille merkintähintana maksettava tuotto-osuusmaksu on 100 euroa.

Osuusmaksut ja tuotto-osuusmaksut palautetaan Pankin sääntöjen, osuuskuntalain ja Pankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista annetun lain mukaisesti ja sanotuissa laeissa mainituin edellytyksin jäsenyyden päätyttyä tai irtisanottaessa lisäosuus tai Tuotto-osuus. Jäsenosuusmaksu ja tuotto-osuusmaksu voidaan palauttaa 12 kuukauden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana jäsenyys on päättynyt tai Tuotto-osuuden omistaja on irtisanonut osuuden.

Pankilla on kuitenkin oikeus kieltäytyä jäsenosuusmaksujen ja tuotto-osuusmaksujen palauttamisesta Pankin toiminnan aikana. Pankki voi myöhemmin päättää edellä mainitun kiellon kumoamisesta. Palauttamista koskevasta kiellosta ja sen kumoamisesta päättää tarvittaessa pankin hallitus. Ellei palautusta voida jonakin vuonna maksaa täysimääräisesti, maksamatta jäänyt osa maksetaan seuraavien tilinpäätösten perusteella käytettävissä olevista omista pääomista. Edellä määrätty oikeus maksamatta jääneen osan jälkipalautukseen päättyy kuitenkin viidennen seuraavan tilinpäätöksen jälkeen. Maksamatta jääneelle osalle ei makseta korkoa.

Pankilla on oikeus lunastaa kaikki Tuotto-osuudet. Lunastusoikeuden käyttämisestä päättää Pankin hallitus. Lunastukseen vaaditaan keskusyhteisön lupa sekä valvovan viranomaisen lupa, mikäli sääntely sitä edellyttää.

Veroperusteiset varaukset

Poistoeroa pienennettiin 0,2 miljoonaa euroa tekemällä suunnitelman mukaisia poistoja pienemmät elinkeinoverolain mukaiset poistot. Luottotappiovarausta kasvatettiin 8,8 miljoonaa euroa.

Omat varat ja vakavaraisuus

Pankin vakavaraisuus lasketaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 575/2013 mukaisesti.

Pankin luottoriskin pääomavaateen laskennassa käytetään sisäisten luokitusten menetelmää. Markkinariskien pääomavaatimus lasketaan standardimenetelmällä. Myös operatiivisten riskien pääomavaatimus lasketaan standardimenetelmällä.

OP Ryhmä julkistaa ns. Pilari III:n mukaiset tarkemmat vakavaraisuustiedot tilinpäätöksen yhteydessä. OP Ryhmän tilinpäätös ja Pilari III mukaiset vakavaraisuustiedot ovat luettavissa www.op.fi verkkopalvelussa.

Pankin omat varat muodostuivat seuraavasti:

Omat varat		
1000 euroa	31.12.2017	31.12.2016
Ydinpääoma (CET1)		
Oma pääoma*	310 164	286 427
Lisäosuuspääoman omiin varoihin luettava määrä	0	7 742
Tilinpäätössiirrot vähennettynä laskennallisella verovelalla	36 799	29 908
Käyvän arvon rahasto rahavirran suojauksesta ja varovaisen arvostamisen oikaisu	-3 055	-3 256
Ydinpääoma (CET1) ennen vähennyksiä	343 908	320 822
Tilintarkastamaton tilikauden voitto	-26 094	-22 725
Suunniteltu voitonjako	0	0
Takaisinmaksettavat osuuspääomat	-7 908	-6 604

Aineettomat hyödykkeet	-148	-75
Arvon alentumisten ja odotettujen tappioiden erotuksen alijäämä	-16 727	-16 640
Ydinpääoma (CET1) yhteensä	293 031	274 779
Ensisijainen pääoma (T1) yhteensä	293 031	274 779
Omat varat yhteensä	293 031	274 779

* pl. mahdollinen arvonorotusrahastoon liittyvä laskennallinen verovelka

Ydinpääomasta on vähennetty asiakkaille palautetut irtisanotut osuuspääomat. Vertailuvuonna lisäosuuksista luettiin ydinpääomaan korkeintaan 60 prosenttia 31.12.2012 liikkeeseen lasketusta määrästä siirtymäsäännöksen puitteissa. Tilikauden tulosta ei ole luettu omiin varoihin.

Kokonaisriski		
1000 euroa	31.12.2017	31.12.2016
Luottoriski		
Standardimenetelmä (SA)		
Saamiset yrityksiltä	13 451	13 187
Vähittäissaamiset	0	0
Kiinteistövakuudelliset vastuut	0	0
Saamiset luottolaitoksilta	0	0
Saamiset valtioilta, keskuspankeilta ja julkisyhteisöiltä	0	127
Muut vastuut	1 432	1 229
Sisäisten luottoluokitusten menetelmä (IRB)		
Saamiset yrityksiltä ¹⁾	905 969	854 709
Yritysvastuut – pk-yritykset	436 589	493 535
Yritysvastuut - Muut	469 381	361 174
Vähittäissaamiset ²⁾	115 305	109 693
Kiinteistövakuudelliset	86 598	83 791
Muut vähittäisvastuut	28 708	25 902
Saamiset luottolaitoksilta ¹⁾	0	0
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset	324 766	327 661
Muut erät	51 339	55 141
Luottoriski yhteensä	1 412 321	1 361 799
Markkinariski		
Selvitysrisi	211	0
Valuuttakurssiriski	0	0
Operatiivinen riski	117 083	105 516
Yhteensä	1 529 615	1 467 315

1) Saamisiin yrityksiltä ja luottolaitoksilta sovelletaan nk. IRB:n perusmenetelmää (FIRB), eli pankki soveltaa näiden vastuiden riskipainojen laskennassa omia maksukyvyttömyyden todennäköisyyden (PD) estimaatteja.

2) Vähittäissaamisten riskipainoja laskettaessa pankki soveltaa omia estimaatteja maksukyvyttömyyden todennäköisyydelle (PD), tappio-osuudelle (LGD) ja luottovasta-arvokertoimelle (CF).

Vakavaraisuussuhdeluvut		
(%)	31.12.2017	31.12.2016
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	19,2	18,7
Ensisijaisen pääoman (T1) vakavaraisuussuhde	19,2	18,7
Vakavaraisuussuhde	19,2	18,7
Pankkien yhteenliittymän ydinpääoman vakavaraisuussuhde (CET1)	*19,2	20,1

*syyskuussa 2017

Pääomavaateet		
1000 euroa	31.12.2017	31.12.2016
Omat varat	293 031	274 779
Minimipääomavaade + puskurivaateet *	160 616	154 072
Omien varojen ylijäämä	132 415	120 706
Omat varat	293 031	274 779
Basel I lattian pääomavaatimus	136 733	126 412
Omien varojen ylijäämä	156 298	148 367

*Minimivaade 8 %, kiinteä lisäpääomavaatimus 2,5 % sekä mahdollinen maakohtainen muuttuva lisäpääomavaatimus

Tunnuslukujen laskentakaavat:

Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde, %

$\frac{\text{Ydinpääoma (CET1) yhteensä}}{\text{Kokonaisriski yhteensä}} \times 100$

Ensisijaisen pääoman (T1) vakavaraisuussuhde, %

$\frac{\text{Ensisijainen pääoma (T1) yhteensä}}{\text{Kokonaisriski yhteensä}} \times 100$

Vakavaraisuussuhde, %

$\frac{\text{Omat varat yhteensä}}{\text{Kokonaisriski yhteensä}} \times 100$

Pankin konserni

Pankin konsernin liikevoitto kasvoi 21,6 prosenttia ja oli 36,9 miljoonaa euroa (30,3 M€). Konsernin tase oli tilikauden lopussa 3 221 miljoonaa euroa (2 983 M€).

Konsernin ydinpääoman vakavaraisuussuhde (CET1) oli 18,6 prosenttia (18,3 %). Konsernin vakavaraisuussuhde oli 18,6 prosenttia (18,3 %). Ydinpääoma (CET1) oli yhteensä 285 miljoonaa euroa (269 M€), ja omat varat yhteensä 285 miljoonaa euroa (269 M€). Konsernin kokonaisriski oli 1 533 miljoonaa euroa (1 471 M€) ja omien varojen vähimmäismäärä 161 miljoonaa euroa (154 M€).

Konsernin oman pääoman tuotto (ROE) tilikaudelta (suluissa kaksi edellistä tilikautta) oli 9,8 prosenttia (8,9 ja 18,2), koko pääoman tuotto (ROA) 1,0 prosenttia (0,9 ja 1,7), omavaraisuusaste 10,7 prosenttia (10,6 ja 10,4) ja kulujen suhde tuottoihin 54,4 prosenttia (57,7 ja 41,8). Tunnuslukujen laskukaavat on esitetty Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut -kappaleen yhteydessä.

Keskinäinen vastuu

Yhteenliittymälain mukaisesti osuuspankkien yhteenliittymän muodostavat yhteenliittymän keskusyhteisö OP Osuuskunta, osuuspankkien keskusrahallaitoksena toimiva liikepankki OP Yrityspankki Oyj, keskusyhteisön muut jäsenluottolaitokset, keskusyhteisön ja jäsenluottolaitoksen konsolidointiryhmiin kuuluvat yhteisöt sekä sellaiset luottolaitokset, rahoituslaitokset ja palveluyritykset, joista edellä mainitut yhteisöt yksin tai yhdessä omistavat yli puolet. OP Osuuskunnan jäseniä olivat vuoden lopussa noin 170 osuuspankkia sekä OP Yrityspankki Oyj,

OP-Asuntoluottopankki Oyj, OP-Korttiyhtiö Oyj ja OP Asiakaspalvelut Oy. Talletuspankkien yhteenliittymää valvotaan konsolidoidusti, ja keskusyhteisö ja sen jäsenluottolaitokset vastaavat viime kädessä toistensa veloista ja sitoumuksista.

Keskusyhteisö on velvollinen antamaan jäsenluottolaitoksilleen ohjeita niiden sisäisestä valvonnasta sekä riskienhallinnasta, niiden toiminnasta maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi sekä yhtenäisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamisesta yhteenliittymän yhdistellyn tilinpäätöksen laatimisessa.

Keskusyhteisö ja jäsenluottolaitokset ovat keskinäisessä vastuussa niistä selvitystilassa tai konkurssissa olevan keskusyhteisön tai jäsenluottolaitoksen veloista, joita ei saada suoritetuksi sen varoista. Vastuu jakautuu keskusyhteisön ja jäsenluottolaitosten kesken viimeksi vahvistettujen taseiden loppusumman mukaisessa suhteessa.

Jos jäsenluottolaitoksen omat varat vähenevät tappioiden vuoksi niin alhaisiksi, että yhteenliittymälaissa säädetyn selvitystilan edellytykset täyttyvät, keskusyhteisöllä on oikeus periä jäsenluottolaitoksiltaan keskusyhteisön säännöissä mainituin perustein ylimääräisiä maksuja tilikauden aikana enintään viisi tuhannesosaa jäsenluottolaitosten viimeksi vahvistettujen taseiden yhteenlasketusta loppusummasta käytettäväksi jäsenluottolaitoksen selvitystilan ehkäisemiseksi tarvittaviin tukitoimiin.

Talletussuoja ja sijoittajien turva

Rahoitusvakausviranomaisesta annetun lain mukaan talletuspankin on kuuluttava talletussuojarahastoon. OP Ryhmään kuuluvia talletuspankkeja pidetään talletussuojan osalta yhtenä pankkina. Talletussuojarahastosta korvataan tallettajien saamiset OP Ryhmän talletuspankeilta enintään 100 tuhanteen euroon asti. OP Ryhmässä talletuspankkeja ovat osuuspankit ja OP Yrityspankki Oyj. Suomen talletussuojajärjestelmää ja sitä koskevaa lainsäädäntöä on muutettu 1.1.2015 alkaen. OP Ryhmälle tulevia uuden järjestelmän mukaisia maksuja on kuvattu tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa kohdassa 1.18 Viranomaismaksut.

Sijoittajien korvausrahasto maksaa korvauksia ei-ammattimaisille sijoittajille silloin, kun sijoituspalveluyritys tai luottolaitos ei pysty suorittamaan muun kuin tilapäisen maksukyvyttömyyden vuoksi suojan piirissä olevia sijoittajien selviä ja riidattomia saamia sopimuksen mukaisesti. Korvauksen määrä on 90 prosenttia saamisen määrästä, enintään 20 tuhatta euroa. Sijoittajien korvausrahastoa koskevan lainsäädännön mukaan OP Ryhmään kuuluvia pankkeja pidetään korvaussuojan osalta yhtenä pankkina.

Kriisinratkaisusäätelyn mukaan kriisinratkaisuviranomaisella on oikeus puuttua pankin velkojen ehtoihin velkojan asemaan vaikuttavalla tavalla. OP Ryhmän kriisinratkaisuviranomainen on Brysselissä toimiva EU:n kriisinratkaisuneuvosto (Single Resolution Board). Kriisinratkaisuviranomainen on määrittämässä kriisinratkaisulain mukaisten velkojen minimimäärää OP Ryhmän tasolla.

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Tunnusluku			
	2017	2016	2015
Oman pääoman tuotto (ROE), %	10,0	8,9	18,2
Koko pääoman tuotto (ROA), %	1,1	0,9	1,7
Omavaraisuusaste, %	10,8	10,6	10,4
Kulu-tuotto-suhde, %	50,6	54,2	38,5

Tunnuslukujen laskukaavat

Oman pääoman tuotto (ROE), %

$$\frac{\text{Liikevoitto (-tappio)} - \text{Tuloverot} *}{\text{Oma pääoma ja vähemmistön osuus} + \text{Tilinpäätössiirtojen kertymä laskennallisella verolla vähennettynä (vuoden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$$

Koko pääoman tuotto (ROA), %

$$\frac{\text{Liikevoitto (-tappio)} - \text{Tuloverot} *}{\text{Taseen loppusumma keskimäärin (vuoden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$$

Omavaraisuusaste, %

$$\frac{\text{Oma pääoma ja vähemmistön osuus} + \text{Tilinpäätössiirtojen kertymä laskennallisella verolla vähennettynä}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$$

Kulu-tuotto-suhde, %

$$\frac{\text{Hallintokulut} + \text{Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä} + \text{Liiketoiminnan muut kulut}}{\text{Korkokate} + \text{Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista} + \text{Nettopalkkiotuotot} + \text{Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot} + \text{Myytavissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot} + \text{Suojauslaskennan nettotulos} + \text{Sijoituskiinteistöjen nettotuotot} + \text{Liiketoiminnan muut tuotot} + \text{Osuus osakkuusyritysten tuloksista (netto)}} \times 100$$

* Tilinpäätössiirtoihin sisältyvä verovaikutus huomioitu

Riskienhallinta

Riskienhallinnan periaatteet ja organisointi sekä pankin riskiasema

Riskienhallinta perustuu liiketoimintapäätöksiä tekevien henkilöiden ammattitaitoon ja varovaisuuteen sekä systemaattiseen riskien mittaamiseen, arviointiin ja rajoittamiseen. Riskienhallinnan tärkein tavoite on turvata pankin riskinottokyky ja varmistaa, ettei toiminnassa oteta niin suurta riskiä, että se vaarantaisi pankin kannattavuuden, vakavaraisuuden, maksuvalmiuden tai toiminnan jatkuvuuden. Riskinottokyky muodostuu toiminnan laajuuteen ja vaativuuteen suhteutetusta laadukkaasta riskienhallinnasta sekä kannattavaan liiketoimintaan perustuvasta riittävästä vakavaraisuudesta ja likviditeetistä.

Pankin riskienhallinta on järjestetty OP Osuuskunnan jäsenpankeilleen antamien yleisten ohjeiden mukaisesti. Pankin hallintoneuvosto valvoo keskusyhteisön antamien ryhmätaidoisten sisäisen valvonnan sekä riskinotto ja riskitoleranssijärjestelmän periaatteiden toteuttamista pankissa. Hallintoneuvoston tarkastusvaliokunta avustaa hallintoneuvostoa sen valvontavelvollisuuden toteuttamisessa. Lisäksi se arvioi osaltaan pankin riskiasemaa ja riskienhallinnan riittävyyttä.

Hallitus vastaa riskienhallintajärjestelmien riittävyydestä. Hallitus vahvistaa liiketoiminnan tavoitteet, vakavaraisuutta ja eri riskilajeja koskevat limiitit sekä valvoo ja seuraa säännöllisesti pankin liiketoimintaa, riskinottoa ja riskiasemaa.

Toimitusjohtaja vastaa riskien- ja vakavaraisuuden hallinnan toteutuksesta ja siihen liittyvien tehtävien organisoinnista. Toimitusjohtaja raportoi säännöllisesti hallitukselle, hallintoneuvostolle ja OP Osuuskunnalle pankin liiketoiminnasta, riskinottoa ja riskiasemasta.

Pankin suhtautuminen riskinottoon on maltillinen. Riskinottoa riittävä suhteessa pankin riskeihin arvioidaan riskimittareiden ja taloudellisen pääomavaateen avulla.

Pääomasuunnittelulla varmistetaan, että pankilla on riittävä vakavaraisuus nykyisiin ja ennakoituihin riskeihin nähden. Lisäksi sen avulla varmistetaan, että pankin kasvu-, kannattavuus- ja vakavaraisuustavoitteet ovat tarkoituksenmukaisia ja keskenään johdonmukaisesti asetettu. Pääomasuunnitelma sisältää mm. tavoitteet pääomatasolle sekä varautumissuunnitelman vakavaraisuuteen vaikuttavien odottamattomien tilanteiden varalle. Omien varojen riittävyys turvataan ensisijaisesti pitämällä pankin kannattavuus kohtuullisella tasolla. Lisäksi pankki tarjoaa omistaja-asiakkaille merkittäväksi tuotto-osuuksia, jotka luetaan ydinpääomaan. Pankin riskinotto-kyky on riittävä ja riskiasema on vakaa.

Luottoriskit

Luottoriskillä tarkoitetaan sitä, että vastapuoli ei täytä luottosuhteesta syntyviä velvoitteita. Luottoriskien hallinnan tarkoituksena on vähentää luottotappioiden todennäköisyyttä jo ennen luottopäätöstä sekä toisaalta rajoittaa ja estää jo tehtyihin luottopäätöksiin liittyvien riskien toteutuminen.

Luottoriskien hallinta perustuu asiakkaan hyvään tuntemiseen, asiakassuhteen aktiiviseen hoitoon, vahvaan ammattitaitoon, kattavaan dokumentointiin ja vakuuksiin. Keskeisessä asemassa luottoriskien hallinnassa on päivittäinen luottoprosessi ja sen laatu.

Asiakkaan riittävä velanhoitokyky on kaiken luotonmyönnön edellytys. Luottopäätökset ovat huolellisia ja harkittuja, ja ne perustuvat päätöksenteko-ohjeisiin, voimassa olevaan ja ajantasaiseen luottoluokitukseen sekä vakuuksiin, joiden tulee yleensä olla turvaavat.

Pankin arvio asiakkaan velanhoitokyvystä ja luottoriskistä muodostuu luottoluokittelusta ja maksukäyttäytymistiedoista ja yritysasiakkailla tarpeen mukaan myös tilinpäätösanalyysistä ja –ennusteista, yritystutkimuksen laatimista dokumenteista, asiakasvastaavan tekemästä tarvekartoituksesta, luottokelpoisuusarvioista sekä mahdollisista muista dokumenteista.

Henkilöasiakkaiden maksukykyyn riittävyys varmistetaan koronnousun varalta. Asiakkaat voivat suojautua koronnousulta käyttämällä luotoissaan kiinteää korkoa, korkokattoa tai -putkea. Luotonmyönnössä vältetään korkeita luototussuhteita. Asiakkaille tarjotaan takaisinmaksun turvaavia vakuutuksia sairauden ja työttömyyden varalle.

Ennakoitavissa oleviin ongelmiin reagoidaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Asiakkaat, joiden taloudellisen tilan kehitystä, luottoriskin määrää ja maksukäyttäytymistä halutaan tarkastella tavallista tiiviimmin, otetaan erityisseurantaan.

Uusluotonannolle ja luottokannalle on asetettu luottoluokittaisia tavoitearvoja, jotta luottosalkun laatu säilyy hyvänä. Luottoriskien kehitystä seurataan säännöllisesti suhteessa asetettuihin limiitteihin, valvontarajoihin ja tavoitteisiin. Lisäksi seurataan luottosalkun laatua ja rakennetta, vakuuksien kattavuutta sekä ongelmasaamisia. Luottoriskejä limitoidaan ja rahoitusprosessia valvotaan OP Ryhmän riskienhallintajärjestelmän puitteissa.

Suurella asiakasriskillä tarkoitetaan sellaisia vastuita samalta asiakkaalta tai asiakaskokonaisuudelta, joiden yhteismäärä vähennyserien jälkeen on vähintään 10 prosenttia asiakasriskejä kattavista omista varoista. Säännösten mukaan yksittäisen asiakasriskin enimmäismäärä saa olla enintään 25 prosenttia omista varoista, keskusyhteisön luvalla enintään 40 prosenttia. Pankin asiakasriskejä kattavat omat varat olivat joulukuussa 2017 yhteensä 293 miljoonaa euroa.

Pankilla oli vuodenvaihteessa neljä sellaista asiakaskokonaisuutta, jonka asiakasriski ylitti 10 prosenttia omista varoista. Näiden neljän asiakaskokonaisuuden asiakasriskien yhteismäärä vähennyserien jälkeen oli yhteensä 54,9 prosenttia omista varoista. Yhdenkään yksittäisen asiakaskokonaisuuden asiakasriski ei ylittänyt 25 prosenttia.

Likviditeettiriski

Pankkitoiminnan likviditeettiriski koostuu rakenteellisesta rahoitusriskistä ja maksuvalmiusriskistä. Rakenteellisella rahoitusriskillä tarkoitetaan pitkän aikavälin luotonantoon liittyvää epävarmuutta,

joka johtuu rahoituksen rakenteesta aiheutuvasta jälleenrahoitusriskistä. Maksuvalmiusriski on riski siitä, että pankki ei suoriudu odotetuista ja odottamattomista, olemassa olevista ja tulevista maksuista ilman vaikutusta liiketoiminnan jatkuvuuteen, kannattavuuteen tai vakavaraisuuteen.

Rakenteellista rahoitusriskiä seurataan luotonannon ja sijoitusten sekä niiden rahoituksen maturiteettirakenteen erolla. Maksuvalmiusriskiä seurataan pankin tulo- ja menokassavirtojen erona ja maksuvalmius hoidetaan OP Yrityspankki Oyj:n sekkitilin kautta. Rakenteellista rahoitusriskiä hallitaan OP Ryhmän likviditeetin hallintaa koskevien linjausten ja ohjeiden sekä OP Osuuskunnan johtokunnan Pankeille vahvistamien valvontarajojen avulla. Pankin rahoitusvarojen ja -velkojen jakauma on kuvattu liitetiedoissa.

OP Osuuskunta Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisönä on antanut jäsenluottolaitoksilleen talletuspankkien yhteenliittymälain mukaisen poikkeusluvan, jonka mukaan jäsenluottolaitoksiin ei sovelleta EU:n vakavaraisuusasetuksen kuudennessa osassa mainittuja luottolaitoksen maksuvalmiudelle asetettuja vaatimuksia. Asetuksen mukaista maksuvalmiutta valvotaan ja raportoidaan Pankkien yhteenliittymän tasolla.

Markkinariskit

Markkinariskillä tarkoitetaan riskiä tappiosta tai tuoton menetyksestä, kun markkinahinta tai markkinahinnan volatiliiteetti muuttuvat epäedulliseen suuntaan. Markkinariskeihin sisällytetään kaikkien taseen ja taseen ulkopuolisten erien korkoriskit, sijoitustoiminnan hintariskit ja kiinteistöriskit sekä sijoitustoiminnan luottospreadiriski ja markkinoiden likviditeettiriski.

Markkinariskien hallinnan tavoitteena on tunnistaa, mitata, rajoittaa, seurata ja valvoa pankin markkinariskejä siten, että pankin kannattavuus tai vakavaraisuus ei vaarannu.

Pankkitoiminnan merkittävin markkinariski on korkotuloriski eli korkotason muutoksen vaikutus korkokatteeseen. Korkoriski aiheutuu luotonannon ja talletusvarainhankinnan toisistaan poikkeavista korkosidonnaisuuksista tai korontarkistusajankohdista, jolloin korkotason muutokset realisoituvat korkokatteeseen. Pankin luotonannosta ja talletusvarainhankinnasta syntyvää korkoriskiä hallitaan OP Ryhmän keskuspankkisijoitus- ja -rahoitustuotteilla, OP-Asuntoluottopankin väliluoton korkosidonnaisuusvalinnoilla sekä ryhmän käytössä olevilla korkoriskin johdannaissuojausmalleilla, joista keskeisin on euribor-sidonnaisen luottokannan korkovirtojen suojaus koronvaihtosopimuksilla.

Pankki on tilikaudella soveltanut rahavirran suojauslaskentaa suojatessaan euribor-sidonnaisen luottokannan korkovirtaa koronlaskulta tai pitkään jatkuvalla matalalla korkotasolla. Rahavirran suojauksessa osa euribor-sidonnaisen luottokannan tulevista korkovirroista on vaihdettu koronvaihtosopimuksilla kiinteään korkoon.

Pankkiliiketoiminnassa valuuttariskillä tarkoitetaan valuuttakurssimuutosten pankille aiheuttamaa tulosriskiä tai markkina-arvon muutosriskiä. Avoin valuuttapositio syntyy, kun samassa valuutassa olevien saamisten ja velkojen määrät poikkeavat toisistaan. OP Ryhmässä valuuttariski keskitetään OP Yrityspankkiin, ja yksittäisen osuuskunnan valuuttapositio rajoittuu käytännössä matkavaluuttakassaan.

Osakeriskillä tarkoitetaan osakkeiden ja muiden vastaavien instrumenttien markkinakurssimuutosten aiheuttamaa tulosriskiä ja markkina-arvojen muutosriskiä. Osakesijoitukset ovat pääosin OP Ryhmän sisäisiä sijoituksia. Muu osakesijoitustoiminta on vähäistä.

Kiinteistöriskillä tarkoitetaan pankin ja sen konserniyhtiöiden omistuksessa oleviin kiinteistöihin tai kiinteistöyhteisöjen osakkeisiin ja osuuksiin kohdistuvaa arvonalenemis-, tuotto- ja vahingoittumisriskiä. Kiinteistöt on vakuutettu käyvästä arvostaan. Lisäksi kaikki merkittävimmät kohteet on vakuutettu vuokratulokeskeytysvakuutuksella. Pankin hallitus käsittelee kiinteistöomistukset ja niihin liittyvät riskit sekä investointi-, korjaus- ja muut toimenpiteet säännöllisesti. Seurannassa kiinnitetään huomiota muun muassa kiinteistöihin sitoutuneen pääoman määrään suhteessa pankin taseeseen ja sijoituskiinteistöjen sitoutuneelle pääomalle saatavaan nettotuottoon sekä käypiin arvoihin.

Vuoden 2017 lopussa kiinteistösijoituksiin (ml. omistukset kiinteistösijoitusyhtiöissä) sitoutuneen pääoman määrä oli 2,3 prosenttia taseen loppusummasta. Vuokrattavissa olevista tiloista oli 97 prosenttia vuokrattuna. Sijoituskiinteistöihin sitoutuneen pääoman tuotto oli 8,0 prosenttia eli edellisvuotista korkeampi.

Operatiiviset riskit

Operatiivisella riskillä tarkoitetaan riskiä siitä, että riittämättömistä tai epäonnistuneista prosesseista tai virheellisistä menettelytavoista, järjestelmistä tai ulkoisista tekijöistä aiheutuu taloudellista tappiota tai muita haitallisia seuraamuksia. Compliance-riski on osa operatiivista riskiä. Compliance-riskillä tarkoitetaan ulkoisen sääntelyn, sisäisten menettelytapojen ja asiakassuhteissa asianmukaisten menettelytapojen ja eettisten periaatteiden noudattamatta jättämisestä aiheutuvaa riskiä. Sekä operatiivinen että compliance –riski voi ilmetä myös maineen tai luottamuksen heikkenemisenä tai menettämisenä.

Operatiivisten riskien hallinnan tavoitteena on tunnistaa ja arvioida mahdollisia ja toteutuneita operatiivisia riskejä sekä kehittää riskejä ennaltaehkäiseviä toimintatapoja ja yrityskulttuuria. Operatiiviset riskit arvioidaan ja riskitilanne raportoidaan säännöllisesti hallitukselle. Compliance-riskiä hallitaan mm. seuraamalla lainsäädännön muutoksia sekä ohjeistamalla ja kouluttamalla organisaatiota. Vuonna 2017 operatiivisista riskeistä pankille aiheutuneet tappiot olivat vähäisiä.

Strategiset riskit

Strateginen riski syntyy kilpailuympäristön muutoksista, hitaasta reagoinnista muutoksiin, väärän strategian valinnasta tai strategian toteuttamisen epäonnistumisesta. Strategista riskiä vähennetään jatkuvalla suunnittelulla, joka perustuu analyysiin ja ennusteisiin asiakkaiden tulevista tarpeista, eri toimialojen ja markkina-alueiden kehityksestä sekä kilpailutilanteesta.

Palveluverkko

OP Turun Seudun palveluverkosto koostuu monikanavaisesti verkko- ja mobiilipalveluista, puhelinpalveluista sekä toimialueen kattavimmasta palvelupisteverkostosta. Vuoden lopussa Pankilla oli Maariankadun pääkonttorin lisäksi Turussa Kauppatorin, Hämeenkadun ja Vähä-Heikkilän palvelupisteet. Turun ympäristössä pankilla oli palvelupisteet Raisiossa, Kaarinassa, Naantalissa, Paraisilla, Ruskolla ja Vehmaalla. Palvelupisteissä on lisäksi rahan nostoon tarkoitettu Ottokäteisautomaatti ja Kaarinassa yksi sekä Turun keskustassa useampi talletus-otto-automaatti, joiden avulla asiakkaat voivat kätevästi hoitaa itse ottojen ohella myös talletukset omalle tilille. Turun Länsikeskuksen palvelupiste lopetettiin vuoden 2017 aikana.

OP Ryhmä on investoinut mobiili- ja verkkopalveluiden kehittämiseen merkittävästi. Erityisesti mobiilipalveluiden merkitys kasvaa edelleen voimakkaasti niin henkilö- kuin yritysasiakkaidenkin asiointissa ja vuoden vaihteessa runsaat 35.000 Turun Seudun Osuuspankin asiakasta käyttää aktiivisesti OP-Mobiilia. Op.fi-verkkopalveluun asiakkaamme kirjautuivat vuositasolla vajaat 5 miljoonaa kertaa. Samalla tarkastelujaksolla palvelupisteissä asiointiin runsaat 260.000 kertaa. Asiakkaat suosivat siis voimakkaasti nykyaikaista ja tehokasta tapaa hoitaa pankki- ja finanssipalveluihin liittyvät tarpeensa sähköisissä kanavissa silloin kuin heille itselleen se sopii. Tehtyjen tutkimusten mukaan palvelupisteissä halutaankin neuvotella pääsääntöisesti vain merkittävien elämänmuutosten aiheuttamien syiden vuoksi. Näihinkin tilanteisiin nk. verkkoneuvottelut ovat kasvattaneet suosiotaan eli asiakas neuvottelee verkossa vaikkapa kotoaan tai työpaikaltaan käsin pankin toimihenkilön kanssa. Neuvottelussa on mahdollista jakaa sähköisesti esitysmateriaalia, joka on molempien osapuolten nähtävillä.

Omistaja-asiakkaat

Pankin omistaja-asiakkaiden määrä kasvoi tilikauden aikana 4 041 jäsenellä ja oli tilikauden lopussa 87 520. Jäsenmäärän kasvuun vaikuttivat aktiivinen jäsenhankinta sekä asiakkaiden

kiinnostus keskittämisetuihin ja mahdollisuuteen hyötyä osuustoiminnallisen pankin omistaja-asiakaseduista.

Henkilöstön palkitsemisjärjestelmät

OP Ryhmän muuttuva palkitseminen jakautuu yrityskohtaiseen lyhyen aikavälin palkitsemiseen sekä ryhmätasoiseen pitkän aikavälin palkitsemiseen. Pankin palkka- ja palkkiopolitiikasta sekä palkkioiden maksamisesta päättää hallitus.

OP Ryhmän ryhmätasoinen pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmä muodostuu johdolle tarkoitetusta kannustinjärjestelmästä sekä muulle henkilöstölle tarkoitetusta henkilöstörahosta. Palkitsemisjärjestelmiä on selostettu tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Henkilöstö

Pankin vakituisten henkilöiden määrä vuoden lopussa oli 233 (2016: 280), joista osa-aikaisia oli yksi (2016: 7). Vuoden 2017 aikana neljä toimihenkilöä rekrytoitiin vakituiseen työsuhteeseen ja kuuden määräaikaisen toimihenkilön työsuhteet vakinaistettiin. Vuoden aikana päättyi 28 työsuhdetta. Näiden lisäksi 32 työsuhdetta siirtyi liikkeenluovutuksena OP Ryhmän keskitettyihin palveluihin 1.3.2017 alkaen. Henkilöstön kokonaismäärä määräaikaisessa työsuhteessa työskentelevät toimihenkilöt mukaan lukien oli vuoden päättyessä 258 (2016: 309). Tähän lukuun sisältyy 14 määräaikaisessa työsuhteessa olevaa henkilöä, jotka työskentelivät osa-aikaisesti opintojensa ohessa. Keskimäärin vuoden aikana pankin palveluksessa oli 269 henkilöä (2016: 312). Tähän lukuun sisältyvät kesäkuukausien vuosiloma-sijaiset. Turun Seudun OP-Kiinteistökeskus Oy:n henkilömäärä oli vuoden lopussa 64 (2016: 63).

Vuoden 2017 oppimisohjelma sisälsi osaamisen päivittämistä ja laajentamista sekä ammatillista koulutusta. Esimiesten valmennuksen panostettiin vahvasti ja koulutukset olivat sekä muutos- että myyntivalmennusta. Lisäksi MiFID II -sääntelyn tuomiin vaatimuksiin sijoitustuotteiden kaupankäynnin ja myynnin menettelytapojen uudistamiseen vastattiin laajalla henkilökunnan koulutuksella. Keskimäärin jokainen osallistui koulutukseen 0,88 päivää (2016: 1,23 päivää). Erilaisia verkkokokouksia ja verkkoympäristössä suoritettavia kursseja hyödynnettiin edelleen paljon. Ne mahdollistavat osallistumisen tilaisuuksiin omalta työpisteeltä ja joustavasti usein ajankohdasta riippumatta. OP Ryhmän oppimismalli kannustaa oppimiseen, jossa pääpaino on kokemuksellisella oppimisella työn lomassa (mm. tehtäväkierrot, mentor-aktor –toiminta, projektehtävät). Palautteeseen perustuvat menetelmät sekä valmennukset ja koulutukset täydentävät työssä oppimista.

Uusien aloittavien henkilöiden, oppilaitosten työharjoittelijoiden ja pitkiltä vapailta palaavien henkilöiden perehdytysprosessin osa-alueet koostuvat mm. perehdyttäjien tuesta, perehdytyksen verkkokursseista ja lähiopetuspäivistä. Jokaiselle aloittavalle laaditaan henkilökohtainen, tulevan työtehtävän ja aikaisemman työkokemuksen huomioon ottava perehdytysuunnitelma. Alkuperehdytyksestä vastaa pankkitasoinen perehdyttäjä, joka varmistaa onnistuneen oppimisen alun. Perehdytystyö jatkuu omassa yksikössä tai tiimissä ensisijaisesti lähiesimiehen vastuulla.

Työhyvinvointia kehitettiin vuoden 2017 aikana OP Ryhmän mallin mukaisesti. OP Ryhmässä työhyvinvoinnin johtamisella tähdätään tuloksellisuuden kehittämiseen panostamalla henkilöstön hyvinvointiin. Työkyvyn ja -terveyden ennaltaehkäisevä ja ylläpitävä toiminta, mm. varhaisen tuen malli on toiminut erinomaisesti. Yhteistyö työterveyshuollon kanssa oli aktiivista ja toimivaa. Työergonomiaan panostetaan edelleen parantamalla mm. työasematyöskentelyä sekä valaistusta ja ilmanlaatua kohentamalla. Tärkeässä roolissa on myös henkilön omaa vastuu oman työergonomiansa ylläpitämisessä. Uusi taukoliikuntasovellus Cuckoo otettiin käyttöön OP Ryhmässä ja jokainen voi asentaa sen työasemalleen tai mobiililaitteeseen. Syksyllä toteutettiin muutamalla palvelupisteellä kehonkoostumusmittauksia, joihin henkilökunta osallistui aktiivisesti. Samaan aikaan oli myös työterveyden kanssa järjestetty tilaisuus, jonka aiheina olivat mm. jaksaminen arjessa, rohkeus uudistumiseen ja työhyvinvoinnin edistäminen. Lisäksi erilaiset OP ryhmän tarjoamat hyvinvointiin ja ravintoon liittyvät luennot olivat saatavilla Skypen kautta.

Henkilöstötutkimus toteutettiin keväällä 2017 lyhyempänä kyselynä ja lisäksi pidempänä tutkimuksena syksyllä. Tulosten perusteella voidaan todeta, että itsenäinen ja monipuolinen työ on monille motivaation lähde työssä. Myös asiakaskohtaamiset ja hyvä työyhteisö luovat työhön mielekkyyttä. Muutostilanteissa toimiminen tuo kuitenkin haasteita jaksamiseen ja osaksi myös oppimiseen. Lähiesimiesten johtamisvalmennuksiin panostaminen näkyi kuitenkin erinomaisina esimiesarvioina tuloksissa.

Yhteistoimintalain mukaiseen neuvottelukuntaan ja työsuojelutoimikuntaan kuului jäsenenä vuoden 2017 päättyessä toimihenkilöiden edustajina Tuula Eckerman, Ritva Kankaansyrjä, Anne Suominen ja Niina Varjo sekä varajäsenenä Tiina Rasimus. Esimiesten ja asiantuntijoiden edustajana oli Pirjo Airinen, varalla Aira Sundqvist. Työnantajaa edustivat Olli-Pekka Saario ja Merja Jalava. Kokouksissa toimi sihteerinä Iiris Heikkinen. Pääluottamusmies Tuula Eckerman osallistui johtoryhmätyöskentelyyn henkilöstön edustajana. Hallintoneuvostossa henkilöstöä edustivat Tuula Eckerman ja Pirjo Airinen.

Pankin hallinnointijärjestelmä

Edustajisto

Pankin omistaja-asiakkaiden päätösvaltaa käyttää omistaja-asiakkaiden keskuudesta valittu edustajisto, johon kuuluu vähintään 60 ja enintään 100 edustajaa sen mukaan kuin hallintoneuvosto päättää. Nykyisen edustajiston jäsenmäärä on 60.

Edustajat valitaan pankin vaalijärjestyksessä määrättyllä tavalla enemmistövaalitapaa noudattaen joka neljäs vuosi. Vaalikelpoinen edustajistoon on henkilö, joka on hyvämaineinen, pankin palveluja käyttävä, äänioikeutettu omistaja-asiakas, joka on täysivaltainen. Vaalikelpoinen edustajistoon ei ole kuitenkaan pankin tai sen konserniin kuuluvan yhteisön palveluksessa oleva eikä pankin tai sen konserniin kuuluvan yhteisön toimitusjohtaja taikka niiden hallintoneuvoston tai hallituksen jäsen tehtävässä oloaikanaan ja tehtävän päättymisestä lukien seuraavan viiden vuoden aikana.

Kahdesti vuosittain pidettävissä varsinaisissa edustajiston kokouksissa käsitellään muun muassa seuraavat asiat:

- pankin tuloslaskelman ja taseen vahvistaminen
- vastuuvapauden myöntäminen hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle,
- ylijäämän käytöstä päättäminen,
- hallintoneuvoston jäsenten lukumäärästä, valinnasta ja palkkioista päättäminen
- tilintarkastajien valinnasta ja palkkioista päättäminen.

Lisäksi edustajiston kokous päättää mm. pankin sääntöjen muutoksista. Varsinaisen edustajiston kokouksen lisäksi voidaan pitää, asioiden niin vaatiessa, ylimääräisiä kokouksia. Edustajiston kokouksen koollekutsumisesta päättää pankin hallitus.

Jokaisella omistaja-asiakkaalla on edustajiston vaalissa yksi ääni ja jokaisella edustajiston jäsenellä on edustajiston kokouksessa yksi ääni.

Edustajisto kokoontui vuonna 2017 kaksi kertaa: 28.3. ja 8.11.2017.

Hallintoneuvosto

Pankilla on hallintoneuvosto, jonka tehtävänä on valvoa hallituksen ja toimitusjohtajan hoitamaa pankin hallintoa. Hallintoneuvosto valitsee hallituksen jäsenet ja toimitusjohtajan ja toimitusjohtajan sijaisen. Lisäksi se vahvistaa pankin ohjesäännön ja merkitsee tiedoksi Keskusyhteisön ohjeistuksen mukaisesti hallintoneuvostossa käsiteltävät ohjeet.

Hallintoneuvosto antaa varsinaiselle edustajiston kokoukselle lausunnon edellisen vuoden tilinpäätöksestä. Se voi myös antaa hallitukselle ohjeita asioissa, jotka ovat laajakantoisia tai periaatteellisesti tärkeitä.

Pankin hallintoneuvosto päättää vaalien ajankohdasta, vaalipiireistä, edustajien lukumäärästä, äänestystavasta, äänioikeudesta sekä vaalilautakunnan jäsenten lukumäärästä sekä jäsenistä.

Hallintoneuvostoon kuuluu pankin sääntöjen mukaan vähintään 30 ja enintään 45 jäsentä. Edustajiston vahvistama jäsenmäärä on tällä hetkellä 30. Jäsenet valitaan pankin omistaja-asiakkaista ja heidän tulee edustaa monipuolisesti omistaja-asiakaskuntaa. Kunkin jäsenen toimikausi kestää kolme vuotta. Vuosittain jäsenistä on erovuorossa kolmannes. Hallintoneuvoston jäsenen eroamisikä on 68 vuotta, kuitenkin siten, että tämän iän täyttänyt henkilö saa toimia tehtävässään seuraavan valintakokouksen päättymiseen saakka.

Hallintoneuvosto kokoontui vuonna 2017 kaksi kertaa: 7.2. ja 18.10.2017

Hallintoneuvoston tarkastusvaliokunta

Hallintoneuvostoa avustaa sen valvontatehtävässä hallintoneuvoston keskuudestaan valitsema 3 -jäseninen tarkastusvaliokunta. Tarkastusvaliokunta auttaa hallintoneuvostoa varmistumaan, että pankkia ja sen konsernia hoidetaan asiantuntevasti ja tavalla, joka edistää pankin kilpailukykyä ja menestystä. Valiokunnan jäsenillä tulee olla pankin toiminnan laajuuteen nähden riittävä asiantuntemus laskentatoimista, kirjanpidosta, taloudellisesta raportoinnista, tilinpäätöskäytännöistä ja sisäisestä tarkastuksesta sekä riittävä sisäisen valvonnan periaatteiden tuntemus ja pankin toimialan ja ansaintalogiikan ymmärrys. Kaikkien valiokunnan jäsenien on oltava pankista riippumattomia. Valiokunta laatii vuosittain toimintasunnitelman ja kokoontuu puheenjohtajan kutsusta vähintään kaksi kertaa vuodessa. Valiokunta voi kuulla esittelijä- ja asiantuntijaroolissa myös valiokunnan ulkopuolisia henkilöitä.

Hallintoneuvosto vahvistaa tarkastusvaliokunnalle työjärjestyksen.

Nimitysvaliokunta

Pankilla on hallinnon jäsenten nimityksiä valmisteleva nimitysvaliokunta, jonka jäsenmääräksi on päätetty 8. Valiokunnan tarkoituksena on avustaa pankin eri toimielimiä henkilövalintojen tekemisessä ja varmistaa valintaprosessin tehokas valmistelu. Valiokunta tekee edustajistolle sekä hallintoneuvostolle esitykset niiden päätösvaltaan kuuluvista asioista. Valiokunta voi myös tehdä esitykset muista kokouksissa esille tulevista asioista, joita hallintoneuvosto tai hallitus on esittänyt sen valmisteltaviksi. Lisäksi toimikunta valmistelee esitykset eri hallintoelinten jäsenten vuosi-, kuukausi- ja kokouspalkkioista sekä kulukorvausten perusteista.

Hallintoneuvosto vahvistaa nimitysvaliokunnalle työjärjestyksen.

Hallitus

Hallitus johtaa pankin toimintaa. Pankin sääntöjen mukaan hallituksen on edistettävä pankin etua huolellisesti ja hoidettava sen asioita lakien ja pankin sääntöjen, hallintoneuvoston vahvistaman ohjesäännön sekä keskusyhteisön vahvistamien ohjeiden mukaisesti. Hallituksella on yleinen toimivalta päättää kaikista pankin hallintoon ja muihin asioihin liittyvistä kysymyksistä, jotka lain tai sääntöjen mukaan eivät kuulu edustajistolle, hallintoneuvostolle tai toimitusjohtajalle. Hallitus vastaa pankin strategisesta johtamisesta sekä ohjaa ja valvoo pankin toimivaa johtoa. Hallituksen lakimääräisenä tehtävänä on huolehtia siitä, että pankin kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty.

Pankin sääntöjen mukaan hallituksen muodostavat toimitusjohtaja toimiaikanaan sekä hallintoneuvoston valitsevat 3 – 6 muuta jäsentä, joiden tulee olla osuuspankin jäseniä. Hallituksen jäsenmäärä on tällä hetkellä 5 ja toimitusjohtaja. Hallituksen jäsenen toimikausi on yksi vuosi. Hallituksen jäsenen yläikäraja on 68 vuotta, kuitenkin siten, että tämän iän täyttänyt jäsen

saa toimia tehtävässään uuden jäsenen valinnasta päättävän hallintoneuvoston kokouksen loppuun. Hallituksen jäsenenä olevan toimitusjohtajan osalta yläikäraja määräytyy pankin ja toimitusjohtajan välisen toimitusjohtajajärjestyksen mukaisesti.

Vuosittain ensimmäisessä jäsentensä valintaa seuraavassa kokouksessaan hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Hallituksen puheenjohtajaksi tai varapuheenjohtajaksi ei saa valita pankin toimitusjohtajaa tai toimihenkilöä.

Hallitus on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja mukaan lukien enemmän kuin puolet sen jäsenten koko lukumäärästä on saapuvilla. Kertomusvuonna hallituksen kokouksia oli 18.

Toimitusjohtaja

Pankin toimitusjohtajan on edistettävä pankin etua huolellisesti ja hoidettava pankin päivittäistä hallintoa lakien ja hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten sekä keskusyhteisön vahvistamien ohjeiden mukaisesti. Toimiin, jotka pankin toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen ovat epätavallisia tai laajakantoisia, toimitusjohtaja saa ryhtyä vain, jos hallitus on hänet siihen valtuuttanut tai hallituksen päätöstä ei voida odottaa aiheuttamatta pankin toiminnalle olennaista haittaa.

Toimitusjohtajan lakisääteisenä tehtävänä on huolehtia, että pankin kirjanpito on lain mukainen ja että pankin varainhoito on järjestetty luotettavalla tavalla.

Hallinnointielinten jäsenet

Uusi edustajisto

Pankin uusi edustajisto valittiin vuonna 2017 järjestetyillä vaaleilla äänestysprosentin ollessa 16,2 prosenttia. Edustajiston jäsenten toimikausi päättyy vuonna 2021 järjestettävään uuden edustajiston valintaan.

Toimikausi 4.12. 2017 – 2021	Ammatti / tehtävä	Toimipaikka/Kotipaikka
<u>Jäsenalue 1, Kaarina</u>		
Hanhiala Maija	Henkilöstöjohtaja, KTM	Kaarina
Nyman Terhi	KM, luokanopettaja	Kuusisto
Sirkiä Hanna	Aineenopettaja, FM	Kaarina
Tapiola Marketta	Palveluneuvoja, eläkeläinen	Kaarina
Tähkämaa Sanna	Yrittäjä, maanviljelijä	Piikkiö, Kaarina
Viljanen Marjukka	Lähihoitaja	Piispanristi
<u>Jäsenalue 2, Naantali</u>		
Kytönen Marja	Toiminnanjohtaja	Naantali
Numminen Jouko	Eläkeläinen	Naantali
Raitmaa Ritva	HT-tilintarkastaja	Naantali
Virta Jukka	Yrittäjä, rahoituskonsultti	Naantali
<u>Jäsenalue 3, Raisio</u>		
Haavisto Emmi	Kauppätieteiden kandidaatti, Raisio opiskelija	
Kivijärvi Anneli	LKT, erikoislääkäri	Raisio
Lehto-Laurila Hannele	Varatuomari, asianajaja	Raisio
Liukas Jukka	Yrittäjä, valokuvaaja	Raisio
Ruusuranta Anita	Vanhus- ja päivähoitaja, eläkeläinen	Raisio
<u>Jäsenalue 4, Rusko</u>		
Aho Helena	Yrittäjä, FM	Rusko
Ahtinen Risto	Maanviljelijä,	Rusko

Jäsenalue 1, Kaarina

Alhonen Tuukka	everstiluutnantti	Kaarina
Nyman Terhi	luokanopettaja	Kaarina
Puikkonen Leena	lääkäri	Kaarina
Sirkiä Hanna	opettaja, erityisopettaja	Kaarina
Tapiola Marketta	asiakasneuvoja, eläkkeellä	Kaarina

Jäsenalue 2, Naantali

Koski Hannu	isännöitsijä, eläkkeellä	Naantali
Salokangas Elina	luokanopettaja, KM	Naantali
Welling Marjo	työterveyshoitaja	Naantali

Jäsenalue 3, Raisio

Haavisto Emmi	kauppatieteiden yo	Raisio
Kivijärvi Anneli	LKT, erikoislääkäri	Raisio
Lehto-Laurila Hannele	asianajaja, varatuomari	Raisio
Ruusuranta Anita	päivähoitaja	Raisio
Sorsavirta Seija	KM, erityisopettaja	Raisio

Jäsenalue 4, Rusko

Ahtinen Risto	maanviljelijä	Rusko
Forsberg Elise	lastenohjaaja	Rusko
Vahtera Veikko	yhtymäjohtaja, OTT	Rusko

Jäsenalue 5, Parainen

Abrahamsson Karoliina	asiakasassistentti	Parainen
Enroth Ingmar	pol.mag., valt.maist.	Pargas
Korpela Jari	logistiikkapäällikkö	Parainen

Jäsenalue 6, Vehmaa

Heilä Jyrki	toimitusjohtaja, yrittäjä	Vehmaa
Santanen Timo	maanviljelijä	Vehmaa
Simola Hanna	maatalousyrittäjä	Vehmaa

Jäsenalue 7, Turku

Alanen Satu	toiminnanjohtaja	Turku
Artesola Rauno	toimittaja	Turku
Artukka Pekka	yrittäjä	Turku
Bergman Ulla	varanotaari	Turku
Ekroth Hans	tekninen isännöitsijä	Turku
Elo Piia	VTM, palvelupäällikkö	Turku
Haapala Heidi	sairaanhoitaja	Turku
Hasan Ruth	KTL	Turku
Heinonen Jari	toimitusjohtaja	Turku
Hintikka Jaana	KM, erityisluokanopettaja	Turku
Huhtanen Raimo	rakennusmies	Turku
Jaakola Jaana	aluepäällikkö	Turku
Koponen Antti	pääsihteeri, rovasti	Turku
Korpi Anna-Erika	opiskelija	Turku
Kosonen Pentti	professori emeritus	Turku
Kunnas Eero	toimitusjohtaja	Turku
Kärkkäinen Jukka	lääketieteen tohtori	Turku
Laihin Marja-Leena	kauppatieteiden yo, eläkkeellä	Turku
Leivo Kirsti	terveydenhoitaja	Turku
Löppönen Minna	geriatri, lääkäri	Turku
Manni Olli A.	toiminnanjohtaja	Turku
Mansikka-aho Hanna	ammattilainen kuntoutuksen ohj.	Turku
Massinen Aimo	päätoimittaja, eläkkeellä	Turku
Mäkelä Sarianne	lakimies, veroasiantuntija	Lieto
Nurmio Timo	sähkömies, isännöitsijä	Turku
Okko Seppo	opetusneuvos	Turku

Palonheimo Maija	toimitusjohtaja	Turku
Puljujärvi-Seila Vuokko	työkykykoordinaattori, yhteisöpedagogi (AMK)	Turku
Rantalaiho Anneli	rovasti	Turku
Rantanen Ari	myyjä, muusikko	Turku
Ranti Pirjo	terveydenhuollonmaist, lehtori	Turku
Raunio Eevi	maalarimestari	Turku
Rosenlöf Jarmo	toimitsija	Turku
Savioja Simo	ylikonstaapeli	Turku
Sedig Mikko	oikeustiet.kand.	Turku
Sirén Saara-Sofia	KTM	Turku
Tavio Ville	lakimies, yrittäjä	Turku
Vyyryläinen Marja	elintarviketeknikko, pääluottamusmies	Turku

Hallintoneuvosto

Nimi/Aloit- tamisvuosi	Toimikausi	Ammatti/tehtävä	Toimipaikka/kotipaikka
Puheenjohtaja Huovinen Pentti -10	(16.2.2016 alkaen) (30.11.2016-2019)	professori	Turku
Varapuheenjohtaja Korhonen Ari -10	(8.2.2011 alkaen) (30.11.2016-2019)	kaupunginjohtaja	Raisio
Muut jäsenet			
Airinen Pirjo -16**	(30.11.2016-2019)	järjestelmäasiantunt.	Turku
Blom Anders -05	(09.11.2017-2020)	toimitusjohtaja	Turku
Eckerman Tuula -17**	(01.03.2017-2019)	palveluneuvoja	Turku
Eklund Toni -10*	(09.11.2017-2020)	toimitusjohtaja	Turku
Haapakoski Juha -07	(30.11.2016-2019)	toimitusjohtaja	Raisio/Naantali
Hakanen Veli-Matti -03	(18.11.2015-2018)	rehtori	Turku
Heino Elina -07	(18.11.2015-2018)	emäntä	Vehmaa
Kallio Hannu -11*	(09.11.2017-2020)	hallintojohtaja	Turku
Kankaanpää Pasi -05	(09.11.2017-2020)	tarkastaja	Rusko
Karlsson Susanne -16	(09.11.2017-2020)	yksikönpäällikkö	Parainen
Koivisto Tarja -08	(18.11.2015-2018)	sairaanhoitaja	Turku
Kolehmainen Petri -12	(09.11.2017-2020)	toimitusjohtaja	Turku/Naantali
Kyynäräinen Niko -11	(09.11.2017-2020)	kehityspäällikkö	Turku
Laiho Jouni -10*	(30.11.2016-2019)	tietohallintopäällikkö	Parainen
Lehtiö-Vaino Annina-07	(30.11.2016-2019)	nuorisopalvelujohtaja	Turku
Lehtonen Turja -10	(18.11.2015-2018)	liittosihteeri	Turku
Leinonen Kalle -00	(18.11.2015-2018)	logistiikkakoordin.	Turku
Lähteenmäki Sauli -02	(30.11.2016-2019)	maanviljelijä	Rusko
Mahkonen Harri -99	(18.11.2015-2018)	maanviljelijä	Rusko/Vahto
Rannikko Outi -05	(09.11.2017-2020)	aluejohtaja	Rusko
Rautiainen Jyrki -13	(30.11.2016-2019)	kirkkoherra	Naantali
Riihihuhta Vesa -13	(18.11.2015-2018)	maanviljelijä	Kaarina
Seivästö Anne -07	(30.11.2016-2019)	lääkäri	Kaarina
Silver Anne -14	(18.11.2015-2018)	verhoilijaentisöijä	Vehmaa
Toivari Henry -04	(30.11.2016-2019)	toiminnanjohtaja	Turku
Vanto Liisi -06	(09.11.2017-2020)	varatuomari	Turku

* Hallintoneuvoston tarkastusvaliokunnan jäsen

** Henkilöstön edustaja

Hallitus

Puheenjohtaja

Jarna Heinonen

s. 1965

Kotipaikka Kaarina

KTT

Professori, Turun yliopiston kauppakorkeakoulu

Turun Seudun Osuuspankin hallituksen puheenjohtaja 2010-

Turun Seudun Osuuspankin hallituksen jäsen 2006-

Keskeinen työkokemus: TSE Entren/Yrittäjyyden yksikön johtaja Turun kauppakorkeakoulu/Turun yliopisto 1999-, tutkimus- ja koulutuspäällikkö/tutkimusvastaava Turun kauppakorkeakoulu 1992-1999, kehityspäällikkö/toimistopäällikkö Tavoite-Auto Oy 1988-1992,

Keskeiset samanaikaiset luottamustehtävät: OP Osuuskunnan hallintoneuvoston jäsen 2012-, OP Osuuskunnan tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja 2015 -, Turun työtieteiden keskus johtokunnan jäsen 2012-, TOP-Säätiö hallituksen varapuheenjohtaja 2011-2016 ja puheenjohtaja 2017 -, Turun kauppakamarin elinkeinopolitiikan valiokunnan jäsen 2015-, Member of the Working Group for Policy Relevant research on entrepreneurship and SMES, European Commission 2010-

Varapuheenjohtaja

Juha Salonen

s. 1973

Kotipaikka Kaarina

Yo-merkonomi

Toimitusjohtaja

Turun Seudun Osuuspankin hallituksen varapuheenjohtaja 26.11.2013-

Turun Seudun Osuuspankin hallituksen jäsen 2010-

Keskeinen työkokemus: Toimitusjohtaja Leipomo Salonen Oy 2003-, markkinointipäällikkö

Leipomo Salonen Oy 1999-2003

Keskeiset samanaikaiset luottamustehtävät: ETL (Elintarviketeollisuusliitto ry) Leipomoyhdistys puheenjohtaja, Suomen Leipuriliitto ry. valtuuskunnan varapuheenjohtaja 2012-, Raisio Oyj hallintoneuvoston jäsen 2010-, Leipomo Primula Oy hallituksen puheenjohtaja 2015-

Muut jäsenet

Erkki Haavisto

s. 1968

Kotipaikka Raisio

MMM, agronomi, maanviljelijä

Turun Seudun Osuuspankin hallituksen jäsen 2009-

Keskeiset samanaikaiset luottamustehtävät: Turun yliopiston neuvottelukunnan jäsen 10/2014-,

Raisio Oyj hallituksen jäsen 2004-, Metsänhoitoyhdistys Lounametsä hallituksen

varapuheenjohtaja 2013-, MTK metsäjohtokunnan jäsen 2011-, Raision kaupunginvaltuuston

jäsen 1997-, Raision kaupunginhallituksen varajäsen 2017-

Kristiina Hellstén

s. 1953

Kotipaikka Turku

FT

Projektipäällikkö

Turun Seudun Osuuspankin hallituksen jäsen 2008-

Keskeinen työkokemus: Projektipäällikkö Turun kaupungin hyvinvointitoimiala 2017-, hankejohtaja

Turun kaupungin hyvinvointitoimiala 2015-2016, Ympäri vuorokautisen hoidon johtaja Turun

kaupunki 2008-2014, ylihoitaja Turun kaupunki 2005-2008, erikoissuunnittelija Stakes 2002-2005,

suunnittelija Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus 1995-2002, hoitoalan opetus- ja

koulutustehtävät 1984-1995

Keskeiset samanaikaiset luottamustehtävät: Turun kaupunginvaltuuston jäsen 2017-, Turun

kaupunginhallituksen jäsen 2017-, Turun Diakoniasäätiö hallituksen jäsen 2017-, Eero Rantasen

Säätiö hallituksen jäsen 2007-

Olli Manner

s. 1956

Kotipaikka Naantali, Rymättylä

DI

Hallituksen puheenjohtaja

Turun Seudun Osuuspankin hallituksen jäsen 2012-

Keskeinen työkokemus: Toimitusjohtaja Elomatic Oy 1996-2015, hallituksen puheenjohtaja

Elomatic Oy 2015-

Keskeiset samanaikaiset luottamustehtävät: Finnish Institute of Technology'n Turun

Innovaatioyhteisön (FITech-Turku), johtoryhmän puheenjohtaja, Teknologiateollisuus ry:n

hallituksen varajäsen 2017-, Ocuspecto Oy hallituksen puheenjohtaja 2017-, Teknologiateollisuus

ry:n Varsinais-Suomen Aluejohtokunnan puheenjohtaja 2017-, Pemamek Oy hallituksen jäsen

2016 -, Varma keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö työnantajien neuvottelukunta 2008-

Toimitusjohtaja

Olli-Pekka Saario

s. 1957

Kotipaikka Turku

OTK, eMBA, kauppaneuvos

Toimitusjohtaja

Turun Seudun Osuuspankin palveluksessa vuodesta 2001 alkaen, johtoryhmän jäsen 2001-,

hallituksen jäsen 2001-2008 ja 2012-

Keskeinen työkokemus: Toimitusjohtaja Turun Seudun Op 1.4.2012-, varatoimitusjohtaja Turun

Seudun Op 2001-2012, kokemusta pankkialan johtotehtävistä OP Ryhmässä (Salon Seudun Op ja

OKO Oyj) 1984 alkaen

Keskeiset samanaikaiset luottamustehtävät: Turun Seudun OP-Kiinteistökeskus Oy hallituksen

jäsen 2002 ja hallituksen puheenjohtaja 1.4.2012-, Varsinais-Suomen OP-liitto hallituksen

varapuheenjohtaja 2012-, Raisio Yhtymä Oyj, hallintoneuvoston jäsen 2017-, Turun kauppakamari

hallituksen jäsen 2012-, TOP-Säätiö hallituksen jäsen 1.4.2012-, Turun Kauppakorkeakoulun

tukisäätiön hallituksen jäsen 2013-, Turun Palloseuran Säätiön hallituksen puheenjohtaja 2014-

Johtoryhmän kokoonpano

Olli-Pekka Saario

Toimitusjohtaja

(ks. kohta Toimitusjohtaja)

Petteri Rinne

Varatoimitusjohtaja

s. 1967

KTM, eMBA

Kotipaikka Turku

Turun Seudun Osuuspankin palveluksessa vuodesta 2005 alkaen

Johtoryhmän jäsen 2006 alkaen

Vastuualue: asiakasliiketoiminta

Keskeinen muu työkokemus:

- yhteensä 24 vuotta pankkialalla OP Ryhmässä, Merita Pankissa ja Suomen Yhdyspankissa

Keskeiset samanaikaiset luottamustehtävät:

- Turun Kauppakorkeakouluseura Ry:n hallituksen jäsen 2015-
- Turun Teknologiaikiinteistöt Oy:n hallituksen jäsen 4/2014-

Irma Hyvärinen

Muutos- ja tulevaisuusjohtaja

s. 1963

VTM, eMBA

Kotipaikka Turku

Turun Seudun Osuuspankin palveluksessa 1984 alkaen

Johtoryhmän jäsen 2001 alkaen

Vastuualue: asiakkuudet, uudet liiketoiminnot, digitaalisen liiketoiminnan suunnittelu ja toimintamallit, OPKK, yhteiskuntavastuu

Keskeinen muu työkokemus:

- yhteensä 30 vuotta pankki- ja vakuutusosalalla lähinnä OP-Pohjola-ryhmässä

Keskeiset samanaikaiset luottamustehtävät:

- Pyhän Henrikin Ekumeenisen Taidekappelin hallituksen jäsen
- Lounais-Suomen Syöpäyhdistys ry:n hallituksen jäsen
- Turun konservatorion kannatusyhdistyksen hallituksen jäsen

Kari Friman

Riskienhallintajohtaja

s. 1966

VTL, eMBA

Kotipaikka Kaarina

Turun Seudun Osuuspankin palveluksessa vuodesta 2007 alkaen

Johtoryhmän jäsen 2013 alkaen

Vastuualue: riskienhallinta ja compliance

Keskeinen muu työkokemus:

- yhteensä 17 vuotta pankkialalla OP Ryhmässä
- yli 5 vuotta suunnittelijana ja tutkijana Turun yliopistossa (1995-2000)

Keskeiset samanaikaiset luottamustehtävät:

- V-S sairaanhoitopiirin hallituksen jäsen 2013- V-S sairaanhoitopiirin hallintojooksen jäsen 2013-
- Turun seudun puhdistamo Oy, hallituksen varapuheenjohtaja 12/2017-
- TPS Turku ry:n hallituksen jäsen 2013-

Merja Jalava

Palvelukehitysjohdaja

s. 1961

KM

Kotipaikka Turku

Turun Seudun Osuuspankin palveluksessa vuodesta 2012 alkaen

Johtoryhmän jäsen 2012 alkaen

Vastuualue: Liiketoiminnan palvelut

Keskeinen muu työkokemus:

- Yhteensä pankki- ja vakuutusosalalla 18 vuotta
- Yhteensä 22 vuotta henkilöstön kehittämis- ja johtotehtävissä (Sampo-ryhmä/ If Vahinkovakuutusyhtiö Oyj 1995-2008 ja Teleste Oyj 2008-2012)
- Yli 9 vuotta suunnittelu- ja kehittämistehtävissä (Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus nyk. Brahea 1986-1995)

Keskeiset samanaikaiset luottamustehtävät

- Turun kauppakamarin koulutus- ja työvoimavaliokunta, jäsen 2009-2014 ja puheenjohtaja 2015-

Tilintarkastajat

KPMG Oy

Niukkanen Kari

Salonen Fredrik

KHT-yhteisö

KHT

KHT

varsinainen tilintarkastaja

päävastuullinen tilintarkastaja

tarkastusvastuullinen tilintarkastaja

Muu tarkastustoiminta

Pankki on ulkoistanut sisäisen tarkastuksen OP Ryhmän Sisäiselle tarkastukselle. OP Osuuskunnan sisäinen tarkastus suoritti vakavaraisuuden hallinnan tarkastuksen 25.10. - 26.10.2017 ja eri valvontakohteiden tarkastustoimintaa vuosisuunnitelman mukaisesti.

Olennaiset tapahtumat tilikauden päättymisen jälkeen

Pankki ottaa käyttöön 1.1.2018 Finanssivalvonnan määräyksiin ja ohjeisiin (2/2016) sisältyvät kohdat IFRS 9 -standardista "Rahoitusinstrumentit" sekä muut IFRS 9 -standardin voimaantulosta 1.1.2018 johtuvat muutokset. Pankin kannalta merkittävin muutos on, että myönnettyistä luotoista kirjataan aiempaa etupainotteisemmin arvonalentumisia perustuen odotettavissa oleviin luottotappioihin. IFRS 9 -standardi aiheuttaa muutoksia myös laatimisperiaatteisiin, oikaisuja taseeseen aiemmin kirjattujen saamisten määriin ja rahoitusinstrumenttien luokitteluun. Kirjanpitoarvoihin tehdyt oikaisut kirjataan siirtymäpäivänä avaavan taseen kertyneisiin voittovaroihin.

Tulevaisuuden näkymät

Talouskehitys jatkuu lähiaikoina myönteisenä niin euroalueella kuin Suomessa. Rahapolitiikka kiristyy vähitellen vuoden aikana, mutta nousu lyhyissä koroissa on vähäistä. Kotitalouksien ja yritysten luotonkysynnän odotetaan vilkastuvan vuonna 2018. Lähiaikojen suurimmat riskit liittyvät rahoitusmarkkinoiden epävarmuuden lisääntymiseen sekä poliittiseen ympäristöön.

Asuntojen hintojen odotetaan nousevan toimialueella nopeammin kuin Suomessa keskimäärin. Alueen hyvästä talouskehityksestä johtuva luottokysynnän kasvu tukee pankin kasvua vuonna 2018.

Hallituksen ehdotus ylijäämän käyttämisestä

Konsernin jakokelpoinen ylijäämä 31.12.2017 oli 144 305 596,44 euroa. Pankin jakokelpoinen ylijäämä oli 146 432 118,10 euroa, josta tilikauden ylijäämä oli 26 093 898,16 euroa.

Taseen osoittama ylijäämä ehdotetaan käytettäväksi siten, että Tuotto-osuudelle maksetaan korkoa 3,25 prosenttia, eli yhteensä 4 854 886,97 euroa. Tilikauden ylijäämästä jää 21 239 011,19 euroa edellisten tilikausien voittovarojen tilille.

Pankin taloudellisessa asemassa ei tilikauden päättymisen jälkeen ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Pankin maksukyky on hyvä, eikä ehdotettu voitonjako vaaranna hallituksen näkemyksen mukaan pankin maksukykyä.

Tuloslaskelma ja tase

Turun Seudun Op konserni (571004KONS)

12 / 2017

12 / 2016

KONSERNITILINPÄÄTÖS
TULOSLASKELMA

KORKOTUOTOT	34 984 336,68	35 891 930,26
KORKOKULUT	-3 668 825,16	-6 810 440,41
KORKOKATE	31 315 511,52	29 081 489,85
TUOTOT OMAN PÄÄOMAN EHTOISISTA Sijoituksista	15 225 401,45	15 381 979,62
PALKKIOTUOTOT	28 891 224,32	25 257 704,79
PALKKIOKULUT	-2 905 852,50	-3 221 665,66
ARVOPAPERIKAUPAN JA VALUUTTATOIMINNAN NETTOTUOTOT	200 452,95	248 966,81
Arvopaperikaupan nettotuotot	203 087,18	243 074,68
Valuuttatoiminnan nettotuotot	-2 634,23	5 892,13
MYYTÄVISSÄ OLEVIEN RAHOITUSVAROJEN NETTOTUOTOT	619 315,74	49 587,21
SIJOITUSKIINTEISTÖJEN NETTOTUOTOT	252 362,22	635 734,48
LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT	8 819 717,42	7 138 219,95
HALLINTOKULUT	-35 165 859,54	-33 911 925,43
Henkilöstökulut	-18 228 733,40	-20 205 728,33
Palkat ja palkkiot	-15 245 220,91	-16 555 440,71
Henkilösivukulut	-2 983 512,49	-3 650 287,62
Eläkekulut	-2 334 885,98	-2 700 329,53
Muut henkilösivukulut	-648 626,51	-949 958,09
Muut hallintokulut	-16 937 126,14	-13 706 197,10
POISTOT JA ARVONALENTUMISET KONSERNILIIKEARVOSTA	0,00	0,00
POISTOT JA ARVONALENTUMISET AINEELLISISTA JA AINEETOMISTA HYÖDYKKEISTÄ	-2 434 784,29	-2 136 301,24
LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT	-6 771 854,89	-6 734 439,18
ARVONALENTUMISTAPPIOT LUOTOISTA JA MUISTA SITOUMUKSISTA	-327 169,01	-1 031 943,15
OSUUS OSAKKUUSYRITYSTEN TULOKSESTA	-848 615,82	-426 141,06
LIIKEVOITTO (-TAPPIO)	36 869 849,57	30 331 266,99
TULOVEROT	-4 587 562,04	-3 134 117,85
Tilikauden verot	-2 599 501,46	-2 104 091,54
Aikaisempien tilikausien verot	3 204,00	110,00
Laskennallinen vero	-1 991 264,58	-1 030 136,31
VARSAISEN TOIMINNAN VOITTO (-TAPPIO) VEROJEN JÄLKEEN	32 282 287,53	27 197 149,14
VÄHEMMISTÖN OSUUS TILIKAUDEN VOITOSTA TAI TAPPIOSTA	-43 822,44	-64 446,82
VARSAISEN TOIMINNAN VOITTO (-TAPPIO) VÄHEMMISTÖN OSUUDEN JÄLKEEN	32 238 465,09	27 132 702,32
TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)	32 238 465,09	27 132 702,32

Turun Seudun Op konserni (571004KONS)

12 / 2017

12 / 2016

TASE		
VASTAAVAA		
KÄTEISET VARAT	2 396 223,21	2 792 125,08
SAAMISET LUOTTOLAITOKSILTA	205 998 876,82	108 417 771,39
Vaadittaessa maksettavat	8 228 808,14	6 965 008,39
Muut	197 770 068,68	101 452 763,00
SAAMISET YLEISÖLTÄ JA JULKISYHTEISÖILTÄ	2 615 857 622,89	2 467 787 145,34
Muut	2 615 857 622,89	2 467 787 145,34
SAAMISTODISTUKSET	1 221 867,08	1 561 322,15
Julkisyhteisöiltä	0,00	0,00
Muilta	1 221 867,08	1 561 322,15
OSAKKEET JA OSUUDET	327 210 492,23	327 712 196,17
OSAKKEET JA OSUUDET OMISTUSYHTEYSYRITYKSISSÄ	0,00	0,00
OSAKKEET JA OSUUDET SAMAN KONSERNIIN KUULUVISSA YRITYKSISSÄ	507 500,00	871 249,72
JOHDANNAISSOPIMUKSET	8 209 207,22	10 247 495,50
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	156 706,00	86 850,00
Muut pitkävaikutteiset menot	156 706,00	86 850,00
AINEELLISET HYÖDYKKEET	50 690 230,33	54 578 680,95
Sijoituskiinteistöt ja sijoituskiinteistöosakkeet ja -osuudet	10 027 830,98	12 756 372,20
Muut kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet	38 077 476,78	39 402 665,18
Muut aineelliset hyödykkeet	2 584 922,57	2 419 643,57
OSAKE-, SIJOITUSOSUUSANTI- JA KANTARAHASTOANTISAAMISET	0,00	0,00
MUUT VARAT	2 589 789,61	2 434 266,16
SIIRTOSAAMISET JA MAKSETUT ENNAKOT	5 893 131,28	5 934 942,16
LASKENNALLISET VEROSAAMISET	572 809,11	491 723,31
VASTAAVAA YHTEENSÄ	3 221 304 455,78	2 982 915 767,93

Turun Seudun Op konserni (571004KONS)

12 / 2017

12 / 2016

VASTATTAVAA

VIERAS PÄÄOMA	2 876 499 571,62	2 668 147 271,87
VELAT LUOTTOLAITOKSILLE	456 189 040,39	438 259 789,26
Luottolaitoksille	456 189 040,39	438 259 789,26
Vaadittaessa maksettavat	41 189 040,39	48 259 789,26
Muut	415 000 000,00	390 000 000,00
VELAT YLEISÖLLE JA JULKISYHTEISÖILLE	2 384 778 118,53	2 187 434 075,33
Talletukset	2 383 544 830,91	2 185 705 660,94
Vaadittaessa maksettavat	2 355 540 977,08	2 137 145 615,93
Muut	28 003 853,83	48 560 045,01
Muut velat	1 233 287,62	1 728 414,39
Vaadittaessa maksettavat	23,65	23,65
Muut	1 233 263,97	1 728 390,74
JOHDANNAISSOPIMUKSET JA MUUT KAUPANKÄYNTITARKOITUKSESSA PIDETTÄVÄT VELAT	6 755 610,31	5 796 754,85
MUUT VELAT	3 917 143,07	11 066 973,94
Muut velat	3 483 354,07	10 571 479,94
Pakolliset varaukset	433 789,00	495 494,00
SIIRTOVELAT JA SAADUT ENNAKOT	15 657 342,72	18 111 191,49
Muut	0,00	0,00
LASKENNALLISET VEROVELAT	9 202 316,60	7 478 487,00
OMA PÄÄOMA JA VÄHEMMISTÖN OSUUS	344 804 884,16	314 768 496,06
Osake- ja osuuspääoma	161 728 884,09	157 794 346,36
Osakepääoma	0,00	0,00
Jäsenosuudet	9 019 584,09	8 634 146,36
Lisäosuudet	0,00	0,00
Tuotto-osuudet	152 709 300,00	149 160 200,00
Ylikurssirahasto	0,00	0,00
Arvonkorotusrahasto	0,00	0,00
Muut sidotut rahastot	1 961 332,18	3 355 415,34
Vararahasto	100 000,17	100 000,17
Käyvän arvon rahasto	1 861 332,01	3 255 415,17
Käypään arvoon arvostamisesta muista	0,00	-153,90
Rahavirran suojausrahasto	2 326 665,03	4 069 422,88
Laskennalliset verot /rahavirran suojaus	-465 333,02	-813 884,59
Laskennalliset verot käyvän arvon rahaston muista	0,00	30,78
Yhtiöjärjestyksen / sääntöjen mukaiset rahastot	0,00	0,00
Muut rahastot	0,00	0,00
Vapaat rahastot	132 724,94	132 724,94
Muut rahastot	0,00	0,00
Edellisten tilikausien voitto (tappio)	148 782 498,59	126 436 150,27
Tilikauden voitto tai tappio	32 238 465,09	27 132 702,32
Vähemmistön osuus pääomasta	-39 020,74	-82 843,18
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	3 221 304 455,78	2 982 915 767,93

TASEEN ULKOPUOLISET SITOUMUKSET

ASIAKKAAN PUOLESTA KOLMANNEN HYVÄKSI ANNETUT SITOUMUKSET	50 006 576,37	46 827 716,99
Takaukset ja pantit	50 006 576,37	46 827 716,99
ASIAKKAAN HYVÄKSI ANNETUT PERUUTTAMATTOMAT SITOUMUKSET	319 080 153,70	254 741 047,15
Muut	319 080 153,70	254 741 047,15
TASEEN ULKOPUOLISET SITOUMUKSET YHTEENSÄ	369 086 730,07	301 568 764,14

TURUN SEUDUN OSUUSPANKKI

OSUUSPANKIN TULOSLASKELMA	1.1. - 31.12.2017	1.1. - 31.12.2016
Korkotuotot	34 985 698,90	35 891 930,26
Korkokulut	3 668 825,16	6 809 295,47
KORKOKATE	31 316 873,74	29 082 634,79
Tuotot oman pääoman ehtoisista sijoituksista	15 225 401,45	15 381 979,62
Samaan konserniin kuuluvista yrityksistä	700 000,00	530 000,00
Muista yrityksistä	14 525 401,45	14 851 979,62
Palkkiotuotot	28 891 224,32	25 257 704,79
Palkkiokulut	2 905 852,50	3 221 665,66
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	200 452,95	248 966,81
Arvopaperikaupan nettotuotot	203 087,18	243 074,68
Valuuttatoiminnan nettotuotot	-2 634,23	5 892,13
Myytavissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot	619 315,74	49 587,21
Sijoituskiinteistöjen nettotuotot	252 362,22	635 734,48
Liiketoiminnan muut tuotot	3 163 276,04	1 474 103,91
Hallintokulut	31 347 072,05	30 313 738,48
Henkilöstökulut	14 409 945,91	16 607 541,38
Palkat ja palkkiot	12 059 339,11	13 554 793,88
Henkilösivukulut	2 350 606,80	3 052 747,50
Eläkekulut	1 856 238,57	2 241 613,50
Muut henkilösivukulut	494 368,23	811 134,00
Muut hallintokulut	16 937 126,14	13 706 197,10
Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	2 416 297,40	2 118 849,18
Liiketoiminnan muut kulut	5 101 221,90	4 903 478,02
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista	327 169,01	1 031 943,15
LIIKEVOITTO (-TAPPIO)	37 571 293,60	30 541 037,12
Tilinpäätössiirrot	8 613 663,00	5 854 529,00
Tuloverot	2 863 732,44	1 961 663,85
Tilikauden verot	2 599 501,46	2 104 091,54
Aikaisempien tilikausien verot	-3 204,00	-110,00
Laskennallinen vero	267 434,98	-142 317,69
VARSINAISEN TOIMINNAN VOITTO (TAPPIO) VEROJEN JÄLKEEN	26 093 898,16	22 724 844,27
TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)	26 093 898,16	22 724 844,27

TURUN SEUDUN OSUUSPANKKI

OSUUSPANKIN TASE	31.12.2017	31.12.2016
VASTAAVAA		
Käteiset varat	2 396 223,21	2 792 125,08
Saamiset luottolaitoksilta	205 998 876,82	108 417 771,39
Vaadittaessa maksettavat	8 228 808,14	6 965 008,39
Muut	197 770 068,68	101 452 763,00
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	2 617 262 608,81	2 468 545 529,12
Muut	2 617 262 608,81	2 468 545 529,12
Saamistodistukset	1 221 867,08	1 561 322,15
Muilta	1 221 867,08	1 561 322,15
Osakkeet ja osuudet	327 193 485,29	327 695 189,23
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä	29 182,00	29 182,00
Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä	1 176 299,33	1 540 049,05
Johdannaissopimukset	8 209 207,22	10 247 495,50
Aineettomat hyödykkeet	147 518,00	74 510,00
Aineelliset hyödykkeet	51 338 670,02	55 140 907,96
Sijoituskiinteistöt ja sijoituskiinteistöosakkeet ja -osuudet	10 754 454,67	13 392 060,21
Muut kiinteistöt ja kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet	38 077 476,78	39 402 665,18
Muut aineelliset hyödykkeet	2 506 738,57	2 346 182,57
Muut varat	2 589 789,61	2 434 266,16
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot	5 668 140,14	5 766 445,44
Laskennalliset verosaamiset	572 809,11	491 723,31
VASTAAVAA YHTEENSÄ	3 223 804 676,64	2 984 736 516,39
VASTATTAVAA		
VIERAS PÄÄOMA		
Velat luottolaitoksille	456 189 040,39	438 259 789,26
Luottolaitoksille	456 189 040,39	438 259 789,26
Vaadittaessa maksettavat	41 189 040,39	48 259 789,26
Muut	415 000 000,00	390 000 000,00
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	2 385 913 454,11	2 188 581 527,99
Talletukset	2 384 680 166,49	2 186 853 113,60
Vaadittaessa maksettavat	2 356 676 312,66	2 138 293 068,59
Muut	28 003 853,83	48 560 045,01
Muut velat	1 233 287,62	1 728 414,39
Vaadittaessa maksettavat	23,65	23,65
Muut	1 233 263,97	1 728 390,74
Johdannaissopimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	6 755 610,31	5 796 754,85
Muut velat	3 917 143,07	11 066 973,94
Muut velat	3 483 354,07	10 571 479,94
Pakolliset varaukset	433 789,00	495 494,00
Siirtovelat ja saadut ennakot	14 866 737,40	17 219 362,72
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	2 867 641 985,28	2 660 924 408,76
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ	45 998 356,99	37 384 693,99
Poistoero	2 098 356,99	2 284 693,99
Verotusperusteiset varaukset	43 900 000,00	35 100 000,00
OMA PÄÄOMA		
Osuuspääoma	161 728 884,09	157 794 346,36
Jäsenosuudet	9 019 584,09	8 634 146,36
Tuotto-osuudet	152 709 300,00	149 160 200,00
Muut sidotut rahastot	1 961 332,18	3 355 415,34
Vararahasto	100 000,17	100 000,17
Käyvän arvon rahasto	1 861 332,01	3 255 415,17
Edellisten tilikausien voitto (tappio)	120 380 219,94	102 552 807,67
Tilikauden voitto (tappio)	26 093 898,16	22 724 844,27
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	310 164 334,37	286 427 413,64
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	3 223 804 676,64	2 984 736 516,39
TASEEN ULKOPUOLISET SITOUMUKSET		
Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset	50 006 576,37	46 827 716,99
Takaukset ja pantit	50 006 576,37	46 827 716,99
Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset	319 080 153,70	254 741 047,15
Muut	319 080 153,70	254 741 047,15
TASEEN ULKOPUOLISET SITOUMUKSET YHTEENSÄ	369 086 730,07	301 568 764,14

TURUN SEUDUN OSUUSPANKKI
Konsernin rahoituslaskelma

2017

2016

LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA

Kauden voitto	32 238 465,09	27 132 702,32
Kauden voittoon tehdyt oikaisut	-6 235 787,70	-7 497 485,60

LIIKETOIMINNAN VAROJEN LISÄYS (-) TAI VÄHENNYS (+)**-241 009 722,95** **-134 358 996,51**

Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	0,00	0,00
Saamiset luottolaitoksilta	-96 317 305,68	-2 406 800,63
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	-148 036 479,79	-133 524 330,06
Leasingkohteet	0,00	0,00
Saamistodistukset	322 513,18	1 740 893,00
Osakkeet ja osuudet	537 936,95	740 000,00
Johdannais sopimukset	0,00	0,00
Sijoituskiinteistöt	2 597 324,96	393 871,75
Muut varat	-113 712,57	-1 302 630,57

LIIKETOIMINNAN VELKOJEN LISÄYS (+) TAI VÄHENNYS (-)**206 211 568,28** **112 080 970,14**

Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	17 929 251,13	-156 026 841,77
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	197 344 370,26	265 069 919,89
Johdannais sopimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	0,00	0,00
Muut velat	-9 062 053,11	3 037 892,02
Maksetut tuloverot	-3 600 887,53	-1 780 572,33
Saadut osingot	15 225 401,45	15 381 979,62

A. LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA YHTEENSÄ**2 829 036,64** **10 958 597,64****INVESTOINTIEN RAHAVIRTA**

Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen lisäykset	0,00	0,00
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen vähennykset	0,00	0,00
Tytär- ja osakkuusyritysten hankinnat	0,00	-7 500,00
Tytär- ja osakkuusyritysten myynnit	363 749,72	2 522,82
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-2 392 207,25	-2 014 315,99
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutukset	1 031 169,00	0,00

B. INVESTOINTIEN RAHAVIRTA YHTEENSÄ**-997 288,53** **-2 019 293,17****RAHOITUKSEN RAHAVIRRAT**

Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, lisäykset	0,00	0,00
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, vähennykset	0,00	0,00
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, lisäykset	0,00	0,00
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, vähennykset	0,00	0,00
Osuus- ja osakepääoma, lisäykset	10 580 237,73	10 056 925,91
Osuus- ja osakepääoma, vähennykset	-6 645 700,00	-14 135 474,09
Maksetut osingot ja osuuspääoman korot	-4 897 432,00	-4 272 481,74
Maksetut bonukset omistajajäsenille	0,00	0,00
Muut oman pääoman erien rahamääräiset lisäykset	0,00	0,00
Muut oman pääoman erien rahamääräiset vähennykset	0,00	0,00

C. RAHOITUKSEN RAHAVIRTA YHTEENSÄ**-962 894,27** **-8 351 029,92****D. VALUUTTAKURSSIEN MUUTOSTEN VAIKUTUS RAHAVAROIHIIN****-955,96** **-997,43****RAHAVAROJEN NETTOMUUTOS (A+B+C+D)****867 897,88** **587 277,12****RAHAVARAT TILIKAUDEN ALUSSA****9 757 133,47** **9 169 856,35****RAHAVARAT TILIKAUDEN LOPUSSA****10 625 031,35** **9 757 133,47****RAHAVAROJEN MUUTOS****867 897,88** **587 277,12**

Saadut korot	35 469 393,09	34 882 770,31
Maksetut korot	4 908 420,18	8 398 382,63

Kauden voittoon tehdyt oikaisut

Erät joihin ei liity maksutapahtumaa		
Kaupankäynnin käyvän arvon muutos	16 941,89	26 073,56
Valuuttatoiminnan realisoitumaton nettotulos	955,96	997,43
Sijoitusomaisuuden käyvän arvon muutos	-36 079,11	15 007,76
Poistot, poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutos	2 475 064,86	2 507 688,64
Saamisten arvonalentumiset	573 458,93	1 304 198,72
Muut	-9 282 437,59	-11 351 451,71
	-6 252 095,06	-7 497 485,60
<u>Erät, jotka esitetään muualla kuin liiketoiminnan rahavirrassa</u>		
Myyntivoitot , investointien rahavirtaan kuuluva osuus	0,00	0,00
Myyntitappiot , investointien rahavirtaan kuuluva osuus	16 307,36	0,00
Maksetut bonukset omistajajäsenille	0,00	0,00
	16 307,36	0,00

Oikaisut yhteensä	-6 235 787,70	-7 497 485,60
--------------------------	----------------------	----------------------

Rahavarat

Käteiset varat	2 396 223,21	2 792 125,08
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	8 228 808,14	6 965 008,39
Rahavarat yhteensä	10 625 031,35	9 757 133,47

TURUN SEUDUN OSUUSPANKKI
Rahoituslaskelma
2017**2016****LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA**

Kauden voitto	26 093 898,16	22 724 844,27
Kauden voittoon tehdyt oikaisut	-256 879,45	-3 323 450,54

LIIKETOIMINNAN VAROJEN LISÄYS (-) TAI VÄHENNYS (+)**-240 953 228,53 -134 431 581,52**

Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset	0,00	0,00
Saamiset luottolaitoksilta	-96 317 305,68	-2 406 800,63
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	-148 036 479,80	-133 524 330,05
Leasingkohteet	0,00	0,00
Saamistodistukset	322 513,18	1 740 893,00
Osakkeet ja osuudet	537 936,95	740 000,00
Johdannaissopimukset	0,00	0,00
Sijoituskiinteistöt	2 597 324,97	393 871,75
Muut varat	-57 218,15	-1 375 215,59

LIIKETOIMINNAN VELKOJEN LISÄYS (+) TAI VÄHENNYS (-)**206 300 674,65 112 384 361,23**

Velat luottolaitoksille ja keskuspankeille	17 929 251,13	-156 026 841,77
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	197 332 253,18	265 323 272,67
Johdannaissopimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	0,00	0,00
Muut velat	-8 960 829,66	3 087 930,33

Maksetut tuloverot	-3 600 887,53	-1 780 572,33
Saadut osingot	15 225 401,45	15 381 979,62

A. LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA YHTEENSÄ**2 808 978,75 10 955 580,73****INVESTOINTIEN RAHAVIRTA**

Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen lisäykset	0,00	0,00
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen vähennykset	0,00	0,00
Tytär- ja osakkuusyritysten hankinnat	0,00	-7 500,00
Tytär- ja osakkuusyritysten myynnit	363 749,72	2 522,82
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-2 361 681,36	-2 011 177,99
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutukset	1 020 701,00	0,00

B. INVESTOINTIEN RAHAVIRTA YHTEENSÄ**-977 230,64 -2 016 155,17****RAHOITUKSEN RAHAVIRRA**

Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, lisäykset	0,00	0,00
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, vähennykset	0,00	0,00
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, lisäykset	0,00	0,00
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, vähennykset	0,00	0,00
Osuus- ja osakepääoma, lisäykset	10 580 237,73	10 056 925,91
Osuus- ja osakepääoma, vähennykset	-6 645 700,00	-14 135 474,09
Maksetut osingot ja osuuspääoman korot	-4 897 432,00	-4 272 481,74
Maksetut bonukset omistajajäsenille	0,00	0,00
Muut oman pääoman erien rahamääräiset lisäykset	0,00	0,00
Muut oman pääoman erien rahamääräiset vähennykset	0,00	0,00

C. RAHOITUKSEN RAHAVIRTA YHTEENSÄ**-962 894,27 -8 351 029,92****D. VALUUTTAKURSSIEN MUUTOSTEN VAIKUTUS RAHAVAROIHIIN****-955,96 -997,43****RAHAVAROJEN NETTOMUUTOS (A+B+C+D)****867 897,88 587 398,21****RAHAVARAT TILIKAUDEN ALUSSA****9 757 133,47 9 169 735,26****RAHAVARAT TILIKAUDEN LOPUSSA****10 625 031,35 9 757 133,47****RAHAVAROJEN MUUTOS****867 897,88 587 398,21**

Saadut korot	35 470 755,31	34 882 770,31
Maksetut korot	4 908 420,18	8 397 237,69

Kauden voittoon tehtyt oikaisut

Erät joihin ei liity maksutapahtumaa		
Kaupankäynnin käyvän arvon muutos	16 941,89	26 073,56
Valuuttatoiminnan realisoitumaton nettotulos	955,96	997,43
Sijoitusomaisuuden käyvän arvon muutos	-36 079,11	15 007,76
Poistot, poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutos	11 070 240,97	8 344 765,58
Saamisten arvonalentumiset	573 458,93	1 304 198,72
Muut	-11 898 705,45	-13 014 493,59
	-273 186,81	-3 323 450,54

Erät, jotka esitetään muualla kuin liiketoiminnan rahavirrassa

Myyntivoitot , investointien rahavirtaan kuuluva osuus	0,00	0,00
Myyntitappiot , investointien rahavirtaan kuuluva osuus	16 307,36	0,00
Maksetut bonukset omistajajäsenille	0,00	0,00
	16 307,36	0,00

Oikaisut yhteensä	-256 879,45	-3 323 450,54
--------------------------	--------------------	----------------------

Rahavarat

Käteiset varat	2 396 223,21	2 792 125,08
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	8 228 808,14	6 965 008,39
Rahavarat yhteensä	10 625 031,35	9 757 133,47

OSUUSPANKIN TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

1.1 YLEISTÄ

Osuuspankki on jäsentensä omistama osuuskuntamuotoinen talletuspankki, joka harjoittaa toimialueellaan paikallista vähittäispankkitoimintaa.

Osuuspankki on osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö OP Osuuskunnan jäsenluottolaitos. OP Osuuskunta toimii koko OP Ryhmän strategisena omistusyhteisönä ja ryhmäohjauksesta ja valvonnasta vastaavana keskusyhteisönä.

Seuraavassa esitetään tilinpäätöksessä sovelletut keskeiset laatimisperiaatteet. Niitä on noudatettu johdonmukaisesti kaikilla esitettävillä tilikausilla, ellei muuta mainita.

1.2 KESKINÄINEN VASTUU JA OP RYHMÄ

Pankki- ja vakuutustoimintaa harjoittava osuuspankkien yhteenliittymä (jäljempänä OP Ryhmä) on osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista sekä talletuspankkien yhteenliittymästä annetuissa laeissa määritelty taloudellinen kokonaisuus, jossa OP Osuuskunta ja sen jäsenluottolaitokset vastaavat viime kädessä yhteisvastuullisesti toistensa veloista ja sitoumuksista. Osuuspankki yhdistellään OP Ryhmän tilinpäätökseen. Laissa talletuspankkien yhteenliittymästä määrätään, että OP Ryhmän tilinpäätös on laadittava keskusyhteisö OP Osuuskunnan ja sen jäsenluottolaitosten tilinpäätösten tai konsernitilinpäätösten yhdistelmänä. OP Osuuskunnalla ja sen jäsenosuuspankeilla ei ole toisiinsa nähden yleisten konsernilaskentaperiaatteiden tarkoittamaa määräysvaltaa, minkä vuoksi OP Ryhmälle on määritelty tekninen emoyhtiö. Yhdistelty tilinpäätös käsittää myös sellaiset yhteisöt, joissa edellä tarkoitetuilla yhteisöillä yhdessä on kirjanpitolaissa tarkoitettu määräysvalta. OP Ryhmän osuuspääoma muodostuu osuuspankkien jäsenten sellaisista osuismaksuista, joita pankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä lunastamasta.

Jäljennös OP Ryhmän tilinpäätöksestä on saatavissa internet-osoitteesta www.op.fi tai ryhmän toimitiloista käyntiosoitteesta Gebhardinaukio 1, 00510, Helsinki.

1.3 LAATIMISPERUSTA

Osuuspankin tilinpäätös laaditaan ja esitetään luottolaitostoiminnasta annetun lain, valtiovarainministeriön luottolaitoksen ja sijoituspalveluyrityksen tilinpäätöstä, konsernitilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevan asetuksen, kirjanpitolain ja Finanssivalvonnan rahoitussektorin kirjanpitoa, tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevan määräys- ja ohjekokoelman mukaisesti. Osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö OP Osuuskunta antaa lisäksi ohjeita yhtenäisten tilinpäätöisperiaatteiden noudattamiseksi ja tilinpäätöksen laatimiseksi. Jäljempänä kuvatut tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ovat yhteneväiset kaikille OP Osuuskunnan jäsenosuuspankeille. Kuitenkaan jäsenosuuspankillä ei välttämättä ole kaikkia laatimisperiaatteissa lueteltuja eriä.

1.4 YHDISTELYPERIAATTEET

1.4.1 Konsernitilinpäätöksen laajuus

Osuuspankin konsernin muodostaa emo-osuuspankki ja sen tytäryritykset. Tytäryritykset ovat yrityksiä, joissa konsernilla on määräysvalta. Määräysvalta syntyy, kun konserni omistaa yli puolet äänivallasta tai sillä on muutoin määräysvalta. Tytäryritysten tilinpäätökset yhdistellään hankintamenetelmällä. Osakkuusyritykset, joissa konsernilla on huomattava vaikutusvalta, yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä. Huomattava vaikutusvalta toteutuu, kun konserni omistaa 20 – 50 prosenttia yrityksen äänivallasta, tai kun konsernilla on muutoin huomattava vaikutusvalta, muttei määräysvaltaa.

Merkitykseltään vähäiset tytär- ja osakkuusyritykset jätetään yhdistelemättä konsernitilinpäätökseen. Tällaisia ovat tytär- ja osakkuusyritykset, joiden taseen loppusumma on vähemmän kuin yksi prosentti emoyrityksen taseen loppusummasta ja vähemmän kuin 10 miljoonaa euroa. Jos konsernin tällaisen tytär- tai

osakkuusyrityksen taseen loppusumma laskettuna yhteen muiden sellaisten konserniin kuuluvien tytär- ja osakkuusyritysten taseiden loppusummien kanssa on vähintään viisi prosenttia konsernitaseen loppusummasta, yhdistellään se konsernitilinpäätökseen.

Tilikauden aikana hankitut tytär- ja osakkuusyritykset yhdistellään konsernitilinpäätökseen hankintahetkestä lähtien. Tilikauden aikana myydyt tytär- ja osakkuusyritykset yhdistellään myyntihetkeen asti.

1.4.2 Konsolidointi

Tytäryritysten hankintamenot eliminoidaan hankintahetken taseen mukaisia omia pääomia vastaan. Hankintahetken oman pääoman määrän ylittävä tai alittava osuus hankintamenosta esitetään taseessa konserniliikearvona tai konsernireservinä siltä osin kuin niitä ei ole kohdistettu omaisuus- tai velkaerien lisäykseksi tai vähennykseksi. Konserniliikearvo poistetaan pääsääntöisesti viiden vuoden kuluessa suunnitelman mukaan.

Konsernitilinpäätöstä laadittaessa eliminoidaan konsernin sisäiset liiketapahtumat, sisäiset katteet, sisäinen voitonjako sekä keskinäiset saamiset ja velat. Vähemmistön osuus erotetaan tuloksesta ja omasta pääomasta ja esitetään omana eränään tuloslaskelmassa ja taseessa omassa pääomassa. Vähemmistön osuus tytäryhtiön kiinteistöistä esitetään muissa kiinteistöissä.

Osakkuusyrityksistä konsernituloslaskelmaan sisällytetään konsernin omistusosuutta vastaava osuus näiden yritysten tilikauden voitosta tai tappiosta ja esitetään tuloslaskelmassa omana eränään rivillä Osuus osakkuusyritysten tuloksesta. Tuloksessa huomioidaan myös osakkuusyritysten poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutos laskennallisella verovelalla vähennettynä. Konsernitaseessa osakkuusyritysten hankintameno ja konsernin edellisen tilikauden tulokseen ja tilikauden tulokseen lisätään tai vähennetään konsernin osuus hankinnan jälkeisistä muutoksista nettovarallisuudesta.

Konserniin kuuluva kiinteistöyhtiö voi jättää erillistilinpäätöksessään tekemättä suunnitelman mukaiset poistot. Konsernitilinpäätöksessä poistot oikaistaan suunnitelman mukaisiksi.

1.5 RAHOITUSINSTRUMENTIT

1.5.1 Käyvän arvon määrittäminen

Käypä arvo on se hinta, joka saataisiin omaisuuserän mynnistä tai maksettaisiin velan siirtämisestä markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa liiketoimessa.

Rahoitusinstrumentin käypä arvo määritellään joko toimivilta markkinoilta saatavien hintanoteerauksien avulla tai jos toimivia markkinoita ei ole, omia arvostusmenetelmiä käyttäen. Markkinoiden katsotaan olevan toimivat, jos hintanoteerauksia on helposti ja säännönmukaisesti saatavissa ja ne kuvastavat todellisia ja säännönmukaisesti toistuvia, toisistaan riippumattomien osapuolten välisiä markkinatransaktioita. Rahoitusvarojen noteerattuna markkinahintana käytetään senhetkistä ostokurssia.

Mikäli markkinoilla on vakiintunut arvostuskäytäntö rahoitusinstrumentille, jolle ei saada suoraan markkinahintaa, niin käypä arvo perustuu markkinoilla yleisesti käytettyyn markkinahinnan laskentamalliin ja mallin käyttämien syöttötietojen markkinanoteerauksiin.

Mikäli arvostuskäytäntö ei ole markkinoilla vakiintunut, käytetään markkina-arvon määrittämisessä asianomaiselle tuotteelle laadittua omaa arvostusmallia. Arvostusmallit pohjautuvat yleisesti käytettyihin laskentamenetelmiin ja ne kattavat kaikki ne osatekijät, jotka markkinaosapuolet ottaisivat huomioon hintaa asettaessaan sekä ovat yhdenmukaisia rahoitusinstrumenttien hinnoittelussa käytettävien hyväksytyjen taloudellisten menetelmien kanssa.

Arvostusmenetelminä käytetään viimeaikaisten toteutuneiden markkinatransaktioiden hintoja, diskontattujen rahavirtojen menetelmää, sekä toisen olennaisilta osin samanlaisen instrumentin tilinpäätöshetken käypää arvoa. Arvostusmenetelmissä otetaan huomioon arvio luottoriskistä, käytettävistä diskonttauskoroista, ennenaikaisen takaisinmaksun mahdollisuudesta ja muista sellaisista tekijöistä, jotka vaikuttavat rahoitusinstrumentin käyvän arvon määrittämiseen luotettavasti.

Rahoitusinstrumenttien käyvät arvot jaetaan kolmeen eri hierarkiatasoon sen mukaan, miten käypä arvo on määritetty:

- täysin samanlaisille varoille tai veloille toimivilla markkinoilla noteeratut käyvät arvot (taso 1)
- käyvät arvot, jotka on määritetty käyttäen syöttötietoina muita kuin tason 1 noteerattuja hintoja, jotka ovat todennettavissa varoille tai veloille, joko suoraan (esim. hintoina) tai välillisesti (esim. johdettuina hinnoista) (taso 2)
- käyvät arvot on määritetty käyttäen varoille tai veloille syöttötietoja, jotka eivät perustu todennettavissa oleviin markkinahintoihin (taso 3).

Se käypien arvojen hierarkian taso, jolle tietty käypään arvoon arvostettu erä on kokonaisuudessaan luokiteltu, on määritetty koko kyseisen käypään arvoon arvostetun erän kannalta merkittävän alimmalla tasolla olevan syöttötiedon perusteella. Syöttötiedon merkittävyys on arvioitu kyseisen käypään arvoon arvostetun erän suhteen kokonaisuudessaan.

1.5.2 Luokittelu ja arvostaminen

Rahoitusinstrumentit luokitellaan neljään ryhmään: käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja –velat, eräpäivään asti pidettävät sijoitukset, lainat ja muut saamiset sekä myytävissä olevat rahoitusvarat. Luokittelu riippuu siitä, mihin tarkoitukseen kyseiset rahoitusvarat ja -velat on hankittu. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja –velat voivat jakaantua kahteen alaryhmään, jotka ovat kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat ja -velat sekä alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat ja –velat.

Rahoitusvarojen kirjaamisperusteena käytetään kaupantekopäivää. Rahoitusvaroihin kuuluva erä kirjataan pois taseesta, kun sopimusperusteinen oikeus rahoitusvaroihin kuuluvan erän rahavirtoihin on lakannut.

Saamisen hankintamenoksi kirjataan käypä arvo, joka pääsääntöisesti on se määrä, joka siitä on hankintahetkellä maksettu. Hankintameno sisällytetään transaktiomenot, jotka kohdistuvat lainoihin ja muihin saamisiin, eräpäivään asti pidettäviin sijoituksiin ja myytävissä oleviin rahoitusvaroihin. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen transaktiomenot kirjataan kuluksi hankintahetkellä.

1.5.2.1 Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat ja –velat

Kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviin varoihin luokitellaan saamistodistukset sekä osakkeet ja osuudet, jotka on hankittu tarkoituksena hyötyä lyhyen aikavälin markkinahintojen muutoksista. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävänä käsitellään myös kaikki johdannais sopimukset, paitsi tehokkaaseen suojaussuhteeseen määritetyt johdannaiset ja takaussopimusjohdannaiset.

1.5.2.2 Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat ja -velat

Tilinpäätökseen voidaan tietyin edellytyksin merkitä käypään arvoon myös muita tietyt ehdot täyttäviä rahoitusvaroja ja –velkoja, jos päätös näiden erien pysyvistä käypään arvoon merkitsemisestä tehdään tällaista erää ensimmäistä kertaa kirjanpitoon merkittäessä. Osuuspankissa tähän erään voidaan merkitä vain sellainen rahoitusvaroihin kuuluva instrumentti, johon liittyy yksi tai useampi sellainen kytketty johdannainen, joka kirjanpidossa muutoin pitäisi esittää erillään tästä instrumentista ja arvostaa käypään arvoon.

Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvarat ja –velat arvostetaan käypään arvoon ja käyvän arvon muutokset sekä myyntitulokset kirjataan tuloslaskelman erään Arvopaperikaupan nettotuotot.

1.5.2.3 Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset

Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset ovat rahoitusvaroja, joihin liittyvät maksusuoritukset ovat kiinteitä tai määritettävissä, jotka erääntyvät määrättynä päivänä ja jotka on hankittu aikomuksella ja kyvyllä pitää eräpäivään

saakka. Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset kirjataan alun perin käypään arvoon, johon lisätään transaktiomenot. Myöhemmin ne arvostetaan kirjanpidossa jaksotettuun hankintamenuon efektiivisen koron menetelmällä. Joukkovelkakirjalainojen nimellisarvon ja hankintahinnan välinen erotus jaksotetaan korkotuotoksi sopimuksen jäljellä olevalle juoksuajalle. Vastaerä kirjataan arvopaperin kirjanpitoarvon lisäykseksi tai vähennykseksi.

Eräpäivään asti pidettävien sijoitusten arvonalentumista tarkastellaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin lainojen ja saamisten arvonalentumista. Saamistodistuksen arvonalentumisena kirjataan sen kirjanpitoarvon ja sitä alhaisemman vastaisten rahavirtojen nykyarvon erotus. Arvonalentumistappio kirjataan tulosvaikutteisesti tuloslaskelman erään Muiden rahoitusvarojen arvonalentumistappiot.

Mikäli on olemassa objektiivista näyttöä siitä, että eräpäivään pidettäviin rahoitusvaroihin kuuluvan joukkovelkakirjan arvo on alentunut, kirjataan arvonalentumistappio tulosvaikutteisesti tuloslaskelman erään Muiden rahoitusvarojen arvonalentumistappiot.

1.5.2.4 Lainat ja muut saamiset

Lainoiksi ja muiksi saamisiksi luokitellaan rahoitusvarat, jotka ovat osuuspankin myöntämiä luottoja ja niihin rinnastettavia rahoitussopimuksia sekä noteeraamattomia saamistodistuksia.

Lainat ja muut saamiset arvostetaan jaksotettuun hankintamenuon efektiivisen koron menetelmällä. Jos lainan tai saamisen arvo on tilinpäätöspäivänä arvonalentumisen johdosta alhaisempi kuin jaksotettu hankintamenu, arvostetaan se arvonalentumistappiolla vähennettyyn jaksotettuun hankintamenuon.

Lainoista ja muista saamisista kirjataan saamiskohtaisia ja saamisryhmäkohtaisia arvonalentumisia. Arvonalentuminen kirjataan silloin, kun on saatu objektiivista näyttöä siitä, että saamista ei saada perityksi täysimääräisesti.

Saamisen arvo on alentunut, jos sen arvioitujen vastaisten rahavirtojen nykyarvo – vakuus huomioon otettuna – ovat pienemmät kuin luoton pääoman ja maksamattomien korkojen yhteenlaskettu kirjanpitoarvo. Tulevat rahavirrat diskontataan lainan alkuperäisellä efektiivisellä korolla. Jos laina on vaihtuvakorkoinen, diskonttauskorkona käytetään tarkasteluhetken sopimuksen mukaista korkoa. Tulosvaikutteisesti kirjattavan arvonalentumistappion suuruus on lainan kirjanpitoarvon ja sitä alhaisemman vastaisten rahavirtojen nykyarvon erotus.

Arvonalentumisen arviointiprosessi on kaksivaiheinen. Arvonalentumista arvioidaan saamiskohtaisesti yksittäin merkittävistä lainoista ja saamisista. Jos lainoja ja muita saamia ei tarkastella saamiskohtaisesti, ne tulevat saamisryhmäkohtaisen arvonalennuslaskennan piiriin. Ryhmäkohtaisena arvonalentumisena kirjataan syntyneet mutta ei vielä raportoidut tappiot, joita ei vielä voida kohdistaa tietyille asiakaslainalle. Ryhmäkohtainen arvonalentuminen perustuu taloudellisen pääomavaateen laskennassa käytettävään tilastolliseen malliin. Mallissa saamiset ryhmitellään luottoriskiominaisuuksiltaan samankaltaisiin ryhmiin. Ryhmäkohtaisen arvonalentuminen lasketaan odotetun tappion perusteella, jonka lisäksi laskennassa huomioidaan vakuuksien diskontatut nykyarvot. Lisäksi mallissa arvioidaan tappion synnyttävän tapahtuman ajankohtaa ns. havainnointiviiveen avulla.

Jos luoton maksusuunnitelmaa muutetaan, muutoksen syy ja vakavuusaste luokitellaan sisäisellä asteikolla. Osa maksusuunnitelmien muutoksista tehdään asiakassuhteiden hoidon perusteella eivätkä ne johdu asiakkaan maksukykyyn heikkenemisestä. Nämä muutokset eivät vaikuta arvonalentumisen kirjaamiseen. Joissakin tapauksissa asiakkaan heikentyneestä maksukykyä johtuen annetaan myönnytys lainaehtoihin esim. lyhennysvapaa rajoitetuksi ajaksi tai muu luoton uudelleenjärjestely, jolla pyritään turvaamaan asiakkaan maksukyky ja rajoittamaan vastuiden luottoriskiä. Maksusuunnitelman muutokset, jotka johtuvat asiakkaan heikentyneestä maksukykyä vaikuttavat yhdessä muiden kriteerien kanssa asiakkaan luottoluokitusta heikentävästi ja siten lisäävät ryhmäkohtaisen arvonalennuksen määrää. Korkeimman vakavuusasteen maksusuunnitelman muutoksella on vaikutus myös luoton ohjautumiseen saamiskohtaisen arvonalentumistestauksen piiriin. Maksusuunnitelmien muutosten kehitystä raportoidaan säännöllisesti johdolle asiakkaiden maksukykyä ennakoivana mittarina.

Arvonalentumiset kirjataan luottojen tase-erän vähennykseksi ja tuloslaskelmassa erään Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista. Arvonalentumisen kirjaamisen jälkeen koron tulouttamista jatketaan arvonalennetulle määrälle.

Laina poistetaan taseesta, kun kaikki perintätoimet on suoritettu loppuun, tai taseesta poiskirjaamisesta on tehty muutoin erillinen päätös. Taseesta poiskirjaamisen jälkeen saadut suoritukset kirjataan tuloslaskelmaan saamisten arvonalentumisten oikaisuiksi.

Mikäli on saatu objektiivista näyttöä saamiskohtaisen arvonalentumisen testauksessa aiemmin mukana olleen asiakkaan maksukyvyn palautumisesta, arvonalentumisen määrä arvioidaan uudelleen ja maksukyvyn parantumisesta aiheutuneet muutokset kirjataan tuloslaskelmaan.

1.5.2.5 Myytävissä olevat rahoitusvarat

Myytävissä olevat rahoitusvarat ovat rahoitusvaroja, joita ei sisällytetä edellä mainittuihin rahoitusvarojen ryhmiin. Myytävissä olevat rahoitusvarat muodostuvat pääasiassa saamistodistuksista, pitkäaikaisista osakesijoituksista ja muista toiminnalle välttämättömistä osakkeista ja osuuksista. Myytävissä olevat rahoitusvarat kirjataan ostohetkellä taseeseen hankintamenoon, joka on niistä maksetun vastikkeen käypä arvo lisättynä hankintaan suoraan kohdistettavilla transaktiomenoilla. Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan taseessa käypään arvoon. Silloin kun käypää arvoa ei voida luotettavasti määrittää, toiminnalle välttämättömät osakkeet ja osuudet sekä muut noteeraamattomat osakkeet ja osuudet arvostetaan hankintamenoon. Käyvän arvon muutokset kirjataan oman pääoman Käyvän arvon rahastoon, josta ne kirjataan tuloslaskelman erään Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot, kun omaisuuserä myydään, saamistodistus erääntyy tai sen arvon on todettu alentuneen. Samaan tuloslaskelman erään kirjataan myös näiden rahoitusvarojen myyntitulokset.

Myytävissä olevien rahoitusvarojen kohdalla objektiiviseksi näytöksi katsotaan saamistodistusten osalta esimerkiksi liikkeeseenlaskijan luottoriskiluokituksen huomattava negatiivinen muutos tai oman pääoman ehtoisen instrumentin osalta sen käyvän arvon merkittävä tai pitkäaikainen aleneminen alle sen hankintameno. Arvonalentumistappio kirjataan tulosvaikutteisesti tuloslaskelman erään Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot.

Jos myytävissä oleviin rahoitusvaroihin luokiteltujen rahoitusvarojen käypä arvo myöhemmin nousee ja nousun voidaan objektiivisesti todeta liittyvän arvonalentumistappiokirjauksen jälkeiseen tapahtumaan, arvonalentumistappio peruutetaan ja kirjataan tuloslaskelmaan.

1.5.2.6 Muut rahoitusvelat

Muut rahoitusvelat luokkaan sisällytetään muut kuin käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi luokitellut rahoitusvelat. Velka merkitään taseeseen arvoon, joka siitä on hankintahetkellä saatu. Velan nimellisarvon ja hankintahinnan välinen erotus jaksetaan korkokuluksi efektiivisen koron menetelmällä sopimuksen jäljellä olevalle juoksuajalle. Vastaerä kirjataan velan kirjanpitoarvon lisäykseksi tai vähennykseksi.

Osuuspankki voi osallistua OP-Asuntoluottopankki Oyj:n väliluottomalliin, jossa osuuspankki saa rahoitusvelkoihin merkittävän väliluoton OP-Asuntoluottopankki Oyj:ltä, kun osuuspankin taseessa olevia asuntovakuudellisia luottoja merkitään OP-Asuntoluottopankki Oyj:n joukkovelkakirjalainojen vakuudeksi.

1.5.3 Pitkäaikaissäätämissopimukset

Osuuspankit, jotka tarjoavat PS-palveluja, vastaanottavat asiakkaan suorittamat maksut tarkoitusta varten avatulle talletussuojan piiriin kuuluvalla säästämistilille. Jos säästövarat jätetään säästämistilille tai sijoitetaan osuuspankin tarjoamalle muulle talletustilille, merkitään säästövarat pankin taseessa talletusvelkoihin. Jos säästövarat sijoitetaan sopimuksen mukaisesti muihin sijoituskohteisiin, kirjataan sijoitetut varat pois säästämistililtä ja pankki kirjaa ne taseen ulkopuoliseen säästämissopimuskohtaiseen reskontraan.

Säästövarojen sijoittamisesta saadut korot, osingot ja muut tuotot sekä sijoituskohteiden ja niihin liittyvien oikeuksien luovutuksesta ja pääoman takaisinmaksusta kertyvät varat kirjataan taseessa olevalle säästämistilille, jollei varoja välittömästi sijoiteta uudelleen. Säästämissopimuksen mukaiset kulut ja palkkiot kirjataan tulosvaikutteisesti säästämistiliä veloittaen.

1.5.4 Arvopapereiden osto- ja myyntisopimukset

Molempia osapuolia velvoittavin takaisinmyyntiehdoin ostettujen arvopapereiden ostohinta merkitään taseeseen saamiseksi vastapuolen mukaan määräytyvään tase-erään. Ostohinnan ja takaisinmyyntihinnan erotus jaksotetaan korkotuotoksi sopimuksen voimassaoloajalle.

Molempia osapuolia velvoittavin takaisinostoehdoin myytyjen arvopapereiden myyntihinta kirjataan rahoitusvelaksi vastapuolen mukaan määräytyvään tase-erään. Myyntihinnan ja takaisinostohinnan erotus jaksotetaan korkokuluksi sopimuksen voimassaoloajalle. Takaisinostovelvollisuuksin myydyt arvopaperit sisällytetään alkuperäiseen tase-erään luovutuksesta huolimatta.

1.5.5 Johdannaissopimukset

Osuuspankki tekee johdannaissopimuksia suojaustarkoituksessa joko taloudellisina suojina tai kirjanpidollisen suojauslaskennan säännöin. Sopimusvastapuolena on aina OP Yrityspankki Oyj. Suojauksessa käytetään korkojohdannaisia.

Johdannaiset kirjataan alun perin käypään arvoon ja sen jälkeen ne arvostetaan käypään arvoon. Tästä syntyvän voiton tai tappion kirjaaminen riippuu siitä, onko johdannainen määritelty suojaustarkoitukseen ja minkä luonteista erää se suojaa.

Johdannaissopimuksista taseeseen merkityt positiiviset arvomuutokset kirjataan taseen vastaavaa -puolen erään Johdannaissopimukset ja negatiiviset taseen vastattavaa -puolen erään Johdannaissopimukset. Koronvaihtosopimusten vaihdettavat korot jaksotetaan ajan kulumisen perusteella taseen siirtosaamisiin ja siirtovelkoihin sekä vastaerät nettona tuloslaskelman korkoihin.

1.5.5.1 Taloudelliset suojat

Taloudellisessa suojaamisessa suojataan tiettyä tase-erää, positiota tai kassavirtaa tulevaisuuden arvomuutoksia vastaan sovellettavan riskienhallintastrategian mukaisesti. Koska suojauksen tehokkuutta ei ole tarkoituksenmukaista todentaa suojauslaskennan säännöillä, suojaustapaa kutsutaan muutoin suojaavaksi. Taloudellisessa suojauksessa johdannaissopimuksen käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan arvopaperikaupan nettotuottoihin.

Enimmäis- ja vähimmäiskorkoehtoisten yritysluottojen korkoriski suojataan luottokohtaisesti ostamalla sovitulle korkoputkiehdolle vastakkaismerkkinen johdannaispari. Kytkeytyt johdannaiset ja niitä kattavat korkokatto- ja lattiajohdannaiset arvostetaan käypään arvoon. Arvostustulokset kirjataan korkoihin.

1.5.5.2 Suojauslaskenta

Suojauslaskenta tarkoittaa tehokkaaksi todennetun suojaussuhteen kirjanpidollista laskentakäytäntöä, jossa suojaavan instrumentin käyvän arvon muutokset kumoavat suojatun kohteen käyvän arvon tai rahavirtojen muutokset kokonaan tai osittain.

Suojauslaskenta käsittää korkoriskin suojauksen soveltamalla käyvän arvon tai rahavirran suojausta.

Osuuspankeilla voi olla suojauslaskennan piirissä sekä rahoitusvaroja että rahoitusvelkoja, kuten lainat ja saamiset –ryhmään sisältyvä yksittäinen luotto tai luottokanta, myytävissä olevien arvostusryhmään kuuluva saamistodistus sekä muiden rahoitusvelkojen yksilöity määräaikaistalletuserä tai liikkeeseen laskettu emissio. Osuuspankit käyttävät korkosuojaukseen sekä perinteisiä koronvaihtosopimuksia että OTC swap-johdannaisia. Vastapuolena on aina OP Yrityspankki Oyj.

Suojaukseen käytettyjen johdannaisten ja suojauksen kohteet yksilöidään suojausta aloitettaessa. Samoin dokumentoidaan suojaussuunnitelma ja suojauksen tavoitteet. Lisäksi jokaisena tilinpäätöspäivänä osoitetaan suojauksen tehokkuus.

1.5.5.3 Käyvän arvon suojauslaskenta

Käyvän arvon suojausta sovelletaan kiinteäkorkoisten lainojen korkoriskiltä suojautumiseen. Suojaavan johdannaisinstrumentin ja suojattavan kohteen korkoriskistä johtuvat käyvän arvon muutokset kirjataan suojauslaskennan nettotuottoihin.

1.5.5.4 Rahavirran suojauslaskenta

Euribor –sidonnaisen luottokannan tulevien korkovirtojen korkomuutosta suojaavat koronvaihtosopimukset, jotka on dokumentoitu rahavirtaa suojaaviksi ja jotka ovat suojauksessa tehokkaita, kuuluvat rahavirran suojauslaskennan piiriin.

Rahavirran suojauksessa euribor-sidonnaisen luottokannan tulevaa korkovirtaa vaihdetaan koronvaihtosopimuksilla kiinteään korkoon.

Koronvaihtosopimuksista jaksoitettavat siirtyvät korot kirjataan suoriteperusteisesti. Korkokertymät esitetään taseen siirtosaamisissa tai siirtoveloissa. Molempien vastaerä kirjataan nettona korkokatteen Korkotuotot johdannaissopimuksista –erään. Nettokorko on joko korkotuotto tai korkotuoton oikaisu.

Rahoitusjohdannaisena käytettävät koronvaihtosopimukset arvostetaan käypään arvoon sopimuskohtaisesti. Käyvän arvon muutosten tehokas osuus kirjataan suoraan omaan pääomaan käyvän arvon rahastoon laskennallisella verovelalla vähennettynä. Tehoton osuus kirjataan tuloslaskelmaan.

1.6 TILINPÄÄTÖSERIEN NETOTTAMINEN

Tuloslaskelmassa ilmoitetaan tuotto- ja kuluerät erikseen niitä toisistaan vähentämättä, jollei tuoton ja kulun yhdistäminen yhdeksi eräksi ole perusteltua oikean ja riittävän kuvan antamiseksi.

Milloin osuuspankillä on saaminen siltä, jolle pankki itse on velkaa, esitetään saaminen ja velka taseessa erikseen, jollei pankilla ole lakisääteistä oikeutta kuittaamiseen ja jollei pankki aio käyttää oikeuttaan kuittaukseen.

1.7 ULKOMAAN RAHAN MÄÄRÄISET ERÄT

Ulkomaan rahan määräinen omaisuus, velat ja muut sitoumukset muutetaan Suomen rahaksi käyttäen tilinpäätöspäivän kurssveja. Ulkomaan rahan määräisten erien muuttamisesta Suomen rahaksi syntyvät kurssierot kirjataan tuloslaskelman erään Valuuttatoiminnan nettotuotot.

1.8 OSAKKEET JA OSUUDET OMISTUSYHTEYSYRITYKSISSÄ JA SAMAN KONSERNIIN KUULUVISSA YRITYKSISSÄ

Osakkeet ja osuudet sekä muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset omistusyhteisyrittäisiin sekä samaan konserniin kuuluviin yrityksiin merkitään hankintameno, tai jos erän arvon todetaan tilinpäätöspäivänä arvonalentumisen johdosta olevan alempi kuin hankintameno, arvonalentumistappiolla vähennetty hankintameno. Arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman erään Muiden rahoitusvarojen arvonalentumistappiot.

1.9 AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

Kirjanpitolain 5 luvun 5 a §:n mukaiset aineettomaan omaisuuteen kuuluvien vastikkeellisesti hankittujen oikeuksien ja varojen hankintameno aktivoidaan ja poistetaan suunnitelman mukaan vaikutusaikanaan. Myös mahdollisesti aktivoidut muut pitkävaikutteiset menot poistetaan suunnitelman mukaan vaikutusaikanaan.

Aineettomat hyödykkeet arvostetaan alun perin hankintamenoon. Jos aineettoman hyödykkeen tulevaisuudessa kerryttämä tulo on pysyvästi alhaisempi kuin sen poistamaton hankintameno, kirjataan erotus arvonalennuksena kuluksi.

Kirjanpitolain 5 luvun 8 §:n mukaiset kehittämismenot aktivoidaan, jos niiden odotetaan tuottavan tuloa useampana tilikautena. Aktivoidut kehittämismenot poistetaan suunnitelman mukaan vaikutusaikanaan. Mikäli vaikutusaikaa ei voida arvioida luotettavalla tavalla, kehittämismenot poistetaan enintään kymmenessä vuodessa.

Aineettomien hyödykkeiden suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman erään Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä.

1.10 AINEELLISET HYÖDYKKEET

1.10.1 Sijoituskiinteistöt

Sijoituskiinteistöjä omistetaan vuokratuottojen, omaisuuden arvonnousujen tai molempien hankkimiseksi. Sijoituskiinteistöiksi luetaan myös sellaiset kiinteistöyhteisöjen osakkeet, jotka oikeuttavat vuokrattavien tilojen hallintaan sekä maksamatta jääneen saamisen sijaan tulevat kiinteistöt. Jos suorassa omistuksessa olevasta kiinteistöstä osa vuokrataan ja oman käytön osuus on vähäinen (alle viisi prosenttia pinta-alasta), luokitellaan se sijoituskiinteistöksi. Jos osa tavallisen kiinteistöyhtiön omistamista tiloista on sijoituskäytössä ja oman käytön osuus on vähäinen (alle viisi prosenttia kiinteistöyhtiön omistamien tilojen pinta-alasta), luokitellaan osakkeet sijoituskiinteistöiksi.

Rakennukset merkitään taseeseen suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennettyyn hankintamenoon. Kiinteistöyhteisöjen osakkeet sekä maa-, vesi- ja metsäalueet merkitään hankintamenoon. Kiinteistöihin voi kohdistua arvonorotuksia, joiden vastaerä on kirjattu arvonorotusrahastoon. Arvonorotuksista ei tehdä poistoja. Kiinteistöjen peruseränmenot aktivoidaan ja kirjataan suunnitelman mukaisin poistoin kuluksi.

Mikäli sijoituskiinteistön todennäköinen luovutushinta on pysyvästi alempi kuin kirjanpitoarvo, kirjanpitoarvon ja todennäköisen luovutushinnan erotus poistetaan sinä tilikautena, jolloin arvonalennus todetaan.

Sijoituskiinteistöiksi luokiteltujen liike-, toimisto- ja teollisuustilojen käypä arvo määritellään pääasiassa suoraan pääomitukseen perustuvalla tuottoarvomenetelmällä. Maa-, vesi- ja metsäalueiden sekä asuntojen käypä arvo arvioidaan pääasiassa kauppahintamenetelmällä. Arvonalennusten kirjaaminen perustuu niiden pysyvyyteen ja olennaisuuteen.

Sijoituskiinteistöjen tuotot, kulut, myyntivoitot ja –tappiot, suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman erään Sijoituskiinteistöjen nettotuotot.

Sijoituskiinteistöksi rakennettavat uudet kiinteistöt (tai kiinteistöyhteisöosakkeet) kirjataan ennen valmistumista IAS 40-standardin mukaisesti keskeneräiseksi käyttöomaisuushyödykkeeksi sijoituskiinteistöjen ryhmään ja otetaan huomioon sijoituskiinteistöjen käyvän arvon määrittelyssä jo ennen valmistumista.

1.10.2 Muut kiinteistöt

Muilla kiinteistöillä tarkoitetaan omassa käytössä olevia kiinteistöjä, jotka ovat pankin omassa käytössä konttori-, varasto- tai muina sellaisina tiloina taikka henkilökunnan asumis-, virkistys- tai muussa sellaisessa käytössä, sekä kiinteistöyhteisöjen osakkeet, jotka oikeuttavat tällaisten tilojen hallintaan. Omassa käytössä oleviksi kiinteistöiksi luetaan myös sellaiset suorassa omistuksessa olevat kiinteistöt, joista osa on vuokrattu, mutta vuokrattujen tilojen osuutta ei voida myydä erikseen, ja oman käytön osuus tällaisissa tiloissa on yli viisi prosenttia pinta-alasta. Tavallisen kiinteistöyhtiön osakkeet luetaan omassa käytössä oleviksi, jos yhtiön omistamista tiloista yli viisi prosenttia on omassa käytössä.

Omassa käytössä olevien kiinteistöjen tasearvoa määritettäessä otetaan lähtökohdaksi hyödykkeen arvo varsinaisen liiketoiminnan tulonodotuksiin. Rakennukset merkitään taseeseen suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennettyyn hankintamenoon. Kiinteistöyhteisöjen osakkeet sekä maa-, vesi- ja metsäalueet merkitään hankintamenoon.

Omassa käytössä olevien kiinteistöjen osalta arvioidaan jokaisen tilinpäätöksen yhteydessä, onko mitään viitteitä siitä, että jonkin kiinteistön arvo on alentunut. Viitteitä arvon alentumisesta ovat merkittävä markkina-arvon

alentumien, todisteet epäkuranttiudesta tai fyysisestä vahingoittumisesta. Jos omassa käytössä olevan kiinteistön todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämän tulon arvioidaan olevan pysyvästi vielä poistamatonta hankintamenoa pienempi, erotus kirjataan arvonalennuksena kuluksi.

Kiinteistöihin voi kohdistua arvonkorotuksia, joiden vastaerä on kirjattu arvonkorotusrahastoon. Arvonkorotuksista ei tehdä poistoja. Kiinteistöjen perusparannusmenot aktivoidaan ja kirjataan suunnitelman mukaisin poistoin kuluksi.

Omassa käytössä olevien kiinteistöjen tuotot ja myyntivoitot kirjataan tuloslaskelman erään Liiketoiminnan muut tuotot sekä kulut ja myyntitappiot tuloslaskelman erään Liiketoiminnan muut kulut. Suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman erään Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä.

Konsernitilinpäätöksessä vähemmistön osuus tytäryhtiön kiinteistöistä esitetään muissa kiinteistöissä ja niihin kohdistuvat tuotot esitetään tuloslaskelman erässä Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut erässä Liiketoiminnan muut kulut.

1.10.2.1 Arvonkorotusten periaatteet ja niiden kohteiden arvonmäärittämenetelmät

Arvonkorotuksia voidaan tehdä maa-alueisiin ja kiinteistöyhteisöjen osakkeisiin ja osuuksiin, joiden todennäköinen luovutushinta tilinpäätöspäivänä on pysyvästi alkuperäistä hankintamenoa olennaisesti suurempi. Arvonkorotusten kohteena olevien maa-alueiden ja kiinteistöyhteisöjen osakkeiden arvot perustuvat arviokirjoihin.

1.10.2.2 Taseesta pois kirjaaminen

Sijoituskiinteistö tai omassa käytössä oleva kiinteistö kirjataan pois taseesta, kun se luovutetaan tai kun kiinteistö poistetaan pysyvästi käytöstä eikä sen luovuttamisesta ole odotettavissa vastaista taloudellista hyötyä.

1.10.2.3 Muut aineelliset hyödykkeet

Muut aineelliset hyödykkeet merkitään taseeseen hankintamenoon ja kirjataan vaikutusaikaan suunnitelman mukaan poistoina kuluksi.

Jos hyödykkeen tulevaisuudessa kerryttämä tulo on pysyvästi alhaisempi kuin sen poistamaton hankintameno, kirjataan erotus arvonalennuksena kuluksi.

Hyödykkeiden suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset kirjataan tuloslaskelman erään Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä.

1.10.3 Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset

Rakennusten ja muiden kuluvien aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden hankintameno poistetaan vaikutusaikanaan hyödykkeen taloudellisen pitoajan perusteella ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaan tasapoistoin. Maa-alueista ja kiinteistöyhteisöjen osakkeista ei tehdä poistoja. Poistojen tekeminen aloitetaan sen jälkeen kun kohde on hankittu tai kun se on valmistunut ja otettu käyttöön.

Taloudelliset vaikutusajat ovat pääsääntöisesti seuraavat:

Rakennukset	30 – 40 vuotta
Koneet ja kalusto	3 – 6 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet ja aineettomat hyödykkeet	3 – 10 vuotta

1.11 VUOKRASOPIMUKSET

Vuokrasopimukset luokitellaan rahoitusleasingsopimuksiksi tai muiksi vuokrasopimuksiksi liiketoimen tosiasiallisen sisällön mukaan. Vuokrasopimus on rahoitusleasingsopimus, mikäli se siirtää vuokralle ottajalle olennaisilta osin omistamiselle ominaiset riskit ja edut. Muutoin se on muu vuokrasopimus. Vuokrasopimukset luokitellaan sopimuksen syntymisajankohtana.

Rahoitusleasingsopimuksin tai muulla vuokrasopimuksella vuokralle annetut hyödykkeet esitetään aineellisissa hyödykkeissä, ja vuokratuotot kirjataan tuloslaskelman erään Liiketoiminnan muut tuotot. Sijoituskiinteistöjen vuokratuotot kirjataan tuloslaskelman erään Sijoituskiinteistöjen nettotuotot.

Rahoitusleasingsopimuksin vuokralle otettuja hyödykkeitä ei merkitä taseeseen. Vuokrat merkitään kuluksi tuloslaskelman erään Liiketoiminnan muut kulut.

1.12 PAKOLLISET VARAUKSET

Tuotoista vähennetään velvoitteista vastaisuudessa aiheutuvat menot ja menetykset, kun ne kohdistuvat päätyneeseen tai aikaisempaan tilikauteen, niiden toteutumista pidetään tilinpäätöstä laadittaessa varmana tai todennäköisenä, niitä vastaava tulo ei ole varma eikä todennäköinen ja perustuvat lakiin ja sitoumukseen sivullista kohtaan. Kun menon tai menetyksen täsmällistä määrää tai toteutumisajankohtaa ei tiedetä, merkitään se taseen pakollisiin varauksiin enintään sen todennäköiseen määrään. Jos määrä ja toteutumisajankohta on tiedossa, merkitään se siirtovelaksi.

1.13 OMA PÄÄOMA

Osuuspankin omaan pääoman sisältyvät osuuspankkien jäsenten jäsenosuusmaksut sekä jäsenten tekemät sijoitukset Tuotto-osuuksiin. Osuuspankilla on ehdoton oikeus erillisellä päätöksellä kieltäytyä sekä jäsenosuuden että Tuotto-osuuden palauttamisesta. Normaalitytilanteessa osuuspääomia voidaan kuitenkin vuosittain palauttaa viranomaisen antamissa rajoissa. Irtisanottu lisäosuuspääoma luokiteltiin vuoden 2016 tilinpäätöksessä velaksi. Lisäosuuspääoma on palautettu asiakkaille heinäkuussa 2017.

Jäsenosuusmaksu ja siitä seuraava asiakasomistajuus antaa mahdollisuuden osallistua osuuspankin päätöksentekoon. Osuuspankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä jäsenosuuden palauttamisesta. Jäsenosuudelle ei makseta korkoa.

Tuotto-osuudella ei ole äänivaltaa. Osuuspankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä Tuotto-osuuden pääoman ja koron maksusta. Tuotto-osuuksille mahdollisesti maksettava korko on kaikille Tuotto-osuuksille saman suuruinen. Korko kirjataan velaksi ja vähennetään omasta pääomasta, kun päätös maksusta on tehty.

1.14 TILINPÄÄTÖSSIIRROT

Konserniyritysten erillistilinpäätöksissä taseen tilinpäätössiiirtojen kertymän poistoero sisältää tehtyjen ja suunnitelman mukaisten poistojen kertyneen erotuksen. Veroperusteiset varaukset sisältää tehdyt vapaaehtoiset tilinpäätössiiirrot, jotka ovat verolain sallimia tilinpäätössiiirtoja. Tällainen on mm. elinkeinoverolain talletuspankeille sallima luottotappiovaraus. Lain mukaan talletuspankki saa vähentää verovuonna tehdyn luottotappiovarauksen, jonka määrä on enintään 0,6 prosenttia verovuoden päättyessä olevien saamisten yhteismäärästä. Verovuonna ja aikaisemmin tehtyjen purkamattomien luottotappiovarausten yhteismäärä saa olla enintään 5 prosenttia verovuoden päättyessä olevien saamisten yhteismäärästä.

Tehtyjen ja suunnitelman mukaisten poistojen sekä veroperusteisten varausten lisäykset ja vähennykset merkitään tuloslaskelman tilinpäätössiiirtoihin. Tuloslaskelmassa ja taseessa tilinpäätössiiirrot sisältävät myös laskennallisen verovelan. Veroperusteisten varausten määrä ja niiden muutos eivät kuvaa osuuspankin ennakoituja riskejä.

Konsernitaseessa veroperusteiset varaukset jaetaan omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Konsernituloslaskelmassa niiden muutos merkitään jaettuna laskennallisen verovelan muutokseen ja tilikauden tulokseen.

1.15 TYÖSUHDE-ETUUDET

1.15.1 Eläke-etuudet

Työntekijöiden lakisääteinen eläketurva hoidetaan OP- Eläkekassassa ja lisäeläketurva OP- Eläkesäätiössä. Eläkesäätiö on suljettu uusilta työntekijöiltä 1.7.1991 lukien. Eläkevastuut on kokonaisuudessaan katettu.

1.15.2 Henkilöstörahasto

Osuuspankki voi kuulua OP Ryhmän yhteiseen OP-Henkilöstörahastoon. Rahastolle maksetaan voittopalkkiota ennalta sovittujen periaatteiden mukaan riippuen OP Ryhmän tavoitteiden saavuttamisesta. Rahastoon maksettavat voittopalkkioerät kirjataan tuloslaskelman erään Palkat ja palkkiot, vastaerä kirjataan siirtovelaksi, kunnes se maksetaan.

1.15.3 Palkitsemisjärjestelmät

OP Ryhmän palkitseminen jakautuu yrityskohtaiseen lyhyen aikavälin palkitsemiseen sekä ryhmätasoiseen pitkän aikavälin palkitsemiseen. Palkkioiden enimmäismäärät on kaikissa järjestelmissä rajattu.

Osuuspankin lyhyen aikavälin palkitsemisohjelmassa ansaintajakso on enintään kalenterivuosi ja palkkio maksetaan lähtökohtaisesti rahana. Lyhyen aikavälin palkitsemisjärjestelmä kattaa koko osuuspankin henkilöstön.

Pitkän aikavälin johdon palkkiojärjestelmän piiriin kuuluvat osuuspankeissa toimivat johtajat ja erikseen määritellyt avaintehtävissä toimivat henkilöt, jotka yhtiön hallitus on nimennyt. OP Osuuskunnan hallintoneuvosto päättää järjestelmän OP Ryhmän yhteiset ansaintamittarit ja niille asetettavat tavoitteet kullekin ansaintajaksolle erikseen.

Pitkän aikavälin järjestelmä koostuu peräkkäisistä kolmen vuoden pituisista ansaintajaksoista. Palkkion määrä riippuu tavoitteiden saavuttamisesta ansaintajakson päätyttyä. Ensimmäisen ansaintajakson 2011 – 2013 palkkio maksettiin lykkäysajan jälkeen kolmessa yhtä suuressa erässä kesäkuun loppuun mennessä vuosina 2015 – 2017. Toisen ansaintajakson 2014 -2016 palkkio maksetaan lykkäysajan jälkeen kolmessa yhtä suuressa erässä kesäkuun loppuun mennessä vuosina 2018 - 2020. Palkitsemisjärjestelmän ansaintajakson 2017 - 2019 perusteella mahdollisesti maksettava palkkio maksetaan neljässä tasaerässä kesäkuun loppuun mennessä vuosina 2020-2023.

Ansaintajakson 2011-2013 palkkio maksettiin rahana. Ansaintajakson 2014-2016 palkkio maksetaan OP Osuuskunnan hallintoneuvoston tai sen nimeämän palkitsemisvaliokunnan päättämään viiteinstrumenttiin sidottuna. Ansaintajakson 2017-2019 palkkio maksetaan rahana, ellei henkilöön sovelleta sääntelyn mukaista lykkäysmenettelyä.

Palkkion arvoa jakotetaan ansainta- ja sitouttamisjakson kuluessa. Palkkio kirjataan tuloslaskelman erään Palkat ja palkkiot ja vastaerä siirtovelaksi, kunnes se maksetaan.

1.16 TULOVEROT

Tuloslaskelman tuloverot muodostuvat verotettavaan tuloon perustuvasta verosta, aikaisempien tilikausien veroista ja laskennallisten verovelkojen ja -saamisten muutoksesta.

Laskennallinen verovelka lasketaan ja merkitään taseeseen kaikista kirjanpidon ja verotuksen välisistä veronalaisista jaksotuseroista ja muista väliaikaisista eroista.

Laskennallinen verosaaminen lasketaan ja merkitään taseeseen kaikista kirjanpidon ja verotuksen välisistä vähennyskelpoisista jaksotuseroista ja muista väliaikaisista eroista ja verotuksessa vahvistetuista tappioista, jos on todennäköistä, että vähennyskelpoiset väliaikaiset erot ja verotukselliset tappiot voidaan verotettavan tulon kertymisen ansioista hyödyntää.

Laskennalliset verovelat ja -saamiset lasketaan sen säädetyn verokannan mukaan, jonka ennakoidaan olevan voimassa väliaikaisen eron purkautuessa. Mikäli laskennallinen vero aiheutuu tase-eristä, joiden muutokset eivät vaikuta tuloslaskelmaan, kirjataan erään liittyvän laskennallisen verovelan tai -saamisen muutos omaan pääomaan.

Konsernin tuloslaskelmaan merkittävä laskennallisen veron muutos muodostuu tilinpäätössiirtoihin, yhdistelytoimenpiteisiin ja konserniyritysten omiin tuloslaskelmiin perustuvista eristä.

1.17 TULOUTUSPERIAATTEET

Palkkiotuotot ja -kulut palveluista kirjataan palvelun suorittamisen yhteydessä. Sellaisista kertamaksullisista palkkioista, jotka koskevat useita vuosia ja joita mahdollisesti joudutaan palauttamaan myöhemmin, tuloutetaan vain tilikaudelle kuuluva osuus. Osingot tuloutetaan pääsääntöisesti silloin kun osinkoa jakavan yhtiön yhtiökokous on tehnyt päätöksen osingon jaosta.

Korollisten omaisuus- ja velkaerien korkotuotot ja -kulut kirjataan suoriteperusteisesti. Luottojen viivästyskorot tuloutetaan maksuperusteisesti. Saamisen hankintamenon ja sen nimellisarvon välinen ero jaksotetaan korkotuottoihin ja velasta saadun määrän ja sen nimellisarvon erotus korkokuluihin.

1.18 TASEEN ULKOPUOLISET SITOUKSET

Taseen ulkopuolisina sitoumuksina käsitellään asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annettuja sitoumuksia, joita ovat mm. takaukset ja erilaiset takuussitoumukset, sekä asiakkaan hyväksi annettuja peruuttamattomia sitoumuksia, joita ovat mm. sitovat lisäluottojärjestelyt, luottolupaukset, käyttämättömät luottolimiitit ja arvopapereiden merkintäsitoumukset.

Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset merkitään taseen ulkopuolisiksi sitoumuksiksi sen määräisinä, mitä takaus kulloinkin enintään vastaa. Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset merkitään sen määräisinä, mitä niiden perusteella enintään voidaan joutua maksamaan.

1.19 VIRANOMAISMAKSUT

Osuuspankki maksaa eri viranomaisille maksuja. Talletussuojasta vastaa Rahoitusvakausvirasto. Pankkivalvonnasta vastaa Euroopan keskuspankki. Menettelytapa- ja makrovalvonnasta vastaa Finanssivalvonta. Kriisinratkaisusta vastaa EU:n kriisinratkaisuneuvosto (Single Resolution Board, SRB). Viranomaismaksut kirjataan suoriteperusteella liiketoiminnan muihin kuluihin.

1.19.1 Vakausmaksu

Vakausmaksuja kerätään euroalueen kriisinratkaisurahastoon (Single Resolution Fund, SRF) vuoteen 2024 asti siten, että rahaston tavoitetaso 1 prosenttia korvattavien talletusten määrästä saavutetaan. Kriisinratkaisurahastoa hallinnoi EU:n kriisinratkaisuneuvosto, joka päättää myös vakausmaksujen määrästä. Vuonna 2017 kutakin pankkia hyvitetään vakausmaksuissa samassa suhteessa kuin se on aiemmin maksanut pankkiveroa siihen määrään asti, johon vakausmaksuihin osoitetun pankkiveron määrä riittää (laki väliaikaisesta pankkiverosta oli voimassa 2013-2014). Vakausmaksusta ei tullut osuuspankille kuluvaikutusta vuonna 2017.

1.19.2 Talletussuojamaksu

Vanhaan talletussuojarahastoon kerätyt varat ylittävät tällä hetkellä talletussuojan tasoa koskevat EU vaatimukset. Sääntöjensä nojalla vanha talletussuojarahasto huolehtii jäsenpankilleen määrättävistä talletussuojamaksuista uuteen talletussuojarahastoon siinä suhteessa kun kukin jäsenpankki on vuosien kuluessa kartuttanut vanhaa talletussuojarahastoa. Rahoitusvakausrahasto määrää maksun jokaiselle jäsenpankille mutta laskuttaa sen suoraan vanhalta talletussuojarahastolta. Talletussuojamaksusta ei tullut osuuspankille kuluvaikutusta vuonna 2017.

1.19.3 Rahoitusvakausviraston hallintomaksu

Rahoitusvakausviraston hallintomaksu perustuu samaan laskentamenetelmään kuin Finanssivalvonnan valvontamaksu.

1.19.4 Finanssivalvonnan valvontamaksu

Finanssivalvonnan valvontamaksu koostuu suhteellisesta valvontamaksusta, joka perustuu taseen loppusummaan, sekä kiinteästä perusmaksusta.

1.19.5 Euroopan keskuspankin valvontamaksu

Osana OP Ryhmää osuuspankki on Euroopan keskuspankin (EKP) valvonnassa. EKP:n valvontamaksu määräytyy pankin merkittävyyden ja riskiprofiilin perusteella, EKP määrää valvontamaksun OP Ryhmän keskusyhteisölle, joka jakaa sen OP Ryhmän jäsenpankeille.

1.20 IFRS 9- STANDARDIN KÄYTTÖÖNOTTO 1.1.2018

Osuuspankki ottaa käyttöön 1.1.2018 Finanssivalvonnan määräyksiin ja ohjeisiin (2/2016) sisältyvät kohdat IFRS 9 -standardista "Rahoitusinstrumentit" sekä muut IFRS 9 -standardin voimaantulosta 1.1.2018 johtuvat muutokset. Osuuspankin kannalta merkittävin muutos on, että myönnettyistä luotoista kirjataan aiempaa etupainotteisemmin arvonalentumisia perustuen odotettavissa oleviin luottotappioihin. IFRS 9 -standardi aiheuttaa muutoksia myös laatuominaisuuksiin, oikaisuja taseeseen aiemmin kirjattujen saamisten määriin ja rahoitusinstrumenttien luokitteluun. Kirjanpitoarvoihin tehty oikaisu kirjataan siirtymäpäivänä avaavan taseen kertyneisiin voittovaroihin.

Osuuspankki jatkaa IAS 39 -standardin mukaista suojauslaskentaa IFRS 9 -standardiin siirtymän jälkeen. Ensimmäisen avaavan taseen 1.1.2018 sisältävän tilinpäätöksen vertailukauden tietoja ei oikaista. IFRS 9 -standardin soveltamisesta aiheutuvia muutoksia liitetietoihin tullaan esittämään vain tilikaudelta 2018.

Tämän hetkisen arvion mukaan IFRS 9 -standardin käyttöönoton vaikutus 1.1.2018 Osuuspankin vakavaraisuuteen ei ole merkittävä. Odotettavissa olevista luottotappiosta johtuva vähennys omaan pääomaan 1.1.2018 on 10 000 tuhatta euroa. Saamiskohtaiset ja ryhmäkohtaiset saamisten arvonalentumiset 31.12.2017, 9 522 tuhatta euroa, puretaan kertyneisiin voittovaroihin. Lisäksi oman pääomaan määrään 1.1.2018 tulee vaikuttamaan rahoitusvarojen uudelleenluokittelusta johtuvat arvostuserot, laskennallisista veroista johtuva muutos sekä luottojen nostojen yhteydessä perittyjen toimisto- ja järjestelypalkkioiden jaksottamisperiaatteen muutos.

Oman pääoman ehtoiset instrumentit ja rahastosijoitukset luokiteltiin aiemmin myytävissä oleviin sijoituksiin. Sijoitukset OP Osuuskunnan osuuspääoman eriin luokitellaan IFRS 9 -standardin kohdan 4.1.4 mukaisesti siten, että käyvän arvon muutokset kirjataan käyvän arvon rahastoon. Muut oman pääoman ehtoiset instrumentit luokitellaan IFRS 9 -standardin mukaisesti käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviksi. Aikaisemmin käyvän arvon rahastoon kirjatut myytävissä olevien sijoitusten arvostusvoitot/tappiot siirretään 1.1.2018 kertyneisiin voittovaroihin.

Yllä esitetyt IFRS 9 -standardin vaikutukset ovat alustavia, koska IFRS 9 -standardin siirtymävaihe on vielä käynnissä. Vaikutukset voivat vielä muuttua koska:

- Odotettavissa olevien luottotappioiden laskennassa käytettäviin malleihin saatetaan tehdä vielä parannuksia.
- Odotettavissa olevien luottotappioiden laskenta on ollut testikäytössä vasta vähän aikaa ja uuteen IT-järjestelmään joudutaan mahdollisesti tekemään vielä muutoksia.
- Uuden IT-järjestelmän testausta ei ole vielä täysin saatettu loppuun eikä uudet sisäiset kontrollit ole vielä täysin käytössä.

Tarkemmin odotettavissa olevien luottotappioiden laskentamallista ja sen keskeisistä piirteistä sekä rahoitusinstrumenttien IFRS 9 -standardin mukaisesta luokittelusta kerrotaan OP Ryhmän vuoden 2017 tilinpäätöksessä.

Uudet laadintaperiaatteet ja arviointimenetelmät voivat muuttua siihen saakka kunnes Osuuspankki julkaisee ensimmäisen tilinpäätöksen, joka sisältää avaavan taseen 1.1.2018.

LUETTELO TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOISTA

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

- 1 Korkotuotot
- 2 Korkokulut
- 3 Leasingtoiminnan nettotuotot
- 4 Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista
- 5 Palkkiotuotot ja -kulut
- 6 Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot
- 7 Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot
- 8 Suojauslaskennan nettotulos
- 9 Sijoituskiinteistöjen nettotuotot
- 10 Liiketoiminnan muut tuotot
- 11 Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä
- 12 Liiketoiminnan muut kulut
- 13 Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista sekä muista rahoitusvaroista

Tasetta koskevat liitetiedot

- 14 Saamiset luottolaitoksilta
- 15 Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä
- 16 Leasingkohteet
- 17 Saamistodistukset
- 18 Osakkeet ja osuudet
- 19 Johdannaissovimukset
- 20 Aineettomat hyödykkeet
- 21 Kiinteistöt
- 22 Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset tilikauden aikana
- 23 Muut varat
- 24 Siirtosaamiset ja maksetut ennakot
- 25 Laskennalliset verosaamiset ja -velat
- 26 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat
- 27 Muut velat
- 28 Pakolliset varaukset
- 29 Siirtovelat ja saadut ennakot
- 30 Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla
- 31 Oma pääoma
- 32 Sidottu ja vapaa oma pääoma sekä jakokelvottomat vapaan oman pääoman erät
- 33 Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteettijakauma 31.12.2017
- 34a Koti- ja ulkomaanrahan määräiset omaisuus- ja velkaerät 31.12.2017
- 34b Rahoitusvarojen ja -velkojen käyvät arvot ja kirjanpitoarvot sekä käypien arvojen hierarkia 31.12.2017

Muut liitetiedot

- 35 Vakuudeksi annettu omaisuus 31.12.2017
- 36 Eläkevastuut
- 37 Rahoitusleasing- ja muut vuokravastuut
- 38 Taseen ulkopuoliset sitoumukset
- 39 Muut vastuusitoumukset ja vastuut tilikauden päättyessä
- 40 Henkilöstö ja toimielinten jäsenet sekä lähipiiri
- 41 Omistukset muissa yrityksissä 31.12.2017
- 42 Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt tytäryritykset, joiden tilikausi päättynyt ennen tai jälkeen emoyrityksen tilikautta
- 43 Notariaattitoiminta
- 44 Osuuspankin jäsenten lukumäärä sekä maksamatta olevat ja irtisanotut osuusmaksut 31.12.2017
- 45 Pitkäaikaissäästämispalvelu

1. Korkotuotot

	Konserni		Pankki	
	2017	2016	2017	2016
Saamisista luottolaitoksilta	926 086,32	759 834,51	926 086,32	759 834,51
Saamisista yleisöiltä ja julkisyhteisöiltä	33 421 485,00	34 425 033,52	33 422 847,23	34 425 033,52
Saamistodistuksista	84 957,26	139 788,11	84 957,26	139 788,11
Johdannaissovimuksista	471 963,52	558 451,78	471 963,52	558 451,78
josta rahavirran suojaus	2 166 227,17	2 128 366,34	2 166 227,17	2 128 366,34
Muut korkotuotot	79 844,57	8 822,34	79 844,57	8 822,34
Yhteensä	34 984 336,67	35 891 930,26	34 985 698,90	35 891 930,26
josta arvonalentuneista saamisista kirjatut korkotuotot	82 809,07	179 447,35	82 809,07	179 447,35

2. Korkokulut

	Konserni		Pankki	
	2017	2016	2017	2016
Veloista luottolaitoksille	460 847,90	1 890 408,35	460 847,90	1 890 408,35
Veloista yleisölle ja julkisyhteisöille	3 207 281,78	4 918 757,19	3 207 281,78	4 918 757,21
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	0,00	0,00	0,00	0,00
Johdannaissovimuksista ja muista kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä veloista	0,00	0,00	0,00	0,00
Veloista, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut korkokulut	695,48	1 274,85	695,48	129,91
Yhteensä	3 668 825,16	6 810 440,39	3 668 825,16	6 809 295,47

Konserniyrityksiltä ja osakkuusyrityksiltä saadut korkotuotot ja niille suoritettut korkokulut

	2017		2016	
	Tytäryrityksiltä	Osakkuus-yrityksiltä	Tytäryrityksiltä	Osakkuus-yrityksiltä
Korkotuotot	0,00	628 084,85	10,00	631 503,38
Korkokulut	0,00	0,26	0,00	0,89

3. Leasingtoiminnan nettotuotot

	Pankki	
	2017	2016
Vuokratuotot	0,00	0,00
Suunnitelman mukaiset poistot	0,00	0,00
Arvonalentumiset	0,00	0,00
Leasingomaisuuden luovutusvoitot ja -tappiot (netto)	0,00	0,00
Palkkiotuotot	0,00	0,00
Muut välittömät tuotot	0,00	0,00
Muut välittömät kulut	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00

4. Tuotot oman pääoman ehtoista sijoituksista

	Konserni		Pankki	
	2017	2016	2017	2016
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	0,00	0,00	0,00	0,00
Myytavissa olevista	14 525 401,45	14 851 979,62	14 525 401,45	14 851 979,62
Samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä	700 000,00	530 000,00	700 000,00	530 000,00
Omistusyhteisyrityksiltä	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	15 225 401,45	15 381 979,62	15 225 401,45	15 381 979,62

5. Palkkiotuotot ja -kulut

Palkkiotuotot	Konserni		Pankki	
	2017	2016	2017	2016
Luotonannosta	7 466 379,84	7 165 758,55	7 466 379,84	7 165 758,55
Talletuksista	218 339,56	248 749,99	218 339,56	248 749,99
Maksuliikenteestä	9 110 610,97	8 998 736,29	9 110 610,97	8 998 736,29
Rahastoista	2 124 981,44	1 515 338,36	2 124 981,44	1 515 338,36
Omaisuuksienhoidosta	3 854 231,46	3 108 586,77	3 854 231,46	3 108 586,77
Lainopillisisistä tehtävistä	946 212,58	888 133,17	946 212,58	888 133,17
Arvopaperinvälityksestä	440 108,64	380 104,94	440 108,64	380 104,94
Arvopapereiden liikkeeseen laskusta	0,00	482,00	0,00	482,00
Vakuutusten välityksestä	5 118 996,56	5 414 075,67	5 118 996,56	5 414 075,67
Takauksista	517 857,85	470 248,24	517 857,85	470 248,24
Muut	-906 494,59	-2 932 509,19	-906 494,58	-2 932 509,19
Yhteensä	28 891 224,31	25 257 704,79	28 891 224,32	25 257 704,79

Palkkiokulut	Konserni		Pankki	
	2017	2016	2017	2016
Maksetut toimitusmaksut	1 852 145,04	2 302 969,14	1 852 145,04	2 302 969,15
Muut	1 053 707,46	918 696,51	1 053 707,46	918 696,51
Yhteensä	2 905 852,50	3 221 665,65	2 905 852,50	3 221 665,66

6. Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot

	Konserni		Pankki	
	2017	2016	2017	2016
Arvopaperikaupan myyntivoitot ja -tappiot				
Saamistodistuksista *	88 670,48	225 486,76	88 670,48	225 486,76
Osakkeista ja osuuksista	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	88 670,48	225 486,76	88 670,48	225 486,76
Arvopaperikaupan käyvän arvon muutoksesta johtuvat				
Saamistodistuksista *	-16 941,89	-26 073,56	-16 941,89	-26 073,56
Osakkeista ja osuuksista	0,00	0,00	0,00	0,00
Muista	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	-16 941,89	-26 073,56	-16 941,89	-26 073,56
Arvopaperikaupan nettotuotot yhteensä	71 728,59	199 413,20	71 728,59	199 413,20
Johdannaisten nettotuotot	6 278,92	1 841,45	6 278,92	1 841,45
Nettotuotot jaksotettavaan hankintamenoön arvostettavista	125 079,67	41 820,03	125 079,67	41 820,03
Valuuttatoiminnan nettotuotot	-2 634,23	5 892,13	-2 634,23	5 892,13
Kaikki yhteensä	200 452,95	248 966,81	200 452,95	248 966,81

7. Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot

	Konserni		Pankki	
	2017	2016	2017	2016
Saamistodistuksista				
Myyntivoitot ja -tappiot	0,00	0,00	0,00	0,00
Arvon alentumistappiot ja niiden peruutukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Käyvän arvon rahastosta tilikaudelle siirretty	0,00	-15 007,76	0,00	-15 007,76
Yhteensä	0,00	-15 007,76	0,00	-15 007,76
Osakkeista ja osuuksista				
Myyntivoitot ja -tappiot	583 236,63	64 594,97	583 236,63	64 594,97
Arvon alentumistappiot	0,00	0,00	0,00	0,00
Käyvän arvon rahastosta tilikaudelle siirretty	36 079,11	0,00	36 079,11	0,00
Yhteensä	619 315,74	64 594,97	619 315,74	64 594,97
Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot yhteensä	619 315,74	49 587,21	619 315,74	49 587,21

8. Suojauslaskennan nettotulos

	Konserni		Pankki	
	2017	2016	2017	2016
Suojausinstrumenttien nettotulos	-1 254 385,88	33 695,64	-1 254 385,88	33 695,64
Suojauskohteiden nettotulos	1 254 385,88	-33 695,64	1 254 385,88	-33 695,64
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00

9. Sijoituskiinteistöjen nettotuotot

	Konserni		Pankki	
	2017	2016	2017	2016
Vuokra- ja osinkotuotot	2 181 370,65	2 239 723,70	2 181 370,65	2 239 723,70
Muut tuotot	11 094,98	435,47	11 094,98	435,47
Myyntivoitot	20 620,05	469 880,00	20 620,05	469 880,00
Vuokrakulut	0,00	0,00	0,00	0,00
Suunnitelman mukaiset poistot	-40 280,57	-94 776,40	-302 600,57	-336 153,57
Myyntitappiot	-102 074,08	-4 855,18	-102 074,08	-4 855,19
Arvon alentumiset ja niiden peruutukset	0,00	-276 611,00	0,00	-276 611,00
Muut kulut	-1 818 368,81	-1 698 062,10	-1 556 048,81	-1 456 684,93
Yhteensä	252 362,22	635 734,49	252 362,22	635 734,48

10. Liiketoiminnan muut tuotot

	Konserni		Pankki	
	2017	2016	2017	2016
Vuokratuotot omassa käytössä olevista kiinteistöistä	1 139 149,31	960 375,20	1 346 261,34	1 102 761,50
Myyntivoitot omassa käytössä olevista kiinteistöistä	0,00	0,00	0,00	0,00
Fuusiovoitot	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut	7 680 568,10	6 177 844,75	1 817 014,70	371 342,41
Yhteensä	8 819 717,41	7 138 219,95	3 163 276,04	1 474 103,91

11. Poistot ja arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

	Konserni		Pankki	
	2017	2016	2017	2016
Suunnitelman mukaiset poistot	1 644 589,29	1 686 301,24	1 626 102,40	1 668 849,18
Arvon alentumiset	790 195,00	450 000,00	790 195,00	450 000,00
Yhteensä	2 434 784,29	2 136 301,24	2 416 297,40	2 118 849,18

12. Liiketoiminnan muut kulut

	Konserni		Pankki	
	2017	2016	2017	2016
Vuokratkulut	778 560,37	742 872,95	778 560,37	742 872,96
Kulut omassa käytössä olevista kiinteistöistä	1 836 700,66	1 768 498,96	1 836 700,66	1 768 498,96
Myyntitappiot omassa käytössä olevista kiinteistöistä	16 307,36	0,00	16 307,36	0,00
Fuusiotappiot	0,00	0,00	2 898,33	0,00
Muut	4 140 286,49	4 223 067,26	2 466 755,18	2 392 106,10
Yhteensä	6 771 854,88	6 734 439,17	5 101 221,90	4 903 478,02

13. Arvon alentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista sekä muista rahoitusvaroista

2017

Konserni**Arvon alentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista**

Saamisista luottolaitoksilta	0,00	0,00	0,00	0,00
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	3 092 085,90	-595 913,17	-2 064 655,60	431 517,13
Asiakkaan puolesta ja hyväksi annetuista sitoumuksista	0,00	-103 577,87	-770,24	-104 348,11
Muista	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	3 092 085,90	-699 491,04	-2 065 425,84	327 169,02

Muiden rahoitusvarojen arvon alentumistappiot

Eräpäivään asti pidettävistä saamistodistuksista	0,00	0,00	0,00	0,00
Muista	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00

Arvon alentumistappiot yhteensä

Saamiskohtaiset arvon alentumistappiot brutto	Ryhmäkohtaiset arvon alentumistappiot brutto	Vähennykset	Tuloslaskelmaan kirjattu
0,00	0,00	0,00	0,00
3 092 085,90	-595 913,17	-2 064 655,60	431 517,13
0,00	-103 577,87	-770,24	-104 348,11
0,00	0,00	0,00	0,00
3 092 085,90	-699 491,04	-2 065 425,84	327 169,02
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
3 092 085,90	-699 491,04	-2 065 425,84	327 169,02

Pankki**Arvon alentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista**

Saamisista luottolaitoksilta	0,00	0,00	0,00	0,00
Saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	3 092 085,89	-595 913,17	-2 064 655,60	431 517,12
Asiakkaan puolesta ja hyväksi annetuista sitoumuksista	0,00	-103 577,87	-770,24	-104 348,11
Muista	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	3 092 085,89	-699 491,04	-2 065 425,84	327 169,01

Muiden rahoitusvarojen arvon alentumistappiot

Eräpäivään asti pidettävistä saamistodistuksista	0,00	0,00	0,00	0,00
Muista	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00

Arvon alentumistappiot yhteensä

Saamiskohtaiset arvon alentumistappiot brutto	Ryhmäkohtaiset arvon alentumistappiot brutto	Vähennykset	Tuloslaskelmaan kirjattu
0,00	0,00	0,00	0,00
3 092 085,89	-595 913,17	-2 064 655,60	431 517,12
0,00	-103 577,87	-770,24	-104 348,11
0,00	0,00	0,00	0,00
3 092 085,89	-699 491,04	-2 065 425,84	327 169,01
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
3 092 085,89	-699 491,04	-2 065 425,84	327 169,01

14. Saamiset luottolaitoksilta

	Konserni		Pankki	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Vaadittaessa maksettavat				
Talletukset	8 228 808,13	6 965 008,39	8 228 808,14	6 965 008,39
Muut	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	8 228 808,13	6 965 008,39	8 228 808,14	6 965 008,39
Muut kuin vaadittaessa maksettavat				
Keskuspankeilta	0,00	0,00	0,00	0,00
Luottolaitoksilta				
Talletukset	197 770 068,68	101 452 763,00	197 770 068,68	101 452 763,00
Muut	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	197 770 068,68	101 452 763,00	197 770 068,68	101 452 763,00
Saamiset luottolaitoksilta yhteensä	205 998 876,81	108 417 771,39	205 998 876,82	108 417 771,39
josta huonommalla etuoukudella olevat saamiset	0,00	0,00	0,00	0,00

15. Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

	Konserni		Pankki	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Luotonanto ja takausaamiset sektoreittain				
Yritykset	1 047 021 692,12	973 580 750,13	1 048 426 678,06	974 339 133,92
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	38 250 929,08	23 984 053,18	38 250 929,08	23 984 053,18
Julkisyhteisöt	3 216 135,80	3 095 192,22	3 216 135,80	3 095 192,22
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	32 505 875,32	34 192 787,49	32 505 875,32	34 192 787,49
Kotitaloudet	1 496 605 467,55	1 435 555 249,15	1 496 605 467,55	1 435 555 249,15
Ulkomaat	294 360,04	115 441,24	294 360,04	115 441,24
Ryhmäkohtaiset arvonalentumiset	-2 036 837,04	-2 736 328,08	-2 036 837,04	-2 736 328,08
Yhteensä	2 615 857 622,87	2 467 787 145,33	2 617 262 608,81	2 468 545 529,12
josta huonommalla etuoukudella olevat saamiset	10 500 366,79	10 504 332,47	10 500 366,79	10 504 332,47

Tase-erään sisältyy luottoja

0,00

euroa, joille ei tulouteta korkoa.

Taseeseen sisältyy luottoja

14 406 766,43

euroa, joista on kirjattu saamiskohtainen arvonalentuminen

(määrä ennen arvonalentumista)

Luottojen ja takausaamisten arvonalentumiset

Arvonalentumiset tilikauden alussa

+ Tilikaudella kirjatut saamiskohtaiset arvonalentumiset

+/- Tilikaudella kirjatut ryhmäkohtaiset arvonalentumiset

- Tilikaudella peruutetut saamiskohtaiset arvonalentumiset

- Tilikaudella kirjatut tot.arvonalentumistappiot, joista on aikaisemmin tehty saamiskohtainen arvonalentuminen

Arvonalentumiset tilikauden lopussa

	Konserni		Pankki	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
	9 454 094,45	9 232 184,20	9 454 094,45	9 232 184,20
	2 803 059,51	1 752 730,77	2 803 059,51	1 752 730,77
	-699 491,04	864 267,32	-699 491,04	864 267,32
	-1 817 501,69	-1 773 825,33	-1 817 501,69	-1 773 825,33
	-217 755,58	-621 262,51	-217 755,58	-621 262,51
	9 522 405,65	9 454 094,45	9 522 405,65	9 454 094,45

16. Leasingkohteet

	Konserni		Pankki	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Ennakkomaksut	0,00	0,00	0,00	0,00
Koneet ja kalusto	0,00	0,00	0,00	0,00
Kiinteä omaisuus ja rakennukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Muu omaisuus	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00

17. Saamistodistukset**Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamistodistukset ja muut saamistodistukset 31.12.2017****Konserni**

	Keskuspankki- rahoitukseen oikeuttavat	Muut saamis- todistukset	Yhteensä	Josta huonommalla etuoikeudella
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	0,00	1 221 867,08	1 221 867,08	0,00
Myytavissä olevat	0,00	0,00	0,00	0,00
Eräpäivään asti pidettävät	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	1 221 867,08	1 221 867,08	0,00

Pankki

	Keskuspankki- rahoitukseen oikeuttavat	Muut saamis- todistukset	Yhteensä	Josta huonommalla etuoikeudella
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	0,00	1 221 867,08	1 221 867,08	0,00
Myytavissä olevat	0,00	0,00	0,00	0,00
Eräpäivään asti pidettävät	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	1 221 867,08	1 221 867,08	0,00

Julkisesti noteeratut ja muut saamistodistukset 31.12.2017**Konserni**

	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	1 036 261,48	185 605,60	1 221 867,08
Myytavissä olevat	0,00	0,00	0,00
Eräpäivään asti pidettävät	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	1 036 261,48	185 605,60	1 221 867,08

Pankki

	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	1 036 261,48	185 605,60	1 221 867,08
Myytavissä olevat	0,00	0,00	0,00
Eräpäivään asti pidettävät	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	1 036 261,48	185 605,60	1 221 867,08

Saamistodistukset vaadetyypeittäin 31.12.2017

Konserni

	31.12.2017		31.12.2016	
	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä	Yhteensä
Julkisyhteisöiltä	0,00	0,00	0,00	0,00
Eräpäivään asti pidettävät	0,00	0,00	0,00	0,00
Valtion velkasitoumukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Kuntatodistukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Valtion joukkovelkakirjalainat	0,00	0,00	0,00	0,00
Muiden julkisyhteisöjen joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00	0,00
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	0,00	0,00	0,00	0,00
Valtion velkasitoumukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Kuntatodistukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Valtion joukkovelkakirjalainat	0,00	0,00	0,00	0,00
Muiden julkisyhteisöjen joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00	0,00
Myytavissä olevat	0,00	0,00	0,00	0,00
Valtion velkasitoumukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Kuntatodistukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Valtion joukkovelkakirjalainat	0,00	0,00	0,00	0,00
Muiden julkisyhteisöjen joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00	0,00
Muulta	1 036 261,48	185 605,60	1 221 867,08	1 561 322,15
Eräpäivään asti pidettävät	0,00	0,00	0,00	0,00
Pankkien sijoitustodistukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Yritystodistukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Pankkien joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00	0,00
Muiden rahoitus- ja vakuutuslaitosten joukkovelat	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut	0,00	0,00	0,00	0,00
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	1 036 261,48	185 605,60	1 221 867,08	1 561 322,15
Pankkien sijoitustodistukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Yritystodistukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Pankkien joukkovelkakirjat	110 544,20	0,00	110 544,20	95 015,96
Muiden rahoitus- ja vakuutuslaitosten joukkovelat	26 925,75	0,00	26 925,75	156 416,50
Muut joukkovelkakirjat	856 905,53	100 605,60	957 511,13	1 309 889,69
Muut	41 886,00	85 000,00	126 886,00	0,00
Myytavissä olevat	0,00	0,00	0,00	0,00
Pankkien sijoitustodistukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Yritystodistukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Pankkien joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00	0,00
Muiden rahoitus- ja vakuutuslaitosten joukkovelat	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	1 036 261,48	185 605,60	1 221 867,08	1 561 322,15

Taseeseen sisältyy saamistodistuksia

0,00

euroa, joille ei tulouteta korkoa.

Pankki

	31.12.2017		31.12.2016
	Julkisesti noteeratut	Muut	Yhteensä
Julkisyhteisöiltä	0,00	0,00	0,00
Eräpäivään asti pidettävät	0,00	0,00	0,00
Valtion velkasitoumukset	0,00	0,00	0,00
Kuntatodistukset	0,00	0,00	0,00
Valtion joukkovelkakirjalainat	0,00	0,00	0,00
Muiden julkisyhteisöjen joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	0,00	0,00	0,00
Valtion velkasitoumukset	0,00	0,00	0,00
Kuntatodistukset	0,00	0,00	0,00
Valtion joukkovelkakirjalainat	0,00	0,00	0,00
Muiden julkisyhteisöjen joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Myytävissä olevat	0,00	0,00	0,00
Valtion velkasitoumukset	0,00	0,00	0,00
Kuntatodistukset	0,00	0,00	0,00
Valtion joukkovelkakirjalainat	0,00	0,00	0,00
Muiden julkisyhteisöjen joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Muulta	1 036 261,48	185 605,60	1 221 867,08
Eräpäivään asti pidettävät	0,00	0,00	0,00
Pankkien sijoitustodistukset	0,00	0,00	0,00
Yritystodistukset	0,00	0,00	0,00
Pankkien joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Muiden rahoitus- ja vakuutuslaitosten joukkovelat	0,00	0,00	0,00
Muut joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Muut	0,00	0,00	0,00
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	1 036 261,48	185 605,60	1 221 867,08
Pankkien sijoitustodistukset	0,00	0,00	0,00
Yritystodistukset	0,00	0,00	0,00
Pankkien joukkovelkakirjat	110 544,20	0,00	110 544,20
Muiden rahoitus- ja vakuutuslaitosten joukkovelat	26 925,75	0,00	26 925,75
Muut joukkovelkakirjat	856 905,53	100 605,60	957 511,13
Muut	41 886,00	85 000,00	126 886,00
Myytävissä olevat	0,00	0,00	0,00
Pankkien sijoitustodistukset	0,00	0,00	0,00
Yritystodistukset	0,00	0,00	0,00
Pankkien joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Muiden rahoitus- ja vakuutuslaitosten joukkovelat	0,00	0,00	0,00
Muut joukkovelkakirjat	0,00	0,00	0,00
Muut	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	1 036 261,48	185 605,60	1 221 867,08

Taseeseen sisältyy saamistodistuksia

0,00

euroa, joille ei tulouteta korkoa.

Nimellisarvot	Käyvät arvot	
	Positiiviset	Negatiiviset
372 549 530,57	2 802 022,35	1 348 425,44
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00
372 549 530,57	2 802 022,35	1 348 425,44
240 000 000,00	2 802 022,35	475 357,32
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00
	2 802 022,35	1 348 425,44

Nimellisarvot, jäljellä oleva juoksuaika					
	alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	5 - 15 vuotta	yli 15 vuotta	Yhteensä
Korkojohdannaiset	152 549 530,57	130 000 000,00	90 000 000,00	0,00	372 549 530,57
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Asetetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Koronvaihtosopimukset	152 549 530,57	130 000 000,00	90 000 000,00	0,00	372 549 530,57
Muut swap -sopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset					0,00
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00

Ei suojaamistarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset 31.12.2017

	Nimellisarvot	Käyvät arvot	
		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	150 717 750,44	50 338,67	5 356 846,20
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	150 717 750,44	50 338,67	5 356 846,20
Ostetut	150 717 750,44	50 338,67	5 356 846,20
Asetetut	0,00	0,00	0,00
Koronvaihtosopimukset			
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset			
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Johdannaiset yhteensä		50 338,67	5 356 846,20

	Nimellisarvot, jäljellä oleva juoksuaika				
	alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	5 - 15 vuotta	yli 15 vuotta	Yhteensä
Korkojohdannaiset	1 480 090,19	67 292 072,79	68 348 988,02	13 596 599,44	150 717 750,44
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	1 480 090,19	67 292 072,79	68 348 988,02	13 596 599,44	150 717 750,44
Ostetut	1 480 090,19	67 292 072,79	68 348 988,02	13 596 599,44	150 717 750,44
Asetetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Koronvaihtosopimukset					0,00
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset					0,00
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00

Kohde-etuuden arvo on korkojohdannaisten sopimusten osalta nimellisarvo, valuuttajohdannaisten sopimusten osalta ostetun valuutan tilinpäätöshetken eurovasta-arvo ja osakejohdannaisten sopimusten osalta osakkeiden todennäköinen arvo tilinpäätöshetkellä. Arvot on ilmaistu bruttomääräisinä.

Kaikissa johdannaissopimuksissa vastapuolena on OP-Yrityspankki Oyj.

Pankki

Suojaamistarkoituksessa tehdyt johdannaissopimukset 31.12.2017

	Nimellisarvot	Käyvät arvot	
		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	372 549 530,57	2 802 022,35	1 348 425,44
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut	0,00	0,00	0,00
Asetetut			
Koronvaihtosopimukset	372 549 530,57	2 802 022,35	1 348 425,44
josta rahavirran suojaus	240 000 000,00	2 802 022,35	475 357,32
Muut swap -sopimukset	0,00	0,00	0,00
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset			
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Johdannaiset yhteensä		2 802 022,35	1 348 425,44

	Nimellisarvot, jäljellä oleva juoksuaika				
	alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	5 - 15 vuotta	yli 15 vuotta	Yhteensä
Korkojohdannaiset	152 549 530,57	130 000 000,00	90 000 000,00	0,00	372 549 530,57
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Asetetut					0,00
Koronvaihtosopimukset	152 549 530,57	130 000 000,00	90 000 000,00	0,00	372 549 530,57
Muut swap sopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset					0,00
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00

Ei suojaamistarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset 31.12.2017

	Nimellisarvot	Käyvät arvot	
		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	150 717 750,44	50 338,67	5 356 846,20
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	150 717 750,44	50 338,67	5 356 846,20
Ostetut	150 717 750,44	50 338,67	5 356 846,20
Asetetut			
Koronvaihtosopimukset			
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset			
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Johdannaiset yhteensä		50 338,67	5 356 846,20

	Nimellisarvot, jäljellä oleva juoksuaika				
	alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	5 - 15 vuotta	yli 15 vuotta	Yhteensä
Korkojohdannaiset	1 480 090,19	67 292 072,79	68 348 988,02	13 596 599,44	150 717 750,44
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	1 480 090,19	67 292 072,79	68 348 988,02	13 596 599,44	150 717 750,44
Ostetut	1 480 090,19	67 292 072,79	68 348 988,02	13 596 599,44	150 717 750,44
Asetetut					0,00
Koronvaihtosopimukset					0,00
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset					0,00
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00

Kohde-etuuden arvo on korkojohdannaisten sopimusten osalta nimellisarvo, valuuttajohdannaisten sopimusten osalta ostetun valuutan tilinpäätöshetken eurovasta-arvo ja osakejohdannaisten sopimusten osalta osakkeiden todennäköinen arvo tilinpäätöshetkellä. Arvot on ilmaistu bruttomääräisinä.

Kaikissa johdannaissopimuksissa vastapuolena on OP-Yrityspankki Oyj.

Konserni

Suojaamistarkoituksessa tehdyt johdannaissopimukset 31.12.2016

	Nimellisarvot	Käyvät arvot	
		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	258 998 296,11	4 655 236,95	204 496,30
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut	0,00	0,00	0,00
Asetetut	0,00	0,00	0,00
Koronvaihtosopimukset	258 832 296,11	4 654 909,89	204 496,30
josta rahavirran suojaus	205 000 000,00	4 273 919,19	204 496,30
Muut swap -sopimukset	166 000,00	327,06	0,00
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset			
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Johdannaiset yhteensä		4 655 236,95	204 496,30

Nimellisarvot, jäljellä oleva juoksuaika					
	alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	5 - 15 vuotta	yli 15 vuotta	Yhteensä
Korkojohdannaiset	93 998 296,11	150 000 000,00	15 000 000,00	0,00	258 998 296,11
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Asetetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Koronvaihtosopimukset	93 832 296,11	150 000 000,00	15 000 000,00	0,00	258 832 296,11
Muut swap -sopimukset	166 000,00	0,00	0,00	0,00	166 000,00
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset					0,00
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00

Ei suojaamistarkoituksessa pidettävät johdannaissopimukset 31.12.2016

	Nimellisarvot	Käyvät arvot	
		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	116 052 601,33	24 713,77	5 567 544,78
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	116 052 601,33	24 713,77	5 567 544,78
Ostetut	116 052 601,33	24 713,77	5 567 544,78
Asetetut	0,00	0,00	0,00
Koronvaihtosopimukset			
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset			
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Johdannaiset yhteensä		24 713,77	5 567 544,78

	Nimellisarvot, jäljellä oleva juoksuaika				
	alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	5 - 15 vuotta	yli 15 vuotta	Yhteensä
Korkojohdannaiset	3 781 290,90	46 825 746,11	61 864 764,32	3 580 800,00	116 052 601,33
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	3 781 290,90	46 825 746,11	61 864 764,32	3 580 800,00	116 052 601,33
Ostetut	3 781 290,90	46 825 746,11	61 864 764,32	3 580 800,00	116 052 601,33
Asetetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Koronvaihtosopimukset					0,00
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset					0,00
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00

Kohde-etuuden arvo on korkojohdannaisten sopimusten osalta nimellisarvo, valuuttajohdannaisten sopimusten osalta ostetun valuutan tilinpäätöshetken eurovasta-arvo ja osakejohdannaisten sopimusten osalta osakkeiden todennäköinen arvo tilinpäätöshetkellä.

Arvot on ilmaistu bruttomääräisinä.

Kaikissa johdannaissopimuksissa vastapuolena on OP-Yrityspankki Oyj.

Pankki

Suojaamistarkoituksessa tehdyt johdannaissopimukset 31.12.2016

	Nimellisarvot	Käyvät arvot	
		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	258 998 296,11	4 655 236,95	204 496,30
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut	0,00	0,00	0,00
Asetetut			
Koronvaihtosopimukset	258 832 296,11	4 654 909,89	204 496,30
josta rahavirran suojaus	205 000 000,00	4 273 919,19	204 496,30
Muut swap -sopimukset	166 000,00	327,06	0,00
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset			
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Johdannaiset yhteensä		4 655 236,95	204 496,30

Nimellisarvot, jäljellä oleva juoksuaika					
	alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	5 - 15 vuotta	yli 15 vuotta	Yhteensä
Korkojohdannaiset	93 998 296,11	150 000 000,00	15 000 000,00	0,00	258 998 296,11
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Asetetut					0,00
Koronvaihotosopimukset	93 832 296,11	150 000 000,00	15 000 000,00	0,00	258 832 296,11
Muut swap sopimukset	166 000,00	0,00	0,00	0,00	166 000,00
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Koron- ja valuutanvaihtotosopimukset					0,00
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00

Ei suojaamistarkoituksessa pidettävät johdannaisopimukset 31.12.2016

	Nimellisarvot	Käyvät arvot	
		Positiiviset	Negatiiviset
Korkojohdannaiset	116 052 601,33	24 713,77	5 567 544,78
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	116 052 601,33	24 713,77	5 567 544,78
Ostetut	116 052 601,33	24 713,77	5 567 544,78
Asetetut			
Koronvaihotosopimukset			
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Koron- ja valuutanvaihtotosopimukset			
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00
Termiinisopimukset			
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00
Ostetut			
Asetetut			
Johdannaiset yhteensä		24 713,77	5 567 544,78

Nimellisarvot, jäljellä oleva juoksuaika					
	alle 1 vuosi	1 - 5 vuotta	5 - 15 vuotta	yli 15 vuotta	Yhteensä
Korkojohdannaiset	3 781 290,90	46 825 746,11	61 864 764,32	3 580 800,00	116 052 601,33
Terminisopimukset					0,00
Optiosopimukset	3 781 290,90	46 825 746,11	61 864 764,32	3 580 800,00	116 052 601,33
Ostetut	3 781 290,90	46 825 746,11	61 864 764,32	3 580 800,00	116 052 601,33
Asetetut					0,00
Koronvaihtosopimukset					0,00
Valuuttajohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Terminisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset					0,00
Osakejohdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Terminisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00
Muut johdannaiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Terminisopimukset					0,00
Optiosopimukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ostetut					0,00
Asetetut					0,00

Kohde-etuuden arvo on korkojohdannaisten sopimusten osalta nimellisarvo, valuuttajohdannaisten sopimusten osalta ostetun valuutan tilinpäätöshetken eurovasta-arvo ja osakejohdannaisten sopimusten osalta osakkeiden todennäköinen arvo tilinpäätöshetkellä. Arvot on ilmaistu bruttomääräisinä.

Kaikissa johdannaissoimuksissa vastapuolena on OP-Yrityspankki Oyj.

20. Aineettomat hyödykkeet

	Konserni		Pankki	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
ICT- menot	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut kehittämismenot	0,00	0,00	0,00	0,00
Liikearvo	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut aineettomat hyödykkeet	156 706,00	86 850,01	147 518,00	74 510,00
Yhteensä	156 706,00	86 850,01	147 518,00	74 510,00

Osakkuusyrityksistä johtuva konserniliikearvo ja konsernireservi 31.12.2017

Osakkuusyrityksistä johtuvan konserniliikearvon vielä poistamatta oleva määrä
 Osakkuusyrityksistä johtuvan konsernireservin vielä tulouttamatta oleva määrä

42 549,29	euroa
	euroa

Osakkuusyrityksistä johtuvaa konserniliikearvoa ja konsernireserviä ei ole kirjattu taseeseen.

21. Kiinteistöt**31.12.2017****Konserni****Kiinteistöomistukset**

Maa- ja vesialueet

Rakennukset

Kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet

Yhteensä

Omassa käytössä olevat	Sijoituskiinteistöt	
	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
2 623 971,02	1 010 386,77	1 110 000,00
31 560 360,00	568 616,00	1 218 000,00
3 893 145,75	8 448 828,21	15 024 700,00
38 077 476,77	10 027 830,98	17 352 700,00

Pankki**Kiinteistöomistukset**

Maa- ja vesialueet

Rakennukset

Kiinteistöyhteisöjen osakkeet ja osuudet

Yhteensä

Omassa käytössä olevat	Sijoituskiinteistöt	
	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
2 623 971,02	1 010 386,77	1 110 000,00
31 560 360,00	568 616,00	1 218 000,00
3 893 145,76	9 175 451,90	15 024 700,00
38 077 476,78	10 754 454,67	17 352 700,00

Sijoituskiinteistöjen käypä arvo perustuu niiden markkina-arvoon. Merkittävässä kohteissa käyvän arvon perusteena on käytetty riippumattoman asiantuntijan antamaa arviota. Muiden kohteiden arvot perustuvat joko johdon omiin arvioihin tai tuottoarvomenetelmään, jona käytetään suoran pääomituksen arviointimenetelmää perustuen kohteen nettotuottoon ja markkinatuottovaatimuksiin huomioiden kohteen sijainti, kunto ja käyttötarkoitus. Liike-, toimisto- ja teollisuustilojen käypä arvo on määritetty pääasiassa tuottoarvomenetelmällä. Asuntojen ja maa-alueiden käypä arvo on määritetty pääasiassa kauppahintamenetelmällä.

22. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset tilikauden aikana**Konserni****Hankintameno tilikauden alussa**

+ lisäykset tilikautena

- vähennykset tilikautena

+/- siirrot erien välillä

- tilikauden suunnitelman mukaiset poistot

-/+ tilikauden arvonalennukset ja niiden peruutukset

+ vähennyksiin ja siirtoihin kohdistuvat kertyneet poistot ja arvonalennukset

- kertyneet poistot tilikauden alussa

- kertyneet arvonalennukset tilikauden alussa

+ kertyneet arvonorotukset tilikauden alussa

+/- tilikauden arvonorotukset ja niiden peruutukset

= Kirjanpitoarvo tilikauden lopussa

Aineettomat hyödykkeet	Sijoitus- kiinteistöt	Omassa käytössä olevat kiinteistöt	Muut aineelliset hyödykkeet
813 577,21	19 781 554,34	63 768 719,10	7 670 891,45
99 212,91	-351 930,89	1 767 958,22	525 036,12
-235 533,87	-5 938 523,13	-4 493 113,55	-4 028 829,16
0,00	0,00	0,00	0,00
-29 356,91	-302 600,57	-1 286 644,26	-328 588,12
0,00	2 856 938,00	-340 195,00	0,00
235 533,87	1 007 575,37	3 026 806,19	3 997 660,16
-726 727,21	-2 415 125,86	-25 641 548,54	-5 251 247,88
0,00	-4 610 056,28	-461 886,67	0,00
0,00	0,00	1 737 381,28	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
156 706,00	10 027 830,98	38 077 476,77	2 584 922,57

Pankki**Hankintameno tilikauden alussa**

+ lisäykset tilikautena

- vähennykset tilikautena

+/- siirrot erien välillä

- tilikauden suunnitelman mukaiset poistot

-/+ tilikauden arvonalennukset ja niiden peruutukset

+ vähennyksiin ja siirtoihin kohdistuvat kertyneet poistot ja arvonalennukset tilikauden alussa

- kertyneet poistot tilikauden alussa

- kertyneet arvonalennukset tilikauden alussa

+ kertyneet arvonorotukset tilikauden alussa

+/- tilikauden arvonorotukset ja niiden peruutukset

= Kirjanpitoarvo tilikauden lopussa

Aineettomat hyödykkeet	Sijoitus- kiinteistöt	Omassa käytössä olevat kiinteistöt	Muut aineelliset hyödykkeet
765 487,95	20 417 242,35	63 768 719,11	7 505 306,25
99 212,91	-351 930,89	1 767 958,22	494 510,23
-235 533,87	-5 847 587,45	-4 493 113,55	-4 018 361,16
0,00	0,00	0,00	0,00
-26 204,91	-302 600,57	-1 286 644,26	-313 253,23
0,00	2 856 938,00	-340 195,00	0,00
235 533,87	1 007 575,37	3 026 806,19	3 997 660,16
-690 977,95	-2 415 125,86	-25 641 548,54	-5 159 123,68
0,00	-4 610 056,28	-461 886,67	0,00
0,00	0,00	1 737 381,28	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
147 518,00	10 754 454,67	38 077 476,78	2 506 738,57

23. Muut varat

	Konserni		Pankki	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Arvopapereiden myyntisaamiset	0,00	11 467,62	0,00	11 467,62
Maksujenvälityssaamiset	16 914,66	145 978,45	16 914,66	145 978,45
Muut	2 572 874,95	2 276 820,09	2 572 874,95	2 276 820,09
Yhteensä	2 589 789,61	2 434 266,16	2 589 789,61	2 434 266,16

24. Siirtosaamiset ja maksetut ennakot

	Konserni		Pankki	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Korot				
Korkosaamiset	5 092 110,56	5 577 166,95	5 085 703,97	5 561 601,28
Maksetut korkoennakot	0,00	0,00	6 406,59	15 565,69
Yhteensä	5 092 110,56	5 577 166,95	5 092 110,56	5 577 166,97
Muut				
Muut maksetut ennakomaksut	440 180,03	71 089,37	440 180,03	71 089,37
Muut siirtosaamiset	360 840,69	286 685,81	135 849,55	118 189,10
Yhteensä	801 020,72	357 775,18	576 029,58	189 278,47
Siirtosaamiset ja maksetut ennakot yhteensä	5 893 131,28	5 934 942,13	5 668 140,14	5 766 445,44

25. Laskennalliset verosaamiset ja -velat

31.12.2017

Konserni**Jaksotuseroista**

Tilinpäätössiirtoihin perustuvat
Yhdistelytoimenpiteisiin perustuvat
Konserniyritysten omiin taseisiin perustuvat

Laskennalliset verosaamiset	1 056 945,95
Laskennalliset verovelat	18 803,83
Netto	1 038 142,12

Muista väliaikaisista eroista

Yhdistelytoimenpiteisiin perustuvat
Konserniyritysten omiin taseisiin perustuvat

Laskennalliset verosaamiset	0,00
Laskennalliset verovelat	465 333,01
Netto	-465 333,01

Yhteensä

Laskennalliset verosaamiset	Laskennalliset verovelat
	9 202 316,60
1 038 142,12	0,00
0,00	465 333,01
1 038 142,12	9 667 649,61

Konsernituloslaskelmaan merkitty laskennallisen verovelan muutos muodostuu seuraavista eristä:

Tilinpäätössiirtoihin perustuvat
Yhdistelytoimenpiteisiin perustuvat
Konserniyritysten omiin tuloslaskelmiin perustuvat
Yhteensä

1 723 829,60
-17 194,47
1 706 635,13

Konsernitaseessa kertynyt poistoero ja verotusperusteiset varaukset on jaettu omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Omaan pääomaan siirretty osuus on **36 806 092,15** euroa.

Laskennallisiin verosaamisiin sisältyy verotuksessa vahvistetuista tappioista kirjattua laskennallista verosaamista yhteensä euroa.

Muista väliaikaisista eroista johtuvat laskennalliset verosaamiset ja -velat perustuvat oman pääoman käyvän arvon rahastoon kirjatuista myytävissä olevien rahoitusvarojen arvostustuloksista kirjatuista laskennallisista verosaamisista ja -veloista.

Arvonkorotukset 31.12.2017

Taseeseen sisältyy kiinteistöistä tehtyjä arvonkorotuksia

1 737 381,28

Arvonkorotukset eivät ole veronalaisia. Jos arvonkorotuksen kohteet myytäisiin, arvonkorotukset realisoituisivat myyntivoitoksi, josta tuloveron määrä olisi

347 476,26

Pankki

Jaksotuseroista

Muista väliaikaisista eroista

Yhteensä

Laskennalliset verosaamiset	Laskennalliset verovelat	Netto
1 056 945,95	18 803,83	1 038 142,12
0,00	465 333,01	-465 333,01
1 056 945,95	484 136,84	572 809,11

Laskennallisiin verosaamisiin sisältyy verotuksessa vahvistetuista tappioista kirjattua laskennallista verosaamista yhteensä euroa.

Muista väliaikaisista eroista johtuvat laskennalliset verosaamiset ja -velat perustuvat oman pääoman käyvän arvon rahastoon kirjatusta myytävissä olevien rahoitusvarojen arvostustuloksista ja rahavirtaa suojaavien johdannaisten arvostustuloksista kirjatusta laskennallisista verosaamisista ja -veloista.

Arvonkorotukset 31.12.2017

Taseeseen sisältyy kiinteistöistä tehtyjä arvonkorotuksia

1 737 381,28

Arvonkorotukset eivät ole veronalaisia. Jos arvonkorotuksen kohteet myytäisiin, arvonkorotukset realisoituisivat myyntivoitoksi, josta tuloveron määrä olisi

347 476,26

Tilinpäätössiirtojen kertymä

Poistoero

Verotusperusteiset varaukset

Yhteensä

Tasearvo	Lask. verovelka	Netto
2 098 356,99	419 671,40	1 678 685,59
43 900 000,00	8 780 000,00	35 120 000,00
45 998 356,99	9 199 671,40	36 798 685,59

Poistoero ja verotusperusteiset varaukset on merkitty taseeseen laskennallisella verolla vähentämättömään määrään. Omien varojen laskelmassa poistoero ja veroperusteiset varaukset laskennallisella verolla vähennettynä on rinnastettu ensisijaisiin omiin varoihin.

26. Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Konserni

	Kirjanpitoarvo 31.12.2017	Nimellisarvo 31.12.2017	Kirjanpitoarvo 31.12.2016	Nimellisarvo 31.12.2016
Sijoitustodistukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Joukkovelkakirjalainat	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00

Pankki

	Kirjanpitoarvo 31.12.2017	Nimellisarvo 31.12.2017	Kirjanpitoarvo 31.12.2016	Nimellisarvo 31.12.2016
Sijoitustodistukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Joukkovelkakirjalainat	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00

27. Muut velat

	Konserni		Pankki	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Arvopapereiden ostovelat	0,00	9 495,61	0,00	9 495,62
Maksujenvälitysvelat	1 012 362,79	462 495,58	1 012 362,79	462 495,59
Muut	2 470 991,28	10 099 488,73	2 470 991,28	10 099 488,73
Yhteensä	3 483 354,07	10 571 479,92	3 483 354,07	10 571 479,94

28. Pakolliset varaukset

31.12.2017

Konserni

	Eläkevaraukset	Verovaraukset	Takausvastuut	Vuokravastuut	Muut	Yhteensä
Varaukset 1.1.					495 494,00	495 494,00
+ varausten lisäys					0,00	0,00
- käytetyt varaukset						0,00
- peruutukset					61 705,00	61 705,00
Varaukset 31.12.	0,00	0,00	0,00	0,00	433 789,00	433 789,00

Pankki

	Eläkevaraukset	Verovaraukset	Takausvastuut	Vuokravastuut	Muut	Yhteensä
Varaukset 1.1.					495 494,00	495 494,00
+ varausten lisäys						0,00
- käytetyt varaukset						0,00
- peruutukset					61 705,00	61 705,00
Varaukset 31.12.	0,00	0,00	0,00	0,00	433 789,00	433 789,00

29. Siirtovelat ja saadut ennakot

	Konserni		Pankki	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Korot				
Korkovelat	3 740 124,76	4 875 970,98	3 740 124,76	4 875 970,99
Saadut korkoennakot	408 629,51	512 378,30	408 629,51	512 378,30
Yhteensä	4 148 754,27	5 388 349,28	4 148 754,27	5 388 349,29
Muut				
Muut saadut ennakkomaksut	28 108,15	14 580,01	28 108,15	14 580,01
Muut siirtovelat	11 480 480,29	12 708 262,19	10 689 874,98	11 816 433,42
Yhteensä	11 508 588,44	12 722 842,20	10 717 983,13	11 831 013,43
Siirtovelat ja saadut ennakot yhteensä	15 657 342,71	18 111 191,48	14 866 737,40	17 219 362,72

30. Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla**Konserni****Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla**

Pääomalainat

Muut

Yhteensä

31.12.2017

0,00

0,00

0,00**Yksittäiset velat, jotka ylittävät 10 prosenttia huonommalla etuoikeudella olevien velkojen yhteismäärästä****31.12.2017**

Velka	Kirjanpitoarvo	Nimellisarvo	Valuutta	Korko %	Lainan eräpäivä
	0,00	0,00		0,00	
	0,00	0,00		0,00	
	0,00	0,00		0,00	
	0,00	0,00		0,00	
	0,00	0,00		0,00	
	0,00	0,00		0,00	
	0,00	0,00		0,00	
	0,00	0,00		0,00	
	0,00	0,00		0,00	
	0,00	0,00		0,00	

Liikkeeseenlaskijalla on oikeus lainan takaisinostoon vain Finanssivalvonnan luvalla. Velkojilla ei ole oikeutta vaatia ennaaikaista takaisinmaksua.

Pankki**Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla**

Pääomalainat

Muut

Yhteensä

31.12.2017

0,00

0,00

0,00**Yksittäiset velat, jotka ylittävät 10 prosenttia huonommalla etuoikeudella olevien velkojen yhteismäärästä****31.12.2017**

Velka	Kirjanpitoarvo	Nimellisarvo	Valuutta	Korko %	Lainan eräpäivä
	0,00	0,00		0,00	
	0,00	0,00		0,00	
	0,00	0,00		0,00	
	0,00	0,00		0,00	
	0,00	0,00		0,00	
	0,00	0,00		0,00	
	0,00	0,00		0,00	
	0,00	0,00		0,00	
	0,00	0,00		0,00	
	0,00	0,00		0,00	

Liikkeeseenlaskijalla on oikeus lainan takaisinostoon vain Finanssivalvonnan luvalla. Velkojilla ei ole oikeutta vaatia ennaaikaista takaisinmaksua.

31. Oma pääoma Konserni

	Oma pääoma tilikauden alussa	Lisäykset	Vähennykset	Siirrot erien välillä	Oma pääoma tilikauden lopussa
Oma pääoma ja vähemmistön osuus yhteensä	314 768 496,12	43 247 279,05	-13 210 891,05	0,00	344 804 884,12
Osuuspääoma	157 794 346,36	10 580 237,73	-6 645 700,00	0,00	161 728 884,09
Jäsenosuudet	8 634 146,36	580 237,73	-194 800,00	0,00	9 019 584,09
Tuotto-osuudet	149 160 200,00	10 000 000,00	-6 450 900,00	0,00	152 709 300,00
Ylikurssirahasto	0,00	0,00	0,00		0,00
Arvonkorotusrahasto	0,00	0,00	0,00		0,00
Muut sidotut rahastot	3 355 415,34	384 753,80	-1 778 836,97	0,00	1 961 332,17
Vararahasto	100 000,17	0,00	0,00		100 000,17
Käyvän arvon rahasto	3 255 415,17	384 753,80	-1 778 836,97		1 861 332,00
Sääntöjen mukaiset rahastot	0,00				0,00
Muut rahastot	0,00				0,00
Vapaat rahastot	132 724,93				132 724,93
Edellisten tilikausien voitto tai tappio	153 568 852,66		-4 786 354,08		148 782 498,58
Tilikauden voitto tai tappio		32 238 465,08	0,00		32 238 465,08
Vähemmistön osuus pääomasta	-82 843,17	43 822,44			-39 020,73

Käyvän arvon rahaston muutokset

	Tilikauden alussa	Lisäykset	Vähennykset	Tuloslaskelmaan siirretty	Tilikauden päätyessä
Saamistodistukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Osakkeet ja osuudet	-123,12	36 202,23	0,00	36 079,11	0,00
Muut	3 255 538,29	348 551,57	1 742 757,86	0,00	1 861 332,00
Rahavirran suojaus	4 069 422,88	0,00	1 742 757,86	0,00	2 326 665,02
laskennalliset verot	-813 884,59	348 551,57	0,00		-465 333,02
Yhteensä	3 255 415,17	384 753,80	1 742 757,86	36 079,11	1 861 332,00

Pankki

	Oma pääoma tilikauden alussa	Lisäykset	Vähennykset	Siirrot erien välillä	Oma pääoma tilikauden lopussa
Oma pääoma yhteensä	286 427 413,64	37 058 889,69	-13 321 968,96	0,00	310 164 334,37
Osuuspääoma	157 794 346,36	10 580 237,73	-6 645 700,00	0,00	161 728 884,09
Jäsenosuudet	8 634 146,36	580 237,73	-194 800,00	0,00	9 019 584,09
Tuotto-osuudet	149 160 200,00	10 000 000,00	-6 450 900,00	0,00	152 709 300,00
Ylikurssirahasto	0,00				0,00
Arvonkorotusrahasto	0,00				0,00
Muut sidotut rahastot	3 355 415,34	384 753,80	-1 778 836,96	0,00	1 961 332,18
Vararahasto	100 000,17				100 000,17
Käyvän arvon rahasto	3 255 415,17	384 753,80	-1 778 836,96		1 861 332,01
Sääntöjen mukaiset rahastot	0,00				0,00
Muut rahastot	0,00				0,00
Vapaat rahastot	0,00				0,00
Edellisten tilikausien voitto tai tappio	125 277 651,94		-4 897 432,00		120 380 219,94
Tilikauden voitto tai tappio		26 093 898,16	0,00		26 093 898,16

Käyvän arvon rahaston muutokset

	Tilikauden alussa	Lisäykset	Vähennykset	Tuloslaskelmaan siirretty	Tilikauden päätyessä
Saamistodistukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Osakkeet ja osuudet	-123,12	36 202,23	0,00	36 079,11	0,00
Muut	3 255 538,29	348 551,57	1 742 757,85	0,00	1 861 332,01
Rahavirran suojaus	4 069 422,88	0,00	1 742 757,85	0,00	2 326 665,03
laskennalliset verot	-813 884,59	348 551,57	0,00		-465 333,02
Yhteensä	3 255 415,17	384 753,80	1 742 757,85	36 079,11	1 861 332,01

32. Sidottu ja vapaa oma pääoma sekä jakokelvottomat vapaan oman pääoman erät

Oma pääoma 31.12.2017

Sidottu oma pääoma

Vapaa oma pääoma

Oma pääoma yhteensä

Konserni	Pankki
163 690 216,26	163 690 216,27
181 153 688,59	146 474 118,10
344 843 904,85	310 164 334,37

Voitonjakokelpoiset varat 31.12.2017

Vapaa oma pääoma

- aktivoidut kehittämismenot

- muut jakokelvottomat erät

Voitonjakokelpoiset varat

Konserni	Pankki
181 153 688,59	146 474 118,10
36 848 092,15	42 000,00
144 305 596,44	146 432 118,10

33. Rahoitusvarojen ja -velkojen maturiteettijakauma 31.12.2017

Konserni

Jäljellä oleva juoksuaika

Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamis-

todistukset

Saamiset luottolaitoksilta

Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

Saamistodistukset

Velat luottolaitoksille

Velat yleisölle ja julkisyhteisöille

Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla

alle 3 kk	3 - 12 kk	1 - 5 vuotta	5 - 10 vuotta	yli 10 vuotta
0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
30 998 876,81	0,00	0,00	175 000 000,00	0,00
88 994 636,93	235 466 918,25	909 892 178,77	664 878 046,21	716 625 842,71
20 179,70	107 933,70	829 397,73	264 355,95	0,00
176 189 040,39	20 000 000,00	90 000 000,00	170 000 000,00	0,00
2 357 983 856,10	2 957 845,91	1 998 113,97	1 233 263,97	20 605 038,58
0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Muut kuin määräaikaist talletukset sisältyvät maturiteettiluokkaan "alle 3 kk".

Pankki

Jäljellä oleva juoksuaika

Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamis-

todistukset

Saamiset luottolaitoksilta

Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

Saamistodistukset

Velat luottolaitoksille

Velat yleisölle ja julkisyhteisöille

Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla

alle 3 kk	3 - 12 kk	1 - 5 vuotta	5 - 10 vuotta	yli 10 vuotta
0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
30 998 876,82	0,00	0,00	175 000 000,00	0,00
88 994 636,93	235 466 918,25	911 297 164,71	664 878 046,21	716 625 842,71
20 179,70	107 933,70	829 397,73	264 355,95	0,00
176 189 040,39	20 000 000,00	90 000 000,00	170 000 000,00	0,00
2 359 119 191,68	2 957 845,91	1 998 113,97	1 233 263,97	20 605 038,58
0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Muut kuin määräaikaist talletukset sisältyvät maturiteettiluokkaan "alle 3 kk".

34a. Koti- ja ulkomaanrahan määräiset omaisuus- ja velkaerät 31.12.2017**Konserni**

	Kotimaan raha	Ulkomaan raha	Yhteensä	Konsernin saamiset osakkuusyrityksiltä ja velat osakkuusyrityksille
Saamiset luottolaitoksilta	197 770 068,67	8 228 808,14	205 998 876,81	
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	2 615 857 622,87	0,00	2 615 857 622,87	10 731 915,46
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamis- todistukset ja muut saamistodistukset	1 221 867,08	0,00	1 221 867,08	
Johdannaissopimukset	8 209 207,22	0,00	8 209 207,22	
Muu omaisuus	390 009 470,54	7 411,21	390 016 881,75	
Velat luottolaitoksille	456 189 040,39	0,00	456 189 040,39	
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	2 376 549 896,98	8 228 221,55	2 384 778 118,53	116 655,27
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	0,00	0,00	0,00	
Johdannaissopimukset ja kaupankäynti- tarkoituksessa pidettävät velat	6 755 610,31	0,00	6 755 610,31	
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	0,00	0,00	0,00	
Muut velat	28 770 257,17	6 545,19	28 776 802,36	

Pankki

	Kotimaan raha	Ulkomaan raha	Yhteensä	Josta	
				Tytäryrityksiltä	Osakkuus- yrityksiltä
Saamiset luottolaitoksilta	197 770 068,68	8 228 808,14	205 998 876,82		10 731 915,46
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	2 617 262 608,81	0,00	2 617 262 608,81		
Keskuspankkirahoitukseen oikeuttavat saamis- todistukset ja muut saamistodistukset	1 221 867,08	0,00	1 221 867,08		
Johdannaissopimukset	8 209 207,22	0,00	8 209 207,22		
Muu omaisuus	391 104 705,50	7 411,21	391 112 116,71		
Velat luottolaitoksille	456 189 040,39	0,00	456 189 040,39		
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	2 377 685 232,56	8 228 221,55	2 385 913 454,11	1 135 335,58	116 655,27
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	0,00	0,00	0,00		
Johdannaissopimukset ja kaupankäynti- tarkoituksessa pidettävät velat	6 755 610,31	0,00	6 755 610,31		
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	0,00	0,00	0,00		
Muut velat	18 777 335,28	6 545,19	18 783 880,47	13 652,48	

34b. Rahoitusvarojen ja -velkojen käyvät arvot ja kirjanpitoarvot sekä käypien arvojen hierarkia 31.12.2017

	Konserni		Pankki	
	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Rahoitusvarat				
Käteiset varat	2 396 223,21	2 396 223,21	2 396 223,21	2 396 223,21
Saamiset luottolaitoksilta	205 998 876,81	205 998 876,81	205 998 876,82	205 998 876,82
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	2 615 857 622,87	2 615 857 622,87	2 617 262 608,81	2 617 262 608,81
Saamistodistukset	1 221 867,08	1 221 867,08	1 221 867,08	1 221 867,08
Osakkeet ja osuudet	327 210 492,22	327 210 492,22	327 193 485,29	327 193 485,29
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä	0,00	0,00	29 182,00	29 182,00
Osakkeet ja osuudet samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä	507 500,00	507 500,00	1 176 299,33	1 176 299,33
Johdannaissopimukset	8 209 207,22	8 209 207,22	8 209 207,22	8 209 207,22
Yhteensä	3 161 401 789,41	3 161 401 789,41	3 163 487 749,76	3 163 487 749,76
Rahoitusvelat				
Velat luottolaitoksille	456 189 040,39	456 189 040,39	456 189 040,39	456 189 040,39
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	2 384 778 118,53	2 384 778 118,53	2 385 913 454,11	2 385 913 454,11
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	0,00	0,00	0,00	0,00
Johdannaissopimukset ja muut kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat	6 755 610,31	6 755 610,31	6 755 610,31	6 755 610,31
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	2 847 722 769,23	2 847 722 769,23	2 848 858 104,81	2 848 858 104,81

Taseessa käypään arvoon arvostetut rahoitusinstrumentit**Konserni**

Saamistodistukset
 Osakkeet ja osuudet
 Johdannaiset (positiiviset käyvät arvot)
 Johdannaiset (negatiiviset käyvät arvot)

Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
359 799,30	691 304,58	170 763,20	1 221 867,08
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	2 852 361,02	0,00	2 852 361,02
0,00	6 705 271,64	0,00	6 705 271,64

Pankki

Saamistodistukset
 Osakkeet ja osuudet
 Johdannaiset (positiiviset käyvät arvot)
 Johdannaiset (negatiiviset käyvät arvot)

Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
359 799,30	691 304,58	170 763,20	1 221 867,08
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	2 852 361,02	0,00	2 852 361,02
0,00	6 705 271,64	0,00	6 705 271,64

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta (Taso 3)

Avaava tase 1.1.2016
 siirrot tasoon 3
 siirrot tasosta 3
 muu muutos
 Päättävä tase 31.12.2017

0,00
0,00
0,00
0,00
0,00

Taso 1: Noteeratut markkinahinnat

Hierarkiatasoon 1 ryhmitellyt erät koostuvat pörssissä listatuista osakkeista, noteeratuista yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten velkapapereista sekä pörssijohdannaisista. Kyseisten instrumenttien käypä arvo määrittyy toimivilta markkinoilta saatavien noteerausten perusteella

Taso 2: Arvostusmenetelmät havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, jotka perustuvat luotettaviin laskentaparametreihin. Hierarkiatasoon 2 luokiteltujen instrumenttien käyvällä arvolla tarkoitetaan arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineen osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta, tai arvoa, joka on laskettavissa rahoitusmarkkinoilla yleisesti hyväksytyillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä, jos markkina-arvo on niiden avulla luotettavasti arvioitavissa. Tähän hierarkiatasoon on luokiteltu suurin osa OP Yrityspankki -konsernin OTC-johdannaisista sekä yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten noteeratut velkapaperit, joita ei ole luokiteltu tasolle 1.

Taso 3: Arvostusmenetelmät ei havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Hierarkiatasoon 3 luokitellut instrumentit arvostetaan hinnoittelumalleilla, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Lisäksi tasoon 3 luokitellaan velkapapereita, joille noteerauksia on markkinoilla arvostupäivänä vain vähän tai ei ollenkaan. Kyseiseen taseryhmään sisällytetään epälikvidit lainat, strukturoidut lainat ml. arvopaperistettut lainat ja strukturoidut velkakirjat sekä hedge-rahastot. Tason 3 käypä arvo perustuu kolmannelta osapuolelta saatavaan hintatietoon.

35. Vakuudeksi annettu omaisuus 31.12.2017**Konserni****Omien velkojen puolesta annetut vakuudet**

Velat luottolaitoksille
 Velat yleisölle ja julkisyhteisöille
 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat
 Johdannaissop. ja kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat
 Muut velat
 Huonommalla etuoikeudella olevat velat
 Yhteensä

Muut omasta puolesta annetut vakuudet**Konserniyhtiön puolesta annetut****Muiden puolesta annetut**

joista lähipiiriin kuuluvalla johdolle

Annetut vakuudet yhteensä

Pantit	Kiinnitykset	Muut vakuudet	Yhteensä
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	208 097 396,49	208 097 396,49
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	208 097 396,49	208 097 396,49

Pankki**Omien velkojen puolesta annetut vakuudet**

Velat luottolaitoksille
 Velat yleisölle ja julkisyhteisöille
 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat
 Johdannaissop. ja kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät velat
 Muut velat
 Huonommalla etuoikeudella olevat velat
 Yhteensä

Muut omasta puolesta annetut vakuudet**Konserniyhtiön puolesta annetut****Muiden puolesta annetut**

joista lähipiiriin kuuluvalla johdolle

Annetut vakuudet yhteensä

Pantit	Kiinnitykset	Muut vakuudet	Yhteensä
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	208 097 396,49	208 097 396,49
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	208 097 396,49	208 097 396,49

36. Eläkevastuut

31.12.2017

Eläkesitoumuksista johtuva suora vastuu

Osuus eläkesäätiön eläkevastuun ja muiden velkojen ylikatteesta

Konserni	Pankki
0,00	0,00
0,00	0,00

Pankin henkilökunnan lakisääteinen eläketurva on järjestetty OP-Eläkekassan kautta ja lisäeläketurva OP-Eläkesäätiön ja OP-Henkivakuutuksen kautta. Konserniyhtiöiden eläketurva on järjestetty eläkevakuutuksella.

37. Rahoitusleasing- ja muut vuokravastuut

31.12.2017

Yhden vuoden kuluessa maksettavat

Yli vuoden kuluessa ja enintään 5 vuoden kuluessa maksettavat

Yli 5 vuoden kuluessa maksettavat

Yhteensä

Konserni	Pankki
0,00	0,00
0,00	0,00
0,00	0,00
0,00	0,00

Sopimusten olennaiset irtisanomis- ja lunastusehdot

38. Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Konserni

Taseen ulkopuoliset sitoumukset 31.12.2017

Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset

Takaukset ja pantit

Muut

Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset

Arvopapereiden takaisinostositoumukset

Muut

josta luottolupaukset

Tytäryritysten puolesta	Osakkuusyritysten puolesta	Muiden puolesta	Yhteensä
0,00	0,00	369 086 730,07	369 086 730,07
0,00	0,00	50 006 576,37	50 006 576,37
0,00	0,00	50 006 576,37	50 006 576,37
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	319 080 153,70	319 080 153,70
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	319 080 153,70	319 080 153,70
0,00	0,00	319 057 530,92	319 057 530,92

Pankki

Taseen ulkopuoliset sitoumukset 31.12.2017

Asiakkaan puolesta kolmannen hyväksi annetut sitoumukset

Takaukset ja pantit

Muut

Asiakkaan hyväksi annetut peruuttamattomat sitoumukset

Arvopapereiden takaisinostositoumukset

Muut

josta luottolupaukset

Tytäryritysten puolesta	Osakkuusyritysten puolesta	Muiden puolesta	Yhteensä
0,00	0,00	369 086 730,07	369 086 730,07
0,00	0,00	50 006 576,37	50 006 576,37
0,00	0,00	50 006 576,37	50 006 576,37
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	319 080 153,70	319 080 153,70
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	319 080 153,70	319 080 153,70
0,00	0,00	319 057 530,92	319 057 530,92

39. Muut vastuusitoumukset ja vastuut tilikauden päättyessä

31.12.2017

Pankki on velvollinen tarkistamaan vuonna 2009 ja sen jälkeen valmistuneista kiinteistöinvestoinneista tekemiään alv-vähennyksiä, jos kiinteistön verollinen käyttö vähenee 10 vuoden tarkistusjakson aikana. Viimeiset tarkistusvuodet ovat 2018-2026 kiinteistöinvestoinnin valmistumisajankohdasta riippuen.

529 661,27
0,00
0,00
529 661,27

40. Henkilöstö ja toimielinten jäsenet sekä lähipiiri

Henkilöstön lukumäärä keskimäärin v. 2017

Vakinainen kokoaikainen henkilöstö

Vakinainen osa-aikainen henkilöstö

Määräaikainen henkilöstö

Yhteensä

Konserni		Pankki	
Keskimääräinen lkm	Muutos tilikauden aikana	Keskimääräinen lkm	Muutos tilikauden aikana
309	-29	246	-29
12	4	12	4
14	-13	14	-13
335	-38	272	-38

Toimielinten jäsenten palkat ja palkkiot v. 2017

Hallintoneuvoston jäsenet

Hallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä toimitusjohtaja ja hänen sijaisensa

josta toimitusjohtaja Olli-Pekka Saariolle maksetut palkat ja palkkiot

sekä luontoisedut

Konserni	Pankki
Palkat ja palkkiot	Palkat ja palkkiot
27 844,00	27 844,00
558 939,00	558 939,00
335660	335 660,00
13750	13 750,00

Edustajiston kokouksessa tehdyn päätöksen mukaan hallintoneuvoston puheenjohtajalle maksetaan palkkiota 880 euroa kuukaudessa ja varapuheenjohtajalle 440 euroa kuukaudessa siltä osin kuin sijaistaa puheenjohtajaa, minkä lisäksi hallintoneuvoston jäsenille maksetaan kokouspalkkiota 385 euroa kokoukselta.

Hallituksen puheenjohtajalle maksetaan palkkiota 2200 euroa kuukaudessa, varapuheenjohtajalle 1100 euroa kuukaudessa siltä osin kuin hän sijaistaa puheenjohtajaa ja muille jäsenille 473 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi hallituksen jäsenille maksetaan kokouspalkkiota 495 euroa kokoukselta. Pankin toimitusjohtajalle ei makseta hallitustyöskentelystä erillisiä palkkioita tai muita etuisuuksia.

Toimitusjohtajan vanhuuseläkeikä on 64 vuotta. Eläke-etuudet määräytyvät eläkelakien ja OP:n omien eläkejärjestelmien mukaisesti. Toimitusjohtajan noudattama irtisanomisaika on 3 kuukautta siirryttäessä toisiin tehtäviin OP Ryhmän sisällä tai muuten 6 kuukautta ja työnantajan noudattama irtisanomisaika on 6 kuukautta, jolloin hänelle irtisanomisajan palkan lisäksi suoritetaan korvauksena 12 kuukauden rahapalkkaa vastaava korvaus.

Turun Seudun Osuuspankki liittyi OP Ryhmän henkilöstörahastoon vuonna 2004.

OP Ryhmän henkilöstörahastolle maksettava voittopalkkioerä vuonna 2017 perustui seuraavien tavoitteiden saavuttamiselle: Kohtaamisten NPS (painolla 15%), bränditason NPS (painolla 5%), Digitaalinen asiointi (painolla 20%) sekä OP Ryhmän tulos ennen veroja (painolla 60%).

Henkilöstörahastoon tehtävän palkkiosirron määrä vuodelta 2017 on noin 3,2 % rahaston jäsenten palkkasummasta.

Vuonna 2017 kirjattiin palkkioita yhteensä x euroa

Palkitsemisjärjestelmät

OP Ryhmän palkitseminen jakautuu yrityskohtaiseen lyhyen aikavälin palkitsemiseen sekä ryhmätasoiseen pitkän aikavälin palkitsemiseen. Palkkioiden enimmäismäärät on kaikissa järjestelmissä rajattu.

Lyhyen aikavälin palkitsemisohjelmassa ansaintajakso on enintään kalenterivuosi ja palkkio maksetaan lähtökohtaisesti rahana. Lyhyen aikavälin palkitsemisjärjestelmä kattaa koko henkilöstön. Palkkiomaksimit on porrastettu tehtävän vaativuuden perusteella. Palkitseminen perustuu pankkitasoihin yhteisiin ja henkilökohtaisiin tavoitteisiin. Mittaristossa näkyy vahvasti mm. asiakaskokemus, myynti sekä strategiasta johdetut kasvun ja digitaalisuuden tavoitteet. Palkkion maksun edellytyksenä on, että pankin asiakasliiketoiminta on voitollista.

Pitkän aikavälin johdon palkkiojärjestelmän piiriin kuuluvat erikseen määritellyt johtajat ja avaintehtävissä toimivat henkilöt, jotka yhtiön hallitus on nimennyt. OP Osuuskunnan hallintoneuvosto päättää järjestelmän OP:n ryhmätasoiset ansaintamittarit ja niille asetettavat tavoitteet kullekin ansaintajaksolle erikseen. Johdon pitkän aikavälin järjestelmässä ja henkilöstörahastossa on samat mittarit.

Pitkän aikavälin järjestelmä koostuu peräkkäisistä kolmen vuoden pituisista ansaintajaksoista. Palkkion määrä riippuu tavoitteiden saavuttamisesta ansaintajakson päättyttyä. Ensimmäisen ansaintajakson 2011 - 2013 palkkio maksettiin lykkäysajan jälkeen kolmessa yhtä suuressa erässä kesäkuun loppuun mennessä vuosina 2015 - 2017. Toisen ansaintajakson 2014 - 2016 palkkio maksetaan lykkäysajan jälkeen kolmessa yhtä suuressa erässä kesäkuun loppuun mennessä vuosina 2018 - 2020. Palkitsemisjärjestelmän ansaintajakson 2017 - 2019 perusteella mahdollisesti maksettava palkkio maksetaan neljässä tasaerässä kesäkuun loppuun mennessä vuosina 2020 - 2023.

Ansaintajakson 2011-2013 palkkio maksettiin rahana. Ansaintajakson 2014-2016 maksetaan OP Osuuskunnan hallintoneuvoston tai sen nimeämän palkitsemisvaliokunnan päättämään viiteinstrumenttiin sidottuna. Ansaintajakson 2017-2019 palkkio maksetaan rahana, ellei henkilöön sovelleta sääntelyn mukaista lykkäysmenettelyä.

Palkkion arvoa jaksotetaan ansainta- ja sitouttamisjakson kuluessa. Palkkio kirjataan tuloslaskelman erään Palkat ja palkkiot ja vastaerä siirtovelaksi, kunnes se maksetaan.

Palkkion maksamiseen liittyy OP Ryhmän vakavaraisuutta sekä työ- ja toimituhteen voimassaoloa koskevia ehtoja.

Muuttuvan palkkion maksamisen lykkääntyminen

Muuttuvien palkkioiden maksamisesta on säädetty laissa Luottolaitostoiminnasta (610/2014). Jos henkilö on luokiteltu työtehtäviensä perusteella ryhmään, joiden ammatillisesta toiminnasta voi aiheutua yritykselle merkittävää riskiä ("riskiprofiiliin vaikuttava henkilö"), lykätään muuttuvan palkkion maksua tietyissä olosuhteissa kolmelle vuodelle.

Riskiprofiiliin vaikuttavaan henkilöryhmään sovelletaan muuttuvan palkkion maksamisen lykkäämistä mikäli henkilön muuttuva palkkio yhden vuoden ansaintajaksolta ylittää Finanssivalvonnan kannanoton mukaisen rajan 50.000 euroa. Henkilön muuttuva palkkio koostuu pitkän ja lyhyen aikavälin palkkioista.

Jos maksun viivästämisen euroraja ylittyy, osa palkkiosta maksetaan heti ja loput palkkion maksusta lykätään. Lykkäystilanteessa viivästettävä palkkio maksetaan kolmen seuraavan vuoden aikana. Sanotussa lykkäystilanteessa muuttuvasta palkkiosta puolet maksetaan rahana ja puolet sidotaan OP Osuuskunnan hallintoneuvoston tai sen nimeämän palkitsemisvaliokunnan päättämään viiteinstrumentin arvoon. Viiteinstrumenttiin sidottu palkkio maksetaan henkilölle vuoden odotusajan jälkeen.

Tilintarkastajille maksetut palkkiot toimeksiantoryhmittäin v. 2017

Tilintarkastuksesta
 Tilintarkastajan muut lausunnot
 Veroneuvonta
 Muut palvelut
Yhteensä

Konserni	Pankki
Tilintarkastus- palkkiot	Tilintarkastus- palkkiot
16 544,88	14 585,68
0,00	0,00
221,47	221,47
0,00	0,00
16 766,35	14 807,15

Toimielinten jäsenten saamat luotot, takaukset ja vakuudet 31.12.2017

	Rahalainat 1.1.	Lisäykset	Vähennykset	Rahalainat 31.12.	Takaukset ja muut taseen ulkopuoliset sitoumukset
Hallintoneuvoston jäsenet	4 250 153,89	40 000,00	394 331,54	3 895 822,35	153 198,70
Hallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä toimitusjohtaja ja hänen sijaisensa	3 015 754,93	540 000,00	779 796,00	2 775 958,93	201 367,37
Yhteensä	7 265 908,82	580 000,00	1 174 127,54	6 671 781,28	354 566,07

Ilmoitetut luvut sisältävät luotot ja takaukset, jotka luottolaitos tai sen konserniin tai konsolidointiryhmään kuuluva yritys on antanut luottolaitoksen hallinto- ja valvontaelinten jäsenille. Toimielinten jäsenten antamat henkilötakaukset sisältyvät myös rahalainat erään.

Rahalainojen pääasialliset korkoehdot ja muut ehdot

Hallinto- ja valvontaelinten jäsenten luottoehdoissa noudatetaan normaaleja pankin luottoehtoja. Lainat on sidottu yleisesti käytössä oleviin viitekorkoihin. Lainoja lyhennetään sovitun lyhennyssuunnitelman mukaisesti ja niillä on normaalit vakuudet.

Eläkesitoumukset

Hallintoneuvoston jäsenet
 Hallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä toimitusjohtaja ja hänen sijaisensa

Aikaisemmin toimielimiin kuuluneiden henkilöiden eläkesitoumukset

Hallintoneuvoston jäsenet
 Hallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä toimitusjohtaja ja hänen sijaisensa

Konserni	Pankki
0,00	0,00
	0,00
	0,00
0,00	0,00
	0,00
	0,00

Lähipiiri**Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä 31.12.**

Arvon alentumistappiot 1.1.
 Arvon alentumistappioiden muutos tilikaudella
 Arvon alentumistappiot 31.12.

Saamistodistukset 31.12.

Arvon alentumistappiot 1.1.
 Arvon alentumistappioiden muutos tilikaudella
 Arvon alentumistappiot 31.12.

Osakkeet ja osuudet 31.12.

Arvon alentumistappiot 1.1.
 Arvon alentumistappioiden muutos tilikaudella
 Arvon alentumistappiot 31.12.

Takaukset ja muut taseen ulkopuoliset sitoumukset 31.12.

	Hallinto- henkilöt	Osakkuus- yritys	Muut
Omistus			
0,00	9 062 375,14	10 731 915,46	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00	0,00
0,00	230 143,91	0,00	0,00

Osuuspankin lähipiiriin kuuluvat pankin hallintoneuvoston jäsenet, hallituksen jäsenet ja varajäsenet, toimitusjohtaja ja toimitusjohtajan sijainen, tilintarkastaja ja varatilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisön päävastuullinen tilintarkastaja sekä näiden aviopuolisot tai avioliitonomaisessa suhteessa olevat henkilöt ja alaikäiset lapset. Lähipiiriin kuuluvat myös yhteisöt ja säätiöt, joissa edellä mainituilla henkilöillä on yksin tai yhdessä toisen kanssa kirjanpitolaisa tarkoitettu määräysvalta.

Lisäksi lähipiiriin kuuluu se, jolla omistuksen nojalla on vähintään 20 prosenttia osuuspankin osuuksista tai omistuksen, optio-oikeuden tai vaihtovelkakirjalainan nojalla on tai voi olla vastaava omistus tai äänivalta pankin konserniin kuuluvassa yhteisössä, jollei omistuksen kohteena olevan yhtiön merkitys koko konsernin kannalta ole vähäinen. Näiden yritysten edellisessä kappaleessa mainitut vastaavat henkilöt kuuluvat samoin lähipiiriin.

Lähipiiriin kuuluu myös osuuspankin konsernitilinpäätökseen yhdistelty osakkuusyhtiö.

Osuuspankin kanssa yhteisen määräysvallan alaiset yhteisöt kuuluvat myös osuuspankin lähipiiriin (sisäryitykset).

41. Omistukset muissa yrityksissä 31.12.2017

		Omistusosuus, %	Oma pääoma	Tilikauden voitto tai tappio
Tytäryritykset, jotka yhdistellään konsernitilinpäätökseen				
Yrityksen nimi:	Turun Seudun Op-Kiinteistökeskus Oy	70,00 %	660 874,34	141 686,79
Kotipaikka:	Turku			
Yrityksen nimi:				
Kotipaikka:				
Yrityksen nimi:				
Kotipaikka:				
Yrityksen nimi:				
Kotipaikka:				
Yrityksen nimi:				
Kotipaikka:				
Yrityksen nimi:				
Kotipaikka:				
Yrityksen nimi:				
Kotipaikka:				
		Omistusosuus, %	Oma pääoma	Tilikauden voitto tai tappio
Tytäryritykset, joita ei yhdistellä konsernitilinpäätökseen vähäisen merkityksen johdosta				
Yrityksen nimi:	Kiinteistö Oy Turun Kupittaankatu 146	100,00 %		
Kotipaikka:	Turku			
Yrityksen nimi:	TOP Rahastosijoitukset Oy	100,00 %		
Kotipaikka:	Turku			
Yrityksen nimi:	Apeiro Oy	100,00 %		
Kotipaikka:	Turku			
Yrityksen nimi:	Inflo Oy	100,00 %		
Kotipaikka:	Turku			
Yrityksen nimi:	Lithinos Oy	100,00 %		
Kotipaikka:	Turku			
Yrityksen nimi:	Kiinteistö Oy Pärkänportti	80,50 %		
Kotipaikka:	Vehmaa			
Yrityksen nimi:				
Kotipaikka:				

		Omistusosuus, %	Oma pääoma	Tilikauden voitto tai tappio
Osakkuusyrietykset, jotka yhdistellään konsernitilinpäätökseen				
Yrityksen nimi:	Turun Asemanseudun Kiinteistö Oy	49,54 %	15 305 342,07	1 771,70
Kotipaikka:	Turku			
Yrityksen nimi:	Turun TeknologiaKiinteistöt Oy	28,02 %	-5 116 460,00	-2 580 965,00
Kotipaikka:	Turku			
Yrityksen nimi:				
Kotipaikka:				
Yrityksen nimi:				
Kotipaikka:				
Yrityksen nimi:				
Kotipaikka:				
Yrityksen nimi:				
Kotipaikka:				
Yrityksen nimi:				
Kotipaikka:				

		Omistusosuus, %	Oma pääoma	Tilikauden voitto tai tappio
Osakkuusyrietykset, joita ei yhdistellä konsernitilinpäätökseen vähäisen merkityksen johdosta				
Yrityksen nimi:	Kiinteistö Oy Jäkärläntop	37,78 %		
Kotipaikka:	Turku			
Yrityksen nimi:	Kiinteistö Oy Naantalin Tullikatu 12	45,17 %		
Kotipaikka:	Naantali			
Yrityksen nimi:	Kiinteistö Oy Katariinantie	38,71 %		
Kotipaikka:	Kaarina			
Yrityksen nimi:	Kiinteistö Oy Puutorin Pysäköinti	26,29 %		
Kotipaikka:	Turku			
Yrityksen nimi:	Asunto Oy Eerikinkatu 2	23,50 %		
Kotipaikka:	Turku			
Yrityksen nimi:	Asunto Oy Raision Arkadi	23,84 %		
Kotipaikka:	Raisio			
Yrityksen nimi:	VSOP-Sijoitus	20,00 %		
Kotipaikka:	Laitila			

Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt yhteisyritykset

Yrityksen nimi ja kotipaikka	Selostus yhteisestä vaikutusvallasta ja henkilöstö keskimäärin

Yritykset, joissa luottolaitoksella on rajoittamaton vastuu

		Omistusosuus, %	Oma pääoma	Tilikauden voitto tai tappio
Yrityksen nimi:				
Kotipaikka:				
Yritysmuoto:				
Yrityksen nimi:				
Kotipaikka:				
Yritysmuoto:				
Yrityksen nimi:				
Kotipaikka:				
Yritysmuoto:				
Yrityksen nimi:				
Kotipaikka:				
Yritysmuoto:				
Yrityksen nimi:				
Kotipaikka:				
Yritysmuoto:				

42. Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt tytäryritykset, joiden tilikausi päättynyt ennen tai jälkeen emoyrityksen tilikautta**43. Notariaattitoiminta**

Osuuspankki tarjoaa arvopaperivälitystä sekä säilytys- ja hoitopalvelua samoin kuin muita asiakkaan omaisuuden hoitoon liittyviä palveluja, kuten lainhuudatus- ja kiinnitysasiat, yhteisöjen perustamiset ja uudelleenjärjestelyt, saatavien perimistehtävät, asiakkaan omaisuuden säilytys, perunkirjoitus- ja pesänselvitystoimet, asiakkaan oikeudellinen neuvonta omaisuuden hoitoon ja varojen sijoittamiseen liittyvissä asioissa. Lisäksi pankki tarjoaa toimeksiantoon perustuvia omaisuuden hoitoon liittyviä liikeyritysten, kiinteistö- ja asunto-osaakeyhteisöjen osakkeiden ja osuuksien ostoa ja myyntiä, sekä kiinteistöjen ja asuntojen vuokrausta.

Osuuspankin sellaisten omissa nimissään asiakkaan lukuun hallitsemien varojen kokonaismäärä, joita sijoituspalvelulain 9. luvun mukaan ei merkitä varoiksi osuuspankin taseeseen

434884,78

44. Osuuspankin jäsenten lukumäärä sekä maksamatta olevat ja irtisanotut osuusmaksut 31.12.2017

Jäsenten lukumäärä	87 520
Maksamatta olevat osuusmaksut	8 215,91
Irtisanotut jäsenosuusmaksut	274 400,00
Irtisanotut tuotto-osuusmaksut	12 924 500,00

Irtisanotun osuuspääoman takaisinmaksun edellytykset ja ajankohta

Osuuspankkien omaan pääomaan sisältyy osuuspankkien jäsenten jäsenosuusmaksut sekä jäsenten tekemät sijoitukset tuotto-osuuksiin, joiden koron maksusta ja pääoman palauttamisesta pankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä. Jäsenosuusmaksu ja siitä seuraava asiakasomistajuus antaa mahdollisuuden osallistua pankin hallintoon ja päätöksentekoon. Tuotto-osuuksiin ei liity asiakasomistajien oikeuksia eivätkä ne anna äänivaltaa. Vuosille 2017-2018 tavoitellaan tuotto-osuuksille 3,25 %:n korkoa ja maksettava korko vahvistetaan vuosittain jälkikäteen. Tuottotavoite voi muuttua vuosittain.

Mikäli osuuspankki ei ole kieltäytynyt palauttamisesta, jäsenosuusmaksu ja tuotto-osuusmaksu voidaan palauttaa 12 kuukauden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana jäsenyys on päättynyt tai tuotto-osuuden omistaja on irtisanonut osuuden. Ellei palautusta voida jonakin vuonna maksaa täysimääräisesti, maksamatta jäänyt osa maksetaan seuraavien tilinpäätösten perusteella käytettävissä olevista omista pääomista. Edellä määrätty oikeus maksamatta jääneen osan jälkipalautukseen päättyy kuitenkin viidennen seuraavan tilinpäätöksen jälkeen. Maksamatta jääneelle osalle ei makseta korkoa.

45. Pitkäaikaissäästämispalvelu

OP-eläkesäästön eläketili

Määräaikaais- tai muulle talletustilille tehdyt sijoitukset

Osuuspankin taseessa olevat sijoitukset yhteensä

Taseen ulkopuoliset sijoitukset, sijoitusrahastot, osakkeet, jvk-lainat (sis. myyntisaamiset/ostovelat)

OP-eläkesäästön eläketililtä veloitetut sopimuksen mukaiset kulut ja palkkiot

Tilikauden aikana säästämistililtä maksetut eläkkeet

31.12.2017
244 655,71
0,00
244 655,71
1 403 378,62
1 017,99
14 774,33

LUETTELO KIRJANPITOKIRJOISTA JA TOSITELAJEISTA

OP RYHMÄN SAP tositelajit ja tositenumerosarjat

Pankin pääkirjanpito on SAP-järjestelmässä ja osakirjanpitojen tiedot on siirretty pääkirjanpitoon yhdistelmänä tai muuna yhteenvetona.

Merkittävimmät osakirjanpidot:

Ottolainaus
Antolainaus
Omistaja-asiakasrekisteri
Bonusjärjestelmä
Tuotto-osuudet
Korva, arvopaperikirjanpito
Matkavaluutta
ASLA, asiakaslaskutus
Calypso, johdannais- ja arvopaperikirjanpito
JORR, johdannaisreskontra
Pankkitakaukset
Haltia, kiinteistökirjanpito
Havas, vastike- ja vuokrareskontra
Osuuspankkien tilit OP Yrityspankissa
POPS, Pankkien väliset online pikasiirrot ja shekit
SAP HR ja Aditro
SAP käyttöomaisuus
SAP osto- ja myyntireskontra, Ariba, Basware IP ja Basware maksuliikenne

Sovellus- tosite ')	Nimi	Tosite- laji	Numerosarja alku	loppu
	TOISTUVA TOSITE	X1	7700001	7799999
	MALLITOSITE	X2	7800001	7899999
	KAUDEN PÄÄTÖS, lopullinen	SA	1000010001	1000019999
	KAUDEN PÄÄTÖSTOS, purettavat	SB	1000020001	1000029999
	ENNAKKOKIRJAUS, lopullinen	SC	1000030001	1000039999
	ENNAKKOKIRJAUS, purettavat	SD	1000040001	1000049999
	PÄIVITTÄISTOSITE	SE	1000050001	1000059999
	ED.KUUKAUDEN KORJAUKSET/AURUM	SF	1000060001	1000069999
	AGIOARVOSTUS MANUAALINEN	SH	1000080001	1000089999
	SALDONSIIRTO, PURETTAVA (taseen väärän merkkisten saldojen siirto)	SS	1000090001	1000099999
	ARVONLISÄVERON KORJAUS	SV	1000100000	1000109999
	LOMAPALKKAVARAUS	SL	1000110001	1000119999
	HENKILÖSIVUKULUT	SM	1000120001	1000129999
	IFRS-OVY JA -OPHV -saldonsiirto	SI	1000130001	1000139999
	GE-PALKKIOVARAUS	GK	1000140001	1000149999
	TULOSPALKK. JAKSOTUS	GM	1000150001	1000159999
	VEROJAKSOTUS, PURETT.	GO	1000160001	1000169999
	TALL.SUOJARAH. JAKS.	GQ	1000170001	1000179999
	RYHMÄKOHT.ARVONALENT	GX	1000180001	1000189999
	VEROJAKSOTUS,LOPULL.	GY	1000190001	1000199999
	PÄIVITT.TOS./OKO PKL	SO	1000200001	1000209999
	ALV-VELOITUS	GZ	1000210001	1000219999
	ALV-SIIRTO	ST	1000220001	1000229999
	SOS.KULUVELAN SIIRTO	SR	1000230001	1000239999
	SIJ.OM. PÄIVITT./VAR	SP	1000240001	1000249999
	SIJ.OM TP PURETT./VAR	SQ	1000250001	1000259999
	LOMAP.VARAUS/KUSTP.S	GF	1000260001	1000269999
	SOS.KULUVELAN SIIRTO lopullinen	SY	1000270001	1000279999
	KIINTEISTÖSIJ. PÄIV.	SZ	1000280001	1000289999
	KIINTEISTÖSIJ. PURET	SX	1000290001	1000299999
	ELIMINOINTI BALTIA purettava	MB	1000300001	1000309999
	ELIMINOINTI BALTIA ei-purettava	RC	1000310001	1000319999
	PUH.KULUJEN ALV-OIK.	HD	1000320001	1000329999
	SALDONSIIRTO, EI-PURETTAVA	SJ	1000330001	1000339999
	SALDONSIIRTO, TEM	SN	1000340001	1000349999
	SALDONSIIRTO, MVAT	HI	1000350001	1000359999
	KIINT YHT AVAAVA TASE	QN	1000360001	1000369999
	SISÄISET TOSITTEET	S1	1000370001	1000379999
	KÄYTTÖOMAISUUS	AA	1010000001	1010999999 RABUCH00 **)
	KÄYTTÖOMAISUUS POISTOT	AF	1011000001	1011999999 RAPERB00 **)
	KÄYTTÖOMAISUUS VARASTOSALDOK	AG	1012000001	1012999999
	LASKU e-Flow/SAP eliminoitavat	LF	1021000001	1021999999
	LASKU MANUAALINEN eliminoitavat	LM	1022000001	1022999999
	HYVITYSLASKU MANUAALINEN eliminoitavat	HM	1023000001	1023999999
	LASKUN PERUUTUS AUTOMAATTINEN	LP	1024000001	1024999999
	LASKUN MANUAALINEN MAKSU	KA	1025000001	1025999999
	AUTOMAATTISET MAKSUT	KZ	1026000001	1026999999
	LASKU E-Flow/SAP ei eliminoitavat	LG	1027000001	1027999999
	LASKU MANUAALINEN ei eliminoitavat	LN	1028000001	1028999999
	HYVITYSLASKU MANUAALINEN ei eliminoitavat	HN	1029000001	1029999999
	MYNTILASKU MANUAALINEN eliminoitavat	DR	1030000001	1030999999
	HYVITYSLASKU MANUAALINEN eliminoitavat	DG	1031000001	1031999999

Sovellus- tosite ')	Nimi	Tosite- laji	Numerosarja	
			alku	loppu
	MYYNILASKUN PERUUTUS	DA	1032000001	1032999999
	HYVITYSLAS.MR EI ELIM.	DH	1033000001	1033999999
	HYVITYSLASKUTUS eliminoitavat	DI	1034000001	1034999999
	LASKUN MAKSU	DZ	1035000001	1035999999
	HYVITYSLASKUTUS ei eliminoitavat	DJ	1036000001	1036999999
	MYYNILASKU MANUAALINEN ei eliminoitavat	DS	1037000001	1037999999
	MYYNILASKUTUS eliminoitavat	DT	1038000001	1038999999
	MYYNILASKUTUS ei eliminoitavat	DU	1039000001	1039999999
	TASAUS	MT	1040000001	1040999999
	MATKALASKU /MATKAMIES	FA	1041000001	1041999999
	KONEKIELISET TILIOTETAPAHTUMAT	FB	1042000001	1042999999
	LUOTTORESKONTRA/KOTIPANKKI	FC	1043000001	1043999999
	JAHA/KOTIPANKKI	FD	1044000001	1044999999
	IFACTOR /OPR	FE	1045000001	1045999999
	IFACTOR /OPR JAKSOTUS	FF, FG	1046000001	1046999999
	SOPRI /OPR	FH	1047000001	1047999999
	SOPRI /OPR JAKSOTUS	FI,FJ	1048000001	1048999999
	LUOTTOTILI /OPR	FK	1049000001	1049999999
	LEASONG OR /OPR	FL	1050000001	1050999999
	VARAINHANKINTA /OPR	FM	1051000001	1051999999
	VARAINHANKINTA /OPR JAKSOTUS	FN, FO	1052000001	1052999999
	DISKONTATUT OSAMAKSUT /OPR	FP	1053000001	1053999999
	DISKONTATUT OSAM. /OPR JAKSOTUS	FQ, FR	1054000001	1054999999
	OIKEUDELLINEN PERINTÄ /OPR	FS	1055000001	1055999999
	OSAMAKSULEASING (VIEW21) /OPR	FT	1056000001	1056999999
	VIEW 21/JAKSOTUKSET	ET	1057000001	1057999999
	VIEW 21/AGIO	EU	1058000001	1058999999
9900095	SRJ-TAPAHTUMAT	FU	1059000001	1059999999
	AIRAS-PALKKIOT/AURUM	FV	1060000001	1060999999
	TYÖNANTAJAN ST-MAKSU	FX	1070000001	1070999999
	DIME/SIJ.RAHASTOT	GR	1071000001	1071999999
	OPUSCAPITA/OKO	GU	1072000001	1072999999
	ANALYSTE	IE	1073000001	1073999999
	MYYNILASKU/KIPINÄ	DB	1074000001	1074999999
	LASKUN MANUMAKS/OPKK	DY	1075000001	1075999999
	TEM MATKALASKUT	MK	1076000001	1076999999
	VIRO MANU PÄIVITT.	JS	1077000001	1077999999
	VIRO MANU TP PYSYVÄ	JV	1078000001	1078999999
	VIRO MANU TP PERUUT.	JX	1079000001	1079999999
	LATVIA MANU PÄIVITT.	JT	1080000001	1080999999
	LATVIA MANU TP PYS.	JY	1081000001	1081999999
	LATVIA MANU TP PER.	JZ	1082000001	1082999999
	LIETTUA MANU PÄIVITT	JU	1083000001	1083999999
	LIETTUA MANU TP PYS.	KB	1084000001	1084999999
	LIETTUA MANU TP PER.	KC	1085000001	1085999999
	LOMAPALKAT, OSTOLASKU	LL	1086000001	1086999999
	LOMAPALKAT, MYYNILASKU	DL	1087000001	1087999999
	JAKSOTUSAJO, SAPin man. jaksotus -toiminto	MA	1088000001	1088999999
	ACQUIRING-PALKKIOT, OR	KY	1089000001	1089999999
	ACQUIRING-PALKKIOT, MR	DE	1090000001	1090999999
	AGIOARVOSTUS	SG	1091000001	1091999999
	ACQUIRING	KQ	1092000001	1092999999
9930004	CAL PÄIVITTÄISET VIENNIT	RF	1093000001	1093999999
9930005	CAL PÄIVITTÄISET VIENNIT	RF	1093000001	1093999999
9930006	CAL PÄIVITTÄISET VIENNIT	RF	1093000001	1093999999
9930007	CAL PÄIVITTÄISET VIENNIT	RF	1093000001	1093999999
9930008	CAL PÄIVITT. TASEEN ULKOP.	RH	1094000001	1094999999
9930106	CAL KK-VAIHTEEN VIENNIT	RG	1095000001	1095999999
9930107	CAL KK-VAIHTEEN VIENNIT	RG	1095000001	1095999999
9930108	CAL KK-VAIHTEEN TASEEN ULKOP.	RI	1096000001	1096999999
9900048	LISÄOSUUSPÄÄOMA	HB	1097000001	1097999999
	BONUSKERTYMÄ/CLEARING, OR	LK	1098000001	1098999999
	BONUSKERTYMÄ/CLEARING, MR	DK	1099000001	1099999999
9900049	PERINNÄN LIITTYMÄ	HC	1100000001	1100999999
9940004	LJR ANTOLAINAUS	MC	1101000001	1101999999
990053	Banksyst päivittäiset	JD	1102000001	1102999999
990064	BLV PÄIVITTÄISET	JM	1103000001	1103999999
990067	BLT PÄIVITTÄISET	JP	1104000001	1104999999
	Bonuskäyttö toinen op, MR	DO	1105000001	1105999999
	Bonuskäyttö toinen op, OR	LO	1106000001	1106999999
	Equeus/Debit-kortit	HF	1107000001	1107999999
	Ariba tilaus eliminoitava	LU	1108000001	1108999999
	Ariba ei tilausta eliminoitava	LV	1109000001	1109999999
	Ariba tilaus ei-eliminoitava	LX	1110000001	1110999999
	Ariba ei tilausta ei-eliminoitava	LY	1111000001	1111999999
	Ariba peruutustositte	LZ	1112000001	1112999999
	ACQUIRING/HALTI	HG	1113000001	1113999999
	SAANA/M2	HJ	1114000001	1114999999
	VAM päivittäiset	HK	1115000001	1115999999
	VAM kk-vaihte	HL	1116000001	1116999999

Sovellus- tosite ')	Nimi	Tosite- laji	Numerosarja alku loppu	
12999	ENTRA	EN	1299900001	1299999999
	TEKNINEN FD EI ELIM.	Z9	2010000001	2010999999
	KASSAKP. LIITT./OPHV	NA	3010000001	3010999999
	HK KORVAUS KKP./OPHV	NB	3011000001	3011999999
	OIVA KON./OPHV	NC	3012000001	3012999999
	TUOTTOTURVA KON/OPHV	ND	3013000001	3013999999
	LAINATURVA KON./OPHV	NE	3014000001	3014999999
	HENKILÖV.KORV K/OPHV	NF	3015000001	3015999999
	RYHMÄVAK. KON./OPHV	NG	3016000001	3016999999
	IF RYHMÄELÄK K./OPHV	NH	3017000001	3017999999
	MOOTTORIAJ. KON/OPHV	NI	3018000001	3018999999
	VAHINKOVAK. KON/OPHV	NJ	3019000001	3019999999
	HENKILÖVAK. KON/OPHV	NK	3020000001	3020999999
	TAPATURMA KON./OPHV	NL	3021000001	3021999999
	KIINT.VUOKRAT K/OPHV	NM	3022000001	3022999999
	VSM KON./OPHV	NN	3023000001	3023999999
	MITTATURVA KON./OPHV	NO	3024000001	3024999999
	LÄHTEVÄ RAHA L./OPHV	NP	3025000001	3025999999
	TULEVA RAHA L./OPHV	NQ	3026000001	3026999999
	TKV KON./OPHV	NR	3027000001	3027999999
	HK KORVAUS KON./OPHV	NS	3028000001	3028999999
	AULI KON./OPHV	NT	3029000001	3029999999
	RATTI KON./OPHV	NU	3030000001	3030999999
	RAKENNUSVIRHE K/OPHV	NV	3031000001	3031999999
	SULKA KON./OPHV	NX	3032000001	3032999999
	MATKAVAKUUTUS K/OPHV	NY	3033000001	3033999999
	KASKO KON./OPHV	OA	3034000001	3034999999
	ESINEVAK.YKS. K/OPHV	OB	3035000001	3035999999
	TAKAUSVAKUUTUS/OPHV	OC	3036000001	3036999999
	SULKAN EPÄV.VAH/OPHV	OD	3037000001	3037999999
	RESK.SAATAVAL.L/OPHV	OE	3038000001	3038999999
	YT KORVAUS KKP./OPHV	OF	3039000001	3039999999
	PERUUTUS/OPHV LIITT.	NZ	3100000001	3109999999

PLA-tositelajit

Kirjanpitosite	AB	3204000000	3204999999
Täsmäytyspääkirja	AC	3205000000	3205999999
Käyttöom.konversio	AK	3206000000	3206999999
Käyttöom.kirj: netto	AN	3207000000	3207999999
Ratti Kkp.	C3	3208000000	3208999999
VSM Kkp.	C4	3209000000	3209999999
HK Korvaus Muis.	DC	3210000000	3210999999
EK Korvaus Muis.	DD	3211000000	3211999999
Manuaalipal. Muis.	DM	3212000000	3212999999
Auli Muis.	E1	3213000000	3213999999
Oiva Muis.	E2	3214000000	3214999999
Ratti Muis.	E3	3215000000	3215999999
Tuottoturva Muis.	E4	3216000000	3216999999
Mittaturva Muis.	E6	3217000000	3217999999
Ryhmävakuutus Muis.	E7	3218000000	3218999999
Rakennusvirhe Muis.	E8	3219000000	3219999999
IF Ryhmäeläke Muis.	E9	3220000000	3220999999
Ulkoinen numero	EX	3221000000	3221999999
Ratti Muis.	F3	3222000000	3222999999
VSM Muis.	F4	3223000000	3223999999
IF Ilm. eläke Muis.	F9	3224000000	3224999999
As.miesp.m.liit.jaks	H1	3226000000	3226999999
Sonet.vak.pal.jaks.l	H2	3227000000	3227999999
Asiamiehet	HA	3228000000	3228999999
Palkansaajat	HE	3229000000	3229999999
Hallinto henkilöt	HH	3230000000	3230999999
Tilapäispalkkionsaaj	HT	3231000000	3231999999
Investointityönumero	IP	3232000000	3232999999
Toimittajat - hyv.	KG	3233000000	3233999999
Kiint.hall.järj.liit	KH	3234000000	3234999999
Toimittajat - netto	KN	3235000000	3235999999
Kiint.osakejärj	KO	3236000000	3236999999
Tilien ylläpito	KP	3237000000	3237999999
Toimittajat - lasku	KR	3238000000	3238999999
Kiint.sähkönl.liitt	KS	3239000000	3239999999
Laskut, IP,ulkopuoli	LB	3240000000	3240999999
Laji/toimintoj.kirj.	LT	3241000000	3241999999
ML-tilitys	ML	3242000000	3242999999
Regressilask. Kon.	MQ	3243000000	3243999999
JV-Simmer Kon.(tulev	MS	3244000000	3244999999

Sovellus- tosite ')	Nimi	Tosite- laji	Numerosarja	
			alku	loppu
	Ratti Kon.	N3	3245000000	3245999999
	IF ilm. eläk Kon.	N9	3246000000	3246999999
	EU Korvaus Kkp.	OG	3247000000	3247999999
	Henkivak.korvau Kkp.	OH	3248000000	3248999999
	Tapaturma Kkp.	OI	3249000000	3249999999
	MA korvaus Kkp.	OJ	3250000000	3250999999
	Takaus.korvaus Kkp.	OK	3251000000	3251999999
	Sulkan epäv.vah. Kkp	OL	3252000000	3252999999
	TKV Muis.	OM	3253000000	3253999999
	Moottoriajon. Muis.	ON	3254000000	3254999999
	Sulka Muis.	OO	3255000000	3255999999
	Matkavakuutus Muis.	OP	3256000000	3256999999
	Vahinkovakuutus Muis	OQ	3257000000	3257999999
	Henkilövakuutus Muis	OR	3258000000	3258999999
	Tapaturma Muis.	OS	3259000000	3259999999
	Kasko Muis.	OT	3260000000	3260999999
	Ratti maksusop. Muis	OU	3261000000	3261999999
	Esinevak.yks. Muis.	OV	3262000000	3262999999
	Takausvakuutus Muis.	OW	3263000000	3263999999
	Sulkan epäv.vah Muis	OX	3264000000	3264999999
	Regressilask. Muis.	OY	3265000000	3265999999
	Tuleva raha Muis.	OZ	3266000000	3266999999
	Palkk. as.m.liitt.ja	P1	3267000000	3267999999
	MA korvaus Muis.	PB	3268000000	3268999999
	Sulkan epäv.vah Muis	PC	3269000000	3269999999
	Henkivak.korvau Muis	PD	3270000000	3270999999
	Tapaturma Muis.	PF	3271000000	3271999999
	Takaus.korvaus. Muis	PG	3272000000	3272999999
	YT Korvaus Muis.	PH	3273000000	3273999999
	JV-Simmer Muistio	PI	3274000000	3274999999
	MA korvaus Kon.	PJ	3275000000	3275999999
	Tapaturma Kon.	PL	3276000000	3276999999
	Takaus,korvaus Kon.	PM	3277000000	3277999999
	YT Korvaus Kon.	PN	3278000000	3278999999
	JV-Simmer Kon.(lähte	PO	3279000000	3279999999
	ATK-palv.vel.liitt	PP	3280000000	3280999999
	Hinnanmuutos	PR	3281000000	3281999999
	EU Korvaus Kon.	PS	3282000000	3282999999
	EK Korvaus Kon.	PT	3283000000	3283999999
	Päätetapahtum.liitt	PU	3284000000	3284999999
	ATK-palv.vel. levyti	PW	3285000000	3285999999
	Systeemipalv.vel.iii	PX	3286000000	3286999999
	Työasemaveloitukset	PY	3287000000	3287999999
	S-laskutus, Elisa	PZ	3288000000	3288999999
	Sulkan epäv.vah. Kon	QA	3289000000	3289999999
	EK Korvaus Kkp.	QB	3290000000	3290999999
	Cross-company korot	QC	3291000000	3291999999
	EU korvaus muis.	QD	3292000000	3292999999
	Hyvitys - nettosuor.	RA	3293000000	3293999999
	Ostolasku	RE	3294000000	3294999999
	Lask.vast.otto netto	RN	3295000000	3295999999
	Laskun siirto	RV	3296000000	3296999999
	SIJ/KTÖ JAKO	SK	3297000000	3297999999
	Jälkikirjaustosite	SU	3298000000	3298999999
	Tiedonsiirto	UE	3299000000	3299999999
	Maksukirjaus	ZP	3305000000	3305999999
	Pankki - täsmäytys	ZR	3306000000	3306999999
	Maksu per shekki	ZS	3307000000	3307999999
	Maksuselvitys	ZV	3308000000	3308999999
	INV.TILAUSTEN PURKU	QE	3309000000	3309999999
	Tuottoturva man. peruut	14	3310000000	3310999999
	Lainaturva man. peruut	15	3311000000	3311999999
	Mittaturva man. peruut	16	3312000000	3312999999
	Auli man. peruut	11	3313000000	3313999999
	ryhmävak man. peruut	17	3314000000	3314999999
	Rak.virhevak. man. peruut	18	3315000000	3315999999
	Oiva man. peruut	12	3316000000	3316999999
	Sulka evl man. peruut	1P	3317000000	3317999999
	Sulka man. peruut	1C	3318000000	3318999999
	Matkavak. man. peruut	1D	3319000000	3319999999
	Vahinkovak. man. peruut	1E	3320000000	3320999999
	M.ajoneuvovak. man. peruut	1A	3321000000	3321999999
	Henkilövak. man. peruut	1F	3322000000	3322999999
	Tapaturmavak. man. peruut	1G	3323000000	3323999999
	Kaskovak. man. peruut	1I	3324000000	3324999999
	Ratti man. peruut	13	3325000000	3325999999
	Ratti maksusop. man peruut	1J	3326000000	3326999999
	Esinevak. yks. man. peruut	1M	3327000000	3327999999
	Takausvak. man. peruut	1N	3328000000	3328999999
	EK Korvaus man. peruut	19	3329000000	3329999999

Sovellus- tosite ')	Nimi	Tosite- laji	Numerosarja	
			alku	loppu
	Ratti 2 man. peruut	1B	3330000000	3330999999
	Takaus korv. man peruut	1H	3331000000	3331999999
	JV-Simmer man peruut	1K	3332000000	3332999999
	JV-Simmer muist m pe	1S	3333000000	3333999999
	Korkki TA	QF	3334000000	3334999999
	Korkki YT	QG	3335000000	3335999999
	Korkki EU	QH	3336000000	3336999999
	Korkki EK	QI	3337000000	3337999999
	Korkki YA	QJ	3338000000	3338999999
	Korkki MK	QK	3339000000	3339999999
	Korkki manuaalitosite	QL	3340000000	3340999999
	KORKKI PV MANUAALITOS.	QM	3341000000	3341999999
	Flex maksutulo, koneellinen	K1	3342000000	3342999999
	Flex maksutulo, manuaalinen kirjaus	K2	3343000000	3343999999
	Flex korvaukset, koneellinen	K3	3344000000	3344999999
	Flex korvaukset, manuaalinen kirjaus	K4	3345000000	3345999999
	Flex manuaalinen peruuntuva	K5	3346000000	3346999999
	Flex Eurocenter korvaukset, koneellinen	K6	3347000000	3347999999
	Flex Eurocenter korvaukset, manuaalinen	K7	3348000000	3348999999
500	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
501	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
502	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
503	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
504	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
505	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
506	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
507	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
508	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
509	MARKKATOSITEMUUNTO	TF	5000000001	5000999999
040	JÄSENLUOTTOVAKUUTUS	TA	5040000001	5040999999
050	ASUNTOSÄÄSTÖPALKKIOT	TB	5050000001	5050999999
060	ELÄKEKASSA	TC	5060000001	5060999999
061	ELÄKEKASSA	TC	5060000001	5060999999
080	OP-LUOTOT	TD	5080000001	5080999999
084	ALV-MAKSUT	TE	5084000001	5084999999
510	TOSITEMUUNTO	TG	5100000001	5100999999
610	ULTRA VALUUTANVAIHTO	TX	6100000001	6100999999
613	ZVS-MAKSUT/OKO	TH	6130000001	6130999999
614	ZVS-MAKSUT/OKO	TH	6130000001	6130999999
615	PSE/PE-MAKSUT/OKO	TZ	6150000001	6150999999
616	PSE/PE-MAKSUT/OKO	TZ	6150000001	6150999999
620	FORSE	TI	6200000001	6200999999
621	SDD SEPA SUORAVELOITUS	RB	6210000001	6210999999
624	AQUARIUS/OKO	GP	6240000001	6240999999
625	VIEW/PÄIVITYKSET	TJ	6250000001	6250999999
628	DPS/OPTO-TAPAHTUMAT	RZ	6280000001	6280999999
631	SEKKILUNASTUKSET (USKI)	TK	6310000001	6310999999
632	SEKKILUNASTUKSET (USKI)	TK	6310000001	6310999999
633	PANKKITAKAUKSET	TL	6330000001	6330999999
634	OKOBANKEN	TM	6340000001	6340999999
635	OKOBANKEN	TM	6340000001	6340999999
636	REMBURSSIT JA PERITTÄVÄT	TN	6360000001	6360999999
637	REMBURSSIT JA PERITTÄVÄT	TN	6360000001	6360999999
638	DPS PÄIVITTÄISET	KU	6380000001	6380999999
639	DPS TASEEN ULKOPUOL.	KV	6390000001	6390999999
640	LÄHTEVÄT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TO	6400000001	6400999999
641	LÄHTEVÄT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TO	6400000001	6400999999
642	LÄHTEVÄT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TO	6400000001	6400999999
643	LÄHTEVÄT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TO	6400000001	6400999999
644	LÄHTEVÄT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TO	6400000001	6400999999
645	LÄHTEVÄT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TO	6400000001	6400999999
646	LÄHTEVÄT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TO	6400000001	6400999999
647	TULEVAT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TP	6530000001	6530999999
648	TULEVAT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TP	6530000001	6530999999
649	LÄHTEVÄT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TO	6400000001	6400999999
653	TULEVAT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TP	6530000001	6530999999
654	TULEVAT MAKSUMÄÄRÄYKSET	TP	6530000001	6530999999
657	ULKOMAISET SEKKILUNASTUKSET	TU	6570000001	6570999999
658	ULKOMAISET SEKKILUNASTUKSET	TU	6570000001	6570999999
659	ULKOMAISET SEKKILUNASTUKSET	TU	6570000001	6570999999
660	MATKASHEKIT	TQ	6600000001	6600999999
663	Ultra/ Henki Aquarius VIRO	KF	6630000001	6630999999
665	BANKGIRO	TV	6650000001	6650999999
666	RPM (Rahanpesun estämisen keskeytyskirjaukset)	KX	6660000001	6660999999
667	RPM/EUR	RM	6670000001	6670999999
670	VALUUTTAPÄÄKASSA	TR	6710000001	6710999999

Sovellus- tosite ')	Nimi	Tosite- laji	Numerosarja	
			alku	loppu
671	SETELIKAUPAT	TR	6710000001	6710999999
672	VALUUTTAPÄÄKASSA	TR	6710000001	6710999999
673	VALUUTTAPÄÄKASSA	TR	6710000001	6710999999
674	BOND/REPO PÄIVITTÄISET	TS	6740000001	6740999999
675	BOND ARVOSTUKSET	XV	6750000001	6750999999
691	TOSITEMUUNTO (TOSMU)	TT	6910000001	6910999999
692	TOSITEMUUNTO (TOSMU)	TT	6910000001	6910999999
693	TOSITEMUUNTO (TOSMU)	TT	6910000001	6910999999
694	TOSITEMUUNTO (TOSMU)	TT	6910000001	6910999999
695	TOSITEMUUNTO (TOSMU)	TT	6910000001	6910999999
696	TOSITEMUUNTO (TOSMU)	TT	6910000001	6910999999
697	TOSITEMUUNTO (TOSMU)	TT	6910000001	6910999999
698	TOSITEMUUNTO (TOSMU)	TT	6910000001	6910999999
699	TOSITEMUUNTO (TOSMU)	TT	6910000001	6910999999
	TYÖASEMATOSITTEET	TY	9000000001	9099999999
9900016	USKI ULKOM SHEKKIEN LUNASTUS	BQ	9701600001	9701699999
990005	LÄHTEVÄ CLEARING (AAMU)	VB	9900500001	9900599999
990007	Prepaid rsk-tapahtumat	KJ	9900070001	9900079999
9900001	OTTOLAINAUS	BA	9900100001	9900199999 OT003/OTORP002
990001	OTTOLAINAUS	BA	9900100001	9900199999
9900002	ANTOLAINAUS	BD	9900200001	9900299999 AMR972
9900030	OVY:N LUOTTOVAKUUTUKSET	EJ	9900300001	9900309999
9900031	OVY:N KORVAUS&VARAUS	GE	9900310001	9900319999
9900032	ABASEC/OPSTOCK	GL	9900320001	9900329999
9900004	PANKKITAKAUS	BF	9900400001	9900499999 ATRR009
990004	MTL TAPAHTUMAT / MAKSULIIKE	VA	9900400001	9900499999
9900005	LÄHETETYT ATK-VÄLITYKSET	BG	9900500001	9900599999 MGKR2005, MGKR2006
9900006	SAAPUNEET ATK-VÄLITYKSET	BH	9900600001	9900699999 MGKR2001
9900007	SELVITETTÄVÄT ATK-VÄLITYKSET	BI	9900700001	9900799999 MGKR2002
9900008	PÄÄKIRJATAPAHTUMAT	BJ	9900800001	9900899999 MGKR2004
9900009	SAAPUNEET PIKASIIRROT	BK	9900900001	9900999999 MGR5150
990009	SAAPUVA CLEARING 31.12.1997 ALKAEN (AAMU)	VE	9900900001	9900999999
990010	POPS BRUTTOCLEARING 16.12.1997 ALKAEN	VF	9901000001	9901099999
9900005	LÄHETETYT ATK-VÄLITYKSET / OKO	EK	9901100001	9901199999
990012	AGIOT /VALUUTTAKASSA	VG	9901200001	9901299999
9900013	ERIKOISLAINAT	CG	9901300001	9901399999
990013	ERIKOISLAINAT	CG	9901300001	9901399999
9900014	VALUUTTAKIRJANPITO	EE	9901400001	9901499999 MV29K
990014	VALUUTTAKASSA 24.2.1997 ALKAEN	EE	9901400001	9901499999 OTALPKT
9900015	ANTOLAINAUS /ALPER	BP	9901500001	9901599999
990015	AUTOMAATTIKIRJAUS / ALPER 18.11.94 ALKAEN	BP	9901500001	9901599999
9900016	USKI ULKOM SHEKKIEN LUNASTUS	BQ	9901600001	9901699999 op:t, 7880: USLR610
990016	CLEARING 30.10.98 (YÖ)	VH	9901600001	9901699999
990017	CLEARING 30.10.98 (YÖ)	VI	9901700001	9901799999
9900018	MATKAVALUUTTA	BL	9901800001	9901899999 MAVRMTIK
	MATKAV. (MAVA) VIERAAT SEKIT JA			
990018	MATKASEKIT	BL	9901800001	9901899999
9900019	MATKAVALUUTTA/AGIO	BM	9901900001	9901999999 MAVRATIK
990019	AGIOT (MAVA)	BM	9901900001	9901999999
990020	OPICS (PÄIVITTÄINEN) (OC)	VJ	9902000001	9902099999
990022	OPICS (PÄIVITTÄINEN) (OC)	VJ	9902000001	9902099999
990023	OPICS (PÄIVITTÄINEN) (OC)	VJ	9902000001	9902099999
990024	OPICS (PÄIVITTÄINEN) (OC)	VJ	9902000001	9902099999
990025	OPICS (PÄIVITTÄINEN) (OC)	VJ	9902000001	9902099999
990122	OPICS (PÄIVITTÄINEN) (OC)	VJ	9902000001	9902099999
990123	OPICS (PÄIVITTÄINEN) (OC)	VJ	9902000001	9902099999
990124	OPICS (PÄIVITTÄINEN) (OC)	VJ	9902000001	9902099999
9900021	OP:N TILIT OKOSSA	BS	9902100001	9902199999 PR002
990021	OPICS (KK-VAIHDE PYSYVÄT KIRJAUKSET)	VK / VL	9902100001	9902199999
9900006	SAAPUNEET ATK-VÄLITYKSET / OKO	EL	9902200001	9902299999
9900008	PÄÄKIRJATAPAHTUMAT / OKO	EM	9902300001	9902399999
	PERINTÄ- JA KORVAUSJÄRJESTELMÄ (PKJ)			
9900241	OVY	EQ	9902410001	9902419999
9900242	PANKKIKOHTAISET VAKUUTUKSET (PKV) OVV	ER	9902420001	9902429999
9900243	PANKKIKOHTAISET VAKUUTUKSET (PKV) OVR	ES	9902430001	9902439999
9900025	RAHAHUOLTO	EG	9902500001	9902599999
9900026	LUNASTETUT OKON SEKIT	BV	9902600001	9902699999 MGKR2003
990026	LUNASTETUT OKON SEKIT	BV	9902600001	9902699999
	WINRESK	EO	9902700001	9902799999
990028	KAPULA PÄIVITT./OKO	GS	9902800001	9902899999
990029	KAPULA ARVOSTUS/OKO	GT	9902900001	9902999999
990030	ASLA/SIIRTYVÄT/OHMO	GD	9903000001	9903099999
990031	ASLA	VM	9903100001	9903199999
990032	ASLA / SIIRTYVÄT	VN / VO	9903200001	9903299999

Sovellus- tosite ')	Nimi	Tosite- laji	Numerosarja alku	loppu
990033	ASLA/OHMO	GC	9903300001	9903399999
990034	UTU/PALKKIOT	IF	9903400001	9903499999
9900035	POPS/LUNASTAMATTOMAT SEKIT YLI 10V	IG	9903500001	9903599999
9900036	PKJ JÄLKIPER. SUORIT	IH	9903600001	9903699999
990036	ELE PÄIVITTÄISET VIENNIIT	JA	9903700001	9903799999
990037	ELE TAUP VIENNIIT	JB	9903800001	9903899999
990038	ELE PERUUTETTAVAT TILINPÄÄTÖSVIENNIIT	JC	9903900001	9903999999
990041	KIRJAUSYHTEENVETO/RAHAHUOLTO	VP	9904100001	9904199999
9900042	PLATINAJÄRJESTELMÄ	BW	9904200001	9904299999 BJER122
990042	KIRJAUSYHTEENVETO/RAHAHUOLTO (UUSI)	VQ	9904200001	9904299999
9900043	CLARITY, sisäinen ICT työ (ei peruutettava)	RD	9904300001	9904399999
990044	DEVON, 30.6.99	VR	9904400001	9904499999
990045	DEVON, 30.6.99	VS	9904500001	9904599999
990046	DEVON, 30.6.99	VT	9904600001	9904699999
990047	DEVON, 30.6.99	VU	9904700001	9904799999
9900050	PALKAT	BY	9905000001	9905099999 ***)
9900052	LOMAPALKKAVALAT	GV	9905200001	9905299999 ***)
990054	Banksyst kk/tp-päätös	JE	9905900001	9905999999
990055	Banksyst taseen ulkopuoliset (jos tarvitaan)	JI	9905500001	9905599999
990056	TRADING TERMIINIEN ARVOSTUSTULOS (EI PERUUTETTAVA)	VX	9905600001	9905699999
990057	RJ PÄIVITTÄISET	JF	9905700001	9905799999
990058	RJ SIIRTYVÄT	JG	9905800001	9905899999
9900060	VALUUTTATILIT	BZ	9906000001	9906099999
990060	VALUUTTAOTTOLAINAUS	BZ	9906000001	9906099999
9900061	VALUUTTATILIT / AGIOT	CA	9906100001	9906199999 DARRAGI/OVARP002
990061	VALUUTTAOTTOLAINAUS /AGIOT	CA	9906100001	9906199999
9900062	VALUUTTATILIT/SIIRTYVÄ KORKO	CB,CC	9906200001	9906299999 DARRASK/OVARP002
990062	VALUUTTAOTTOLAINAUS/SIIRTYVÄT ERÄT	CB / CC	9906200001	9906299999
9900063	LÄHTEVÄT ULKOMAAN MAKSUT	CD	9906300001	9906399999 LUMR124
990065	BLV TILINP. PYSYVÄ	JN	9906500001	9906599999
990066	BLV TP PERUUTETTAVA	JO	9906600001	9906699999
990068	BLT TILINP. PYSYVÄ	JQ	9906800001	9906899999
990069	BLT TP PERUUTETTAVA	JR	9906900001	9906999999
9900070	SÄILYTYSPALKKIOT	CE	9907000001	9907099999
	SÄILYTYSPALKKIOLAKUTUS 2.11.94 ALKAEN			
990070	(KESÄ.- JA JOULUK)	CE	9907000001	9907099999
9900071	ARVOPAPREIDEN MYYNTIPALKKIOT	CF	9907100001	9907199999
	JVK.MERKINTÄ/ARVOPAPEREIDEN			
990071	VÄL.PALKKIOT	CF	9907100001	9907199999
990072	BOND/JVK/EI KÄYTÖSSÄ	VZ	9907200001	9907299999
990073	BOND/S. KOROT. PÄIV./EI KÄYTÖSSÄ	UC	9907300001	9907399999
990074	BOND/ARV. KK. L./EI KÄYTÖSSÄ	UD	9907400001	9907499999
990075	BOND/HINTAERO PÄIV./EI KÄYTÖSSÄ	UF	9907500001	9907599999
990076	Prepaid maksutapahtumat	KK	9907600001	9907699999
990077	REPO NORMAALKIRJAUKSET/EI KÄYTÖSSÄ	YA	9907700001	9907799999
9900078	MAKSULIIKETILIN KATESIIRTO	EC	9907800001	9907899999 OKO/PR93
990078	KATESIIRTO OTTO/OPTO	YB	9907800001	9907899999
990079	BOND/ARVOPÄIVÄKIRJAUKSET	YC	9907900001	9907999999
9900080	SJOITUSRESKONTRA/OVC	GJ	9908000001	9908099999
9900081	KORJAUSTOSITELAJI	CH	9908100001	9908199999
9900082	HALTIA VUOKRASAAMISET	EH	9908200001	9908299999
9520005	YIT-VUOKRAT	EH	9908200001	9908299999
677	KORVA/PÄIVITTÄISET	CJ	9908300001	9908399999
678	KORVA/HINTAEROT	CJ	9908300001	9908399999
9900083	KORVA-TAPAHTUMAT	CJ	9908300001	9908399999
9900083	KORVA PÄIVITTÄISET	CJ	9908300001	9908399999
9900042	PLATINAJÄRJESTELMÄ	BW	9908400001	9908499999
9900085	KIINTEISTÖRESKONTRA / UUSI	CI	9908500001	9908599999
9900086	OKO:N LAINAT	CM	9908600001	9908699999
990086	OKO:N LAINAT OP:LLE	CM	9908600001	9908699999
990087	REPO ARVOPÄIVÄKIRJAUKSET/EI KÄYTÖSSÄ	YK	9908700001	9908799999
9900088	HALTIA VASTIKERESKONTRA	EF	9908800001	9908899999
9900089	HALTIA VASTEKESUORITUKSET	EI	9908900001	9908999999
9900091	MAKSULIIKE /ASLA	CN	9909100001	9909199999 ALARKP01 JA 13
9900092	ASLA/OHMO	GA	9909200001	9909299999
9900095	VILU/KOTIPANKKI	GG	9909500001	9909599999
990995	OKO:N KIRJAUSYHTEENVETO / OPTO	YN	9909950001	9909959999
9901001	OTTOLAINAUS/SIIR.KOR.PERUUTUS	BC	9910010001	9910019999 OT003/ OTORP003
991001	OTTOLAINAUS / SIIRTYVÄT ERÄT	YO / YP	9910010001	9910019999
9901002	ETUKÄTEEN MAKS.KOROT/TILINP.	BE,ED	9910020001	9910029999 AMR827
991003	LOAN IQ/OKO	GN	9910030001	9910039999
	ANTO AGIO KIRJAUKSET JA			
991004	PENNINPYÖRISTYKSET	YQ	9910040001	9910049999
991005	YPA LAINAT	YR	9910050001	9910059999
991006	YPA LAINAT SIIRTYVÄT (eurot)	YS / YT	9910060001	9910069999
991048	YPA LAINAT SIIRTYVÄT (valuutat)	YS / YT	9910060001	9910069999
991007	KESKUSPANKKIPALVELUOSASTON LAINAT (RO)	YU	9910070001	9910079999
991008	RO SIIRTYVÄT	YV / YW	9910080001	9910089999
991009	PERINTÄANTOLAINAUS (PA)	YX	9910090001	9910099999

Sovellus- tosite ')	Nimi	Tosite- laji	Numerosarja	
			alku	loppu
991010	PA SIIRTYVÄT	YY / YZ	9910100001	9910109999
9901011	OTTOLAINAUS /SIIRTYVÄ KORKO	BB	9910110001	9910119999 OT003
991012	YA-JS S. KORK. PER.	UK	9910120001	9910129999
9901013	ALS:N HOITOPALKKIOT	BN,BO	9910130001	9910139999 AMR830
991013	RO-JS S. KORK. PER.	UG	9910130001	9910139999
991014	PA-JS S. KORK. PER.	UH	9910140001	9910149999
991015	RO/AGIOKIRJAUKSET	UI	9910150001	9910159999
991016	PA/AGIOKIRJAUKSET	UJ	9910160001	9910169999
9910002	ALS-JOLLA CAP PÄIVITTÄISET	JJ	9910200001	9910209999
9901021	OPTO / SIIRTYVÄ KORKO	BT,BU	9910210001	9910219999 PR402
991024	YA VIRO AGIOT	RP	9910240001	9910249999
991025	YA VIRO PÄIVITTÄISET	RJ	9910250001	9910259999
991026	YA VIRO SIIRTYVÄT	RO	9910260001	9910269999
991027	YA VIRO AA-PERUUTUKSET	RU	9910270001	9910279999
9901003	ANTOLAINAUS /Okopankki	EY,EZ	9910300001	9910399999
991034	YA LATVIA AGIOT	RR	9910340001	9910349999
991035	YA LATVIA PÄIVITTÄISET	RK	9910350001	9910359999
991036	YA LATVIA SIIRTYVÄT	RQ	9910360001	9910369999
991037	YA LATVIA AA-PERUUTUKSET	RX	9910370001	9910379999
9901042	PLATINAJÄRJESTELMÄ/SIIRTYVÄ	BX,BR	9910420001	9910429999 BJER221
991044	YA LIETTUA AGIOT	RT	9910440001	9910449999
991045	YA LIETTUA PÄIVITTÄISET	RL	9910450001	9910459999
991046	YA LIETTUA SIIRTYVÄT	RS	9910460001	9910469999
991047	YA LIETTUA AA-PERUUTUKSET	RY	9910470001	9910479999
9901050	ALS/PREEMIOIT JA ARV.	GH	9910500001	9910509999
9901055	ALS/JOHD.AR.V.PER.	GI	9910550001	9910559999
9901083	KORVA-TAPAHTUMAT/SIIRT. KORKO	CK,CL	9910830001	9910839999
9901083	KORVA OSAKKEET /SIIRTYVÄT	CK,CL	9910830001	9910839999
990083	KORVA RM/ARVOSTUKSET	CK	9910830001	9910839999
991083	KORVA RM/ARVOST.PER.	CL	9910830001	9910839999
9901086	OKO:N LAINOJEN SIIRTYVÄT	CV	9910860001	9910869999
991086	OKO:N LAINAT OP:LLE / SIIRTYVÄT	CV / CY	9910860001	9910869999
9901091	MAKSULIIKE /ASLA /SIIRTYVÄ KORKO	CQ,CP	9910910001	9910919999 ALARKP06 JA 07
9901092	SSP:N KAUPPAHINNAN JAKSOTUS	CQ,CZ	9910920001	9910929999
9901093	ASLA/OHMO/SIIRTYVÄT	GB	9910930001	9910939999
991111	OKOPANKIN TASESIIRROT / OL	XA	9911110001	9911119999
991112	OKOPANKIN TASESIIRROT /ALS	XB	9911120001	9911129999
991113	OKOPANKIN TASESIIRROT / VALUUTTAKASSA	XC	9911130001	9911139999
991114	OKOPANKIN TASESIIRROT / DA	XD	9911140001	9911149999 ACR3B1/ACR3B2
9910201	ATK-LASKUTUS OPK /JP	CS	9912010001	9912019999
990176	PREPAID TILITYKSET	KT	9917600001	9917699999
991995	OPTON KONEKIELISET SIIRT.KOROT	XE / XF	9919950001	9919959999
992001	TERMIINI / H TAI TR	XG	9920010001	9920019999
9920002	ALS-JOLLA CAP TILINPÄÄTÖS	JK	9920020001	9920029999
992005	FRA PÄÄOMAT	XH	9920050001	9920059999
990201	ATK-LASKUTUS / OKO	YL	9920100001	9920199999
	SRJ-PALKKIONPALAUTUSJAKSOTUS/OP-RAHASTO			
9900202	SRJ-	IA	9920200001	9920299999
9900203	PALKKIONPALAUTUSJAKSOTUS/SAAJAYHTIÖT	IB	9920300001	9920399999
9900205	OMISTAJAJÄSENREKISTERI	CT	9920500001	9920599999 JRER110
990207	TALLETUSSIIRROT	YM	9920700001	9920799999
679	PÄÄOMAKONVERSIOT	Z4	9920830001	9920839999
9902083	PÄÄOMAKONVERSIOT	Z4	9920830001	9920839999
992100	PANKKITAKAUKSET	XI	9921000001	9921009999 PTKR3301
992101	PANKKITAKAUKSET / AGIOT	XJ	9921010001	9921019999
992102	HENKIVAKUUTUS	HV	9921020001	9921029999
683	ARVOSTUSKONVERSIO/PURKU	Z5	9921830001	9921839999
9902183	ARVOSTUSKONVERSIO/PURKU	Z5	9921830001	9921839999
684	ARVOSTUSKONVERSIO/UUDET	Z6	9922830001	9922839999
9902283	ARVOSTUSKONVERSIO/UUDET	Z6	9922830001	9922839999
992400	CPICS (TASEEN ULKOPUOLISET)	XL	9924000001	9924009999
9903001	SALDONSIIRO	Z1	9930010001	9930019999
9903001	SALDONSIIRO	Z1	9930010001	9930019999
993002	TERMIINIT PISTE-EROT SIIRT.	XM / XN	9930020001	9930029999
9903003	EURO	Z3	9930030001	9930039999
9903003	EURO	Z3	9930030001	9930039999
9930002	ALS-JOLLA CAP TASEEN ULKOPUOLISET	JL	9930200001	9930209999
993009	TERMIINIT PISTE-EROT	XO / XP	9930090001	9930099999
994005	TERMIINIT / AGIOT	XQ	9940050001	9940059999
994006	TERMIINIT / AGIOT PALAUTUS	XR	9940060001	9940069999
9940007	LJR OPA-SIIRO	MX	9940700001	9940799999
9940008	LJR ERIKOISLAINAT	MD	9940080001	9940089999
994010	FRA ARVOSTUKSET	XS / XT	9940100001	9940109999
9940104	LJR EFEKT.KORON HINTAERO	ME	9941040001	9941049999
9940105	LJR EFEKT.KORON HINTAERO PERUUTUS	MF	9941050001	9941059999
9940106	LJR ETUKÄTEEN MAKS.KOROT TP	MG	9941060001	9941069999
9940107	LJR ETUKÄTEEN MAKS.KOROT TP PERUUTUS	MH	9941070001	9941079999
9940108	LJR ERIK.LAINOJEN SIIRT. HOITOPALKKIOT	MI	9941080001	9941089999
9940109	LJR ERIK.LAINOJEN SIIRT. HOITOPALKKIOT PERUUTUS	MJ	9941090001	9941099999

Sovellus- tosite ')	Nimi	Tosite- laji	Numerosarja alku	loppu
9940110	LJR-JOLLA CAP Päivittäiset	MM	9941100001	9941109999
9940111	LJR-JOLLA CAP KK-Vaihte peruutus	ei vielä varattu		
9940112	LJR-JOLLA CAP Arvostukset	MN	9941120001	9941129999
9940113	LJR-JOLLA CAP Arvostukset peruutus	ei vielä varattu		
9940114	LJR-JOLLA CAP Taseen ulkopuoliset	MO	9941140001	9941149999
9940115	LJR-JOLLA CAP Taseen ulkopuoliset peruutus	ei vielä varattu		
9940116	LJR-KALA Preemiot ja arvostukset	MP	9941160001	9941169999
9940117	LJR-KALA Arvostusten peruutus	MR	9941170001	9941179999
9940120	LJR Arvonalentumiset	MU	9941200001	9941209999
9940121	LJR Arvonalentumiset peruutus	MV	9941210001	9941219999
995	AGIOT/ULKOMAANRESKONTRAT	XU	9950010001	9950019999
9950002	JORE Tilinpäätös	KD	9950020001	9950029999
9960002	JORE Taseen ulkop.	KE	9960020001	9960029999
9970002	CHF-TP-Viennit	KL	9970020001	9970029999
9970003	CHF-TAUP-Viennit	KM	9970030001	9970039999
	ULKOM.SIIRTYVIEN Korkojen			
998	AUTOMAATTIKIRJAUS	XX	9980000001	9980999999
999	VALUUTTALUOTTO	XY	9990000001	9990999999
	PERUUTUS / KUMPPANIKOODIT	PK	9999970001	9999979999
	E-FLOW PERUUTUS	EP	9999980001	9999989999
	YLEINEN PERUUTUSTOSITE	PE	9999990001	9999999999

SAPin tositemääräkirja, kuukausipääkirja ja SAPin Ostovelka- ja myyntisaamistilien pääkirja

*) on arkistoitu LEA -arkistointijärjestelmään.

Tositteet on joko laadittu konekielisenä tai tulostettu paperille ja ne säilytetään kansiossa tai arkistoituna

** REA-arkistointijärjestelmään

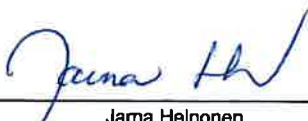
***) Raportit arkistoitu marraskuusta 2006 lähtien Aditron eArkistossa

Rinnakkaisissa sovellustositenumeroissa lyhyemmät sovellustositenumerot ovat peräisin Intime-kirjanpitojärjestelmästä, pidemmät FMS-kirjanpitojärjestelmästä.

Jatkossa yksi sovellustositenumero kaikkien yritysten käyttöön (SAP kaikilla käytössä).

1. Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen allekirjoitus

Tammikuun 30 .päivänä 2018

Jarna Helonen

Juha Salonen

Erkki Haavisto

Kristiina Hellstén

Olli Manner

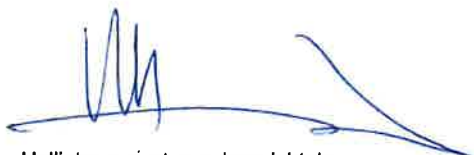

Olli-Pekka Saario

2. Lausunto tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta

Hallintoneuvosto on tänään pidetyssä kokouksessa perehtynyt pankin tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen. Vuoden 2018 edustajiston kevätkokoukselle hallintoneuvosto toteaa lausuntonaan, että pankkia on hoidettu lain ja säännösten mukaisesti ja että hallintoneuvostolla ei ole Turun Seudun Osuuspankin tilinpäätöksen eikä toimintakertomuksen johdosta huomautettavaa. Hallintoneuvosto yhtyy hallituksen esitykseen ylijäämää koskeviksi toimenpiteiksi.

Helmikuun 8 .päivänä 2018

Hallintoneuvoston puheenjohtaja

Pentti Huovinen

Hallintoneuvoston sihteeri
JUSSI-PEKKA MALEN

3. Tilintarkastajien merkintä suoritetusta tilintarkastuksesta

Suoritetusta tarkastuksesta on annettu erillinen tilintarkastuskertomus.

KPMG OY AB

Kari Niuko, KHT

Tilintarkastuskertomus

Turun Seudun Osuuspankin edustajistolle

Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet Turun Seudun Osuuspankin (y-tunnus 0142126-1) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2017. Tilinpäätös sisältää sekä konsernin että emopankin taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan konsernin sekä emopankin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausuntomme on ristiriidaton tarkastusvaliokunnalle annetun lisäraportin kanssa.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa *Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa*.

Olemme riippumattomia emopankista ja konserniyrityksistä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme.

Emopankille ja konserniyrityksille suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut ovat parhaan tietomme ja käsityksemme mukaisesti olleet Suomessa noudatettavien, näitä palveluja koskevien säännösten mukaisia, emmekä ole suorittaneet EU-asetuksen 537/2014 5. artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja kiellettyjä palveluja. Suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut on esitetty konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 40.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Olennaisuus

Tarkastuksemme laajuuteen on vaikuttanut soveltamamme olennaisuus. Olennaisuus on määritetty perustuen ammatilliseen harkintaamme ja se ohjaa tarkastustoimenpiteiden luonteen, ajoituksen ja laajuuden määrittämisessä, sekä todettujen virheellisyyksien vaikutusten arvioimisessa suhteessa tilinpäätökseen kokonaisuutena. Olennaisuuden taso perustuu arvioomme sellaisten virheellisyyksien suuruudesta, joilla yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa olevan vaikutusta tilinpäätöksen käyttäjien tekemiin taloudellisiin päätöksiin. Olemme ottaneet huomioon myös sellaiset virheellisyydet, jotka laadullisten seikkojen vuoksi ovat mielestämme olennaisia tilinpäätöksen käyttäjille.

Merkittävimmät arvioidut olennaisen virheellisyyden riskit

Olemme alla kuvanneet arviomme merkittävimmistä olennaisen virheellisyyden riskeistä, mukaan lukien väärinkäytöksestä johtuvan olennaisen virheellisyyden riskeistä, sekä esittäneet yhteenvedon siitä, miten olemme toimineet näiden riskien johdosta.

**MERKITTÄVIMMÄT ARVIDUT
OLENNAISEN VIRHEELLISYYDEN RISKIT**

**KUINKA OLEMME TOIMINEET NÄIDEN
RISKIEN JOHDOSTA**

Saamiset asiakkailta – arvostus (tilinpäätöksen liitetieto 15)

- Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä, 2 616 M€, on merkittävä erä Turun Seudun Osuuspankki konsernin taseessa muodostaen 81 % taseen loppusummasta.
- Lainojen ja muiden saamisten arvonalentumisia kirjataan saamiskohtaisesti ja saamisryhmäkohtaisesti. Arvonalentumiset arvioidaan saamiskohtaisesti, mikäli asiakkaan vastuiden määrä on merkittävä. Saamiskohtainen arvonalentuminen kirjataan silloin, kun on saatu objektiivista näyttöä siitä, että saamista ei saada perityksi täysimääräisesti. Ryhmäkohtaisten arvonalentumisten määrittäminen perustuu OP-ryhmän käyttämään laskentamalliin.
- Saamisten arvostamiseen liittyy johdon harkintaa, joka koskee erityisesti vakuuksien arvostamista ja arvonalentumisten määrää sekä kirjausten ajankohtaa.
- Tasearvon merkittävydestä ja arvostamiseen liittyvästä johdon harkinnasta johtuen saamisten arvostaminen on tarkastuksessa keskeistä.
- Olemme arvioineet luotonannon ohjeistuksen noudattamista, arvioineet saamisten kirjaus- ja arvostusperiaatteiden asianmukaisuutta sekä testanneet lainasaamisten ja vakuuksien arvostamiseen sekä arvonalentumisten kirjaamiseen ja valvontaan liittyviä kontroleja. Olemme muodostaneet käsityksen keskeisistä luotonantoon liittyvistä kontroleista ja tietojärjestelmistä OP Osuuskunnan tilintarkastajien toimesta laaditun varmennusraportin avulla.
- Luottokannan tarkastuksessa on hyödynnetty data-analyysyjä. Data-analyysien tuloksena määritellyn otoksen perusteella olemme lisäksi arvioineet saamiskohtaisten arvonalentumisten asianmukaisuutta.
- Lisäksi olemme arvioineet Turun Seudun Osuuspankin saamia ja arvonalentumisia koskevien liitetietojen asianmukaisuutta.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan emopankin ja konsernin kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuviin tapauksiin esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos emopankki tai konserni aiotaan purkaa tai toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntomme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen

virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voitaisiin kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- Tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisuuden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.
- Muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon emopankin tai konsernin sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- Arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- Teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aiheutta epäillä emopankin tai konsernin kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomukssamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei emopankki tai konserni pysty jatkamaan toimintaansa.
- Arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.
- Hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä konserniin kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon konsernitilinpäätöksestä. Vastaamme konsernin tilintarkastuksen ohjauksesta, valvonnasta ja suorittamisesta. Vastaamme tilintarkastuslausunnosta yksin.

Kommunikoimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnittelusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Muut raportointivelvoitteet

Tilintarkastustoimeksiantoa koskevat tiedot

Olemme toimineet osuuspankin osuuskunnan kokouksen valitsemana tilintarkastajana 21.4.2015 alkaen yhtäjaksoisesti 3 vuotta.

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomuksen. Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea muu informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko muu informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntomme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme suorittamamme työn perusteella johtopäätöksen, että toimintakertomuksessa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Turussa 9.2.2018

KPMG Oy Ab

Kari Niukko

KHT